حکومهتا ههریما کوردستانی - عیراق وهزارهتا پهروهردی ریقهبهریا گشتی یا پروگرام و چاپهمهنییا

پەروەردەيا ئىسلامى

بۆ پۆلا يازدىٰ ئامادەيى

بهرههفكرنا

ليژنهيهكي ل وهزارهتا پهروهردهيي

هه نسه نگاندنا زانستی

د. بەشير خەليل تۆفيق

ئەبوبەكر عەلى كاروانى

هاتييه كرما نجيكرن ژلايي

تەحسىن ئىبراھىم دۆسكى

ئيسماعيل تاها شاهين

خواجة طه شاهين

پيداچوونا زماني

خواجة طه شاهين

پيداچوونا زانستى

عبدالجبار محمد شريف

١٤٣٦ مشهختي

۲۰۱۰ زایینی

٥ ۲۷۱ کوردی

چاپا سٽيي

سهرپهرشتي زانستي يي چاپي : خواجة طه شاهين

سهرپهرشتی هونهری یی چاپی: عثمان پیر داود کواز - سعد محمد شریف صالح

ديزاين: عدنان أحمد خالد

تايپكرن: عدنان أحمد خالد

بـــهرگ: عادل زرار أمين

ييشكۆتن

ماموّستا و قوتابییین خودشقی، کتیبا ل بهر دهستین ههوه، پروّگرامی بریار پی دایییی بابهتی و (پهروهردهیا ئیسلامی و ئایینناسی)یه، بو پوّلا یازده یا ئامادهیی و قوّناغا دویی یا خواندنا پیشهیی و پهیمانگههان، ئه پروّگرامه، د واری گوّتنا فی بابهتیدا، وه پیکافه کا مهزن دئیته ههژمارتن، کو ژ بهری وهزاره تا پهروهردهیا حکوومه تا ههرینما کوردستانی هاتییه ئافیّتن، چونکی ئه هٔ گهله کسال بوون، ئه ف بابه ته د بن باری پروّگرامه کی کلاسیکییی کهفندا بوو، کو نه دشیا ئارمانجا گوّتنا فی بابه تی بهنگیفت، ژ بهر هندی، پشتی ئه نجامدانا گهله ک فهکوّلانین مهیدانی ژ بهری پسپورین فی بابهتی به وهزاره تا پهروهرده یا حکوومه تا ههرینما کوردستانی، بپیدفی دیت، کو پروّگرامه کی نوو بو فی بابه تی بینه داریّتن، د گهل پیشکه فتنا جفاکی بگونجت و ریّنیشانده ر و ریّبه ر بت بو قوتابییین مه یین خودشفی، دا پی راستییا دینی خود یی پیروّز ناس بکهن.

ب خواندن و قهخواندنا بابهتان، روّن و ئاشكهرا دبت، كو بابهت ب شيّوازهكى ههڤچهرخ هاتينه بهرههڤكرن و ل بهر دگهرن چاڤهكى ڤهكرى و روّن و بى گرى بوّ قوتابييان دورست بكهن و وان بهاريّزن ژ تينهگههشتنا نهراست و ب كيّماسى د دەرههڤى ئيسلاميّدا، وەك دينى باراپتر ژ خەلكى جڤاكا مه.

ههر وهسا ژبۆبهرچاقکرنا بابهتان ژی، پنکا نووژهنکرنی ژی هاتییه گرتن، و ل دووماهییا ههر بابهته کی ژی، کۆمه کا پنشنیار و دان و ستاندن و پسیاران هاتینه هلیخستن، دا قوتابی پشکدارییی د ده ولهمه ند کرنا وانهیاندا بکهن، و ب تنی وه ک نهرکه کی قوتابخانه یا خوه نه چنه د پۆلاندا، بهلکو مهرهما وان مفا وهرگرتن و پهروه ر ده بوون و بلند کرنا ئاستی هشیارییی بت. ئه م پشتراستین کو ئه ف پرو گرامه، دی بته ئیک ژپرو گرامین پنشکه قتی، نه ب تنی ل عیراقی، به لکو ل پوژهلاتا ناقین ژی، و پرو لی و ده نگی ههریمیدا، د پیشفه برنا سهمتا هزر و بیرا چاکسازیدا، د ئاخ و کاخا هزرا ئیسلامی و پرو گرامی ئایینیدا، د نافه ندین خواندنیدا، دی گهله ک بت. هیفیدارین ماموستا وی، و هسا بهری خوه بده نه فی بابه تی، کو پوله کی مهزن ههیه، د پهروه ر ده کرن و پارستنا پیناسهیا بابکین نوو و قه کرنا ئاسویه کی نوو د سینگی واندا، و هه ر د قی وار و ده را قیدا، ماموستا ب گرنگی و

پووته پێکرن بابهتێن ڤی پروٚگرامی بدهنه قوتابییان، و ب دلسوٚزی بارێ ل سهر ملێ خوه ڕابکهن.. و مه پێ خوهشه، ڤان چهند خالان ژی، وهك ڕێنیشادان و هێسانکاری، دانیینه بهر چاڤێن ماموٚستایێن خوه یێن هێژا و رێزدار:

- ۱ پشككرنا بابهتان بۆ چهند وانهيان، تنى بۆ بارسفكاتييا مامۆستايانه، گهلهك ئاسايييه، دەمى گۆتن
   و تەمامكرنا بابهتى، سينۆرنى قى يشككرنى بىنه شكاندن.
- Y- مامۆستا بۆ ھەر وانەيەكا نوو، بەرى ھەر تشتەكى داخوازى ژ قوتابىيان بىكەت كو وەك ئەرك خوە بۆ بەرگە مامۆستا بۇ ھەر وژ رۆڭھە د پۆلىدا، ب رۆكا ھندەك پسياران، پشكدارييى د گۆتنا وانەيىدا بىكەن، و ياشى ژ نوو مامۆستا وانەيى شرۆڭە بىكەت.
- ۳ مهرهم ژنههێلانا ژبهركرنێ، دوورخستنا قوتابييه ژتهلقين وبێزارييێ، ژبهر هندێ، نابت د ئهزمووناندا پسيارێن ب زهحمهت و گران بێنه ئينان و قوتابي پێ بێته ترساندن، چونكي مهخسهد ژڤێ وانهيێ پهروهردهكرنا قوتابييه، نه ترساندنا وي.. لهو باشتره پسيارێن ئهزموونان ژڤان جوونان بن: خهلهت و راست و راستكرن و هلبژارتنا بهرسڤا راست..
- ٤- سروشتى بابهتان وهسا دخوازت، كو ماموستا باش خوه بو بهرهه بكهن، و مه گومان نينه، كو ئه و ژى ڤى يهكى ب خهم وهردگرن.
- هیشیدارین کو ریشهبهرین قوتابخانهیان، بو گوتنا فی بابهتی، و ب ریکا دهستنیشانکرنا ماموستایی پسپور و خودان شیان، خهمسارییی نهکهن، چونکی سیاسهتا نوویا پهروهردهیی یا حکوومهتا ههریمی، پووتهدانه ب پهروهردهکرنا بهرهبابکین فی ههریمی.
- ۲− پیدڤییه ماموٚستا گرنگییی بدهنه وان پسیار و دان و ستاندنین ل دووماهییا ههر وانهیه کی هاتینه دانان، ب مهرهما هاندان و لقاندنا مهژییی قوتابییان و رههوانکرنا وان ل سهر هزرکرن و دان و ستاندن و شروٚقه کرنی، کو بیگومان د قی کاریدا، دی د بابهتین دی یین خواندنیدا مفادار ببن.

خودی هاریکاری مه ههمییان بت سهریهرشتیاری زانستی

وەرزىٰ ئىكى ŔIJŔIJŔIJŔIJŔIJŔIJŔIJŔIJŔIJŔIJŔIJŔIJŔIJŔIJŔIJŔIJŔIJŔIJŔ

وانهيا ئيكئ

باوهرناسي

باوهر (ئيمان):

باوهر یان ژی (ئیمان)، راستی و ههسته که د دلیدا هاتییه رسیان و شوّپا وی د گوّتن و کریارین مروّقی باوهرداردا دهردکه قت. باوهر مهرجی و هرگرتنا کریارا قهنجه و کلیلی قهکرنا دهرگه هی به هه شتییه.

پهیفا (ئیمان = باوهر) د زمانی عهرهبیدا ژ ژیدهری (أمن) هاتییه کو ئیشارهته بو وی ئارامی و ئیمنی و تمناهییا دهروونی ئهوا مروّف د بن سیبهرا باوهریدا ههست پی دکهت و پشکدارییی د بهختیارییی دا دکهت. خوهجهییا دهروونی بو مروّفی دابین دکهت و ترس و خودووك و دودلییی ژی دوور دئیخت و بهری وی دده ته کناری تمناهی و بهختهوهرییی. پهیفا (مؤمن = باوهردار) ژی، د پشکهك ژ پامانا خوهدا ئیشارهته بو هندی کو باوهردار پشتی ئهو ب خوه دگههته تمناهییا دهروونی، ئهو ژی ژ بهری خوه فه پیکولی دکهت کو خهلکی دی ژی، ژ فی کهرهم و خوهشییی بیبار نهبن. ههر وهسا د ژیانیدا، باوهردار کهسهکه تمناهی و خیر و خوهشی بو کهسین دی و جفاکی ژی دفیت، نه بهس بو خوه ب تنی.

ل گۆر دىتنا ئىسلامى ژى باوەر (ئىمان) ژبرىارا ئازادا مرۆڤى دەردكەڤت و بدارى زۆرى نائىتە سەپاندن (فەرزكرن)، ھەر وەكى خودايى مەزن دېيرت: ((لاَ إِكْرَاهَ في الدِّين ...)) (البقره ٢٥٦).

ئانكو: كۆتـەكى و زۆرلێكـرن د دىنىـدا نىنـە. ھـەر كـەس دڤێـت بـ دلـێ خـوە ڕێكا بـاوەر و بـاوەردارى و خودێناسىيێ ھلبژێرت. چونكى ئەگەر زانست و زانيارى بـ تنێ ناسكرنا تشتان بت، باوەر ژ بلى ناسـكرنێ –كو دىارە گەلەك گرنگە، چونكى موكومترىن و كوورترىن باوەر ژ ناسكرنەكا كوور پەيدا دبت –پێدڨى بـ ڨيانا وى كەسـىيە، بـۆ وى تشـتێ وى بـاوەرى پـێ ئىنـايى، ژ بـەر ھنـدێ دڨێـت ژ بلى ناسـكرنێ، دوو بنـەمايێن دى ژى د ھەڤبەندىيا باوەرئىنانێدە ھەبن، ئەو ژى ئەڤەنە:

- ١- ڤيان.
- ۲- پشتپێگرێدان.

ب قى ئاوايى باوەردارى راستانى و دورست، نه بەس باوەرەكا هشكا عەقلى ب خودى ھەيە، بەلكو خودايى مەزن ل بەر رۆناھىيا ناڭ و سالۆخەتىن وى و ب وى ئاوايى خودى ب خوە، خوە پى دايىيە ناسىن، ناس دكەت. ھەست ب مەزناتى و دلۆقانى و دان و كەرەمىن وى دكەت و ھەوارا خوە دگەھىنتى و دكەت جهى راز و نياز و مەرەمىن خوە. ھەر وەسا خودايى مەزن دبيرت: ((إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكرَ اللّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلْيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٢﴾ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلاَةَ وَمِمًا رَزَقْتَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣﴾ أُولَيَكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًا لَهُمْ دَرَجَاتٌ عند رَبِّهمْ وَمَغْفرَة وَرِزْقٌ كَرِيمْ ﴿٤﴾)) (الانفال ٢ - ٤).

ئانكو: باوهرداريّن راست و دورست، ئهو كهسن، ئهويّن دهميّ خوديّ دئيّته سهر هـزريّ و نـاڤيّ وى دئيّته ئينان، دليّ وان دفوتت و نازك دبت، و دهميّ نيشان و ئايهتيّن خوديّ ل سهر وان دئيّنه خوانـدن، باوهرييا وان موكومتر ليّ دئيّت و پشتا خوه ب خوداييّ خوه گريّ ددهن، ئهويّن نڤيّرُان بهردهوام دكهن و بارا خوديّ رُ زهكاتا ماليّ خوه ددهن. ب راسـتى ئهڤهنـه بـاوهرداريّن راسـتانى و دورسـت.. ئـهڤان ل دهڤ خـوداييّ خـوه، پايـه و پهيسكهكا بلند و ليّبوّرين و رِزقهكى زاڤ و بيّمنهت ههيه.

ژ بۆ كو مرۆڤ ژى بگەھتە قى ئاستى، كو تام و مفايى ژ باوەر و بەرھەمێن وێ يێن شرين وەربگرت، دڤێت باوەرا وى بەرئەنجامێ خودێناسينێ بت و ژ دەرگەھێ ڤيانێ بچتە ناڤ باغێ باوەر و تێگەھشتنەكا راست و دورست دەرهـەقى دىنـێ خـودايێ مـەزن، و دڤێـت رێكـێن گەھشـتنا خـودێ و ب دەسـتڤەئينانا لێبـۆرين و ھاريكارييا وى بگرت.

ژ ئایهتی ئاشکه را دبت، کو باوه را خودان ناقه روّك و راستانی، گهرمه کی د دل و ده روونی باوه ردارید ا دچینت و شین دکهت، پی به رانبه ری خودایی مهزن و ئایه تین وی هه ستیار دبت و ئایه تین خودی تیکلی ده مارین له شی وی دبی و دبته ئه گهری موکومبوونا باوه ری و زیده تر نیزیکبوونا مروّقی ژ خودی، و هه ستکرن ب ته ناهی و سه ربلندییی ژی.

ه هر وهسا رؤن دکهت، کو ئیّك ژبهرهه میّن باوه ریّ و نیشانه ك ل سهر کووری و ناقه رؤکدارییا وی، جهئینان و کرنا نقیّژانه بگهرمی، چونکی ئایه تبه حسی کرنا نقیّژی دکه ت کو رامانا شوّرشه کا رووحی ل سهر دئیته گرتن و دان. ههر وه سا وه ل مروّقی دکه ت، کو فیّری لینه گرتن و لیبوّرینی ببت و هه قسوّزییی د گهل غهیری خوه ده ربیّخت و نه تنیّل به ریا خوه بت و به س بو خوه بژیت.

د قورئانیدا دەمی به حسی باوهری دئیته کرن، بارا پتر به حسی کریارا باش ژی دکه قته دوو. ئانکو قورئان ب ئاوایه کی گشتی، به حسی باوهرداری قه نجیکار دکهت، ئه قه ژی وی پهیوه ندییا موکوم، ئه وا د نا قبه را باوهری و کار و په قازی قه نجی مروّقی دیار دکهت، و په سه ند دکهت کو باوه ردار و و قه نجیخوازی و په وشتیاکی، تیك هلکی شایینه و ب سانه هی ژئیکدو نائینه جوداکرن، چونکی باوه رداری باوه ری ب ژیان و جیهانه کا دی هه یه کو ئه و تیدا دی زیندی بت، و ل ویری، ل سهر ژیانا قی جیهانی، پسیار دی ژی ئیته کرن، و ئه زموونا وی ژی، دی ل سهر ئه نجامدانا کاری باش و قه نجیخوازییی بت، ههر وه سا (باوهر) سهروّکانی و ژیده ری گه له که هه سته ژی مروّقی پال دده نه قه نجیخوازییی، و قه نجیکرنی دکه نه پشکه کا جودانه کری ژکه سات یا مروّقی باوه ردار.

د ئايەتەكا ديدا، دوبارە خودايى مەزن، باوەرى ب رەوشەكا دەروونىيا دياركرى و ھندەك رەفتارانقە گرى دەدەت، كول مرۆقى ديار دبن، ھەر وەكى دبيرت: ((إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّه وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالْهِمْ وَأَنفُسِهِمْ في سَبِيلِ اللَّه أُوْلَئكَ هُمُ الصَّادِقُونَ)) (الحجرات ١٥).

ئانكو: ب راستى باومردار ئمو كمسمنه، ئمويّن باومرى ب خوديّ و پيّغهمبهرى ئينايين، و د ڤى واريدا وان چو گومان و دودلى نهمايييه، ئمڤ ئيّقين و پشتراستييه وه ل وان دكمت، كو ب مال و جانڤه، د ريّكا خوديّدا خمبات و بزاڤيّ بكمن، و ئمڤمنه د گمل باومرا خوه راستگوّ و سمرراست.

یسیار:

- ۱- باوهر (ئيمان) چيه؟
- ۲- باوهردارێ راستانی کییه؟
- ٣- باوەرى چ ھەڤبەندى ب تەناھىيا دەروونىڤە ھەيە؟

دان و ستاندن:

ههفبهندی د نافبهرا باومری و کریارا فهنجدا چیه؟

وانهيا دويي

باوهر و بهختهوهری رۆنی باوهری د بهختهوهرکرنا مرۆڤیدا

بهختهوهری، بو وی رهوشی دئیته گوتن، ئهوا مروّف تیدا ههست ب خوهشی و رازیبوونا دهروونی دکهت و خهمی ژروژین بوری رانهکهت و ترسا پاشهروّژی، ژیانی لی نهخوهش و تهحل نهکهت.

دیاره به ختهوه ری ئه و ئارمانجه ئه وا هه ر مر و قه ك براف و پیكولی بو دكه ت و دقیت د ژیانا خوه دا بگه ه تی و ب خوه شی بریت. چونکی مروف ب سروشتی خودیچیکرییی خوه، ژئیش و نه پوحه تی و به ختره شی و چاره پیکولا به خته وه ركرنا مروفی د هه ردو دنیایاندا بکه ت.

بهلی مروّف د دیارکرنا هوّکار و ژیدهریّن به خته وهریییّدا د گهل ئیّکدو یه کسان نینن و ئیّك هـزری ناکن، ل ده ف هنده کان به خته وهری د ده ولهمه ندی و مال و سهر و سامانیدایه، هنده ک ژی د پیّك و پایه و په یسك و ناف و ده نگاندا دبینن... هتد، ئهریّ ئه ف هـزر و بوّچوونه راستن؟ ئهریّ هـهمی ده ولهمه ندیّن جیهانیّ یان کارب و ستیّر و کهسیّن نافدار د ژیانا خوه دا به خته وهرن؟ واقیع دبیّژته مه، نه خیّر، دوّزا به خته وهرییی نه ب فی ئاوایییه، چونکی گهله ک ده ولهمه ند و ستیّریّن سینه مایی و هونه ری و کاربده ست و که سیّن نافدار، ب زمانی خوه و د بیرهاتن و وهسیه تنامه ییّن خوه دا، وه سا داییینه دیارکرن کو ئه و د ژیانا خوه دا به ختره ش و بیکه یف بوون.

هندهك ژوان، ژبهرگهلهك ئيش و نهخوه شييين دهروونی و ژژيان بيهيڤيبوونی، ريكا خوه كوشتنی گرتينه، نهينييا ڤي رهوشي ژی، د هنديدايه كو به خته وهری و هه ستكرن ب رازيبوونا دهروونی، به ری هه رتشته كي، هه ڤبه ندی ب ناڤزك و دل و دهروونی مروٚڤيڤه هه يه.

جهی دورستی به خته وهرییی، دل و دهروونی مروّقییه، ههر ژبهر هندی ژی، دبت مروّق بی کو خودان سهر و سامان و پیّك و پایهیه کا بلند ژی بت، د ژیانا خوه دا به خته وهر بت. که سی هه می پیقیییی ما ددی یین ژیانه کا خوه ش ب دهستفه هاتین و د گهل هندی ژی ههر هه ست ب به ختره شی و نه خوه شییی دکه ت، وه کی وی که سییه نه وی گه له ک تینی بت، به لی شوونا ب نافقه خوارنی تینا خوه بشکینت، نافی ب سهری خوه دا بکه ت، که سییه نه وی گه له ک تینی بت، به لی شوونا ب نافقه خوارنی تینا خوه بشکینت، نافی ب سهری خوه دا بکه ت کو ناشکه را و دیاره ب فی کار و ره فتاری نه گهر بو ده مه کی کورت ژی تینا وی کیم ببت، مفایی وی ناده ت و فی ناده ت و فی ناده ت و شیکندنا تینا خوه هه ر نافی فیه خوت. فیجا هه ست ب به خته وه ریکرنا مروّفی ژی د دل و دم رووناندایه، تشتین پیشچافین به رده ست، دبت هاریکار بن، به لی ب تنی نه شین مروّفی به خته وه ربکه ن، ب رامانه کا دی، د چافی نیسلامی ب خوه دا ژی، هنده که مه سه له ییین ماددی و به رده ست، روّلی خوه د به خته وه رکرنا مروّفیدا هه یه، نه فه نائیته نینکارکرن، هم وه کی پیغه مبه ری مه (سلاف لی بن) دبیرژت: ((من سعاد آبن آدم: المالحة، والمیکن الصالح، والمرکب الصالح))، پیشه وا نه حمه د فه کوهازتیه. نانکو: چه ند تشته ک ژبه خته وه رییا مروّفینه: هه فسه را باش، و نافاهییی باش، و نالافی باشی قه گوهازتین.

بهلیّ بهری قان ههمی تشتان، دقیّت مروّقی ب خوه، دل و دهروونه کی باش ههبت، و ژ دل ههست ب خوهشییی بهت ب ناوایه کی باشتر، مفایی ژ ههمی دان و کهرهم و نیعمه تین ماددی وه ربگرت و گهله ک تامی ژی ببینت. کابرایه کی بهری خوه بکوژت، نامهیه ک نفیسیبوو، تیدا ها تبوو: ((ئه ز خورته کی گهله ک تامی ژی ببینت. کابرایه کی نوه ههیه و من گهله ک پاره ژی ههیه، چ یی دلی من بخوازت، ل بهر لهیی منه، وه کی هوسایه، قیّجا ما ئه ز بو چ بژیم؟)).

وهسا دئێته ساکرن و دیتن، کو ژیان د چاڤێ ڤی کابراییدا، بوویییه بازنه کی دائێخستی و دوباره کرنا کوهه کا تشتان. ئهها د ڤی واریدا (باوهر) ێ ڕۅٚله کی مهزن و بنیاتی د به خته وهرکرنا مروٚڤیدا ههیه. ئه ڤ راستییه ژی، گهله ک جاران و ب گهله ک رهنگ و ئاوایان، ژ بهرێ زانایێن دهروونناس و خودێناسێن مهزنڤه، هاتییه دهرههیکرن (دیارکرن). چونکی (باوهر) سهره دهرییێ د گهل دل و دهروونێ مروٚڤی دکهت، و ب رێکا وان ژی، تێکلی هزرکرن و ژیانا مروٚڤی دبت، و ب گهله ک رهنگ و روویان هاریکارییا مروٚڤی دکهت، دا مروٚڤ د ویانا خوهدا، ژ به خترهشی و نه خوه شییێ دوور بکه ڤت، و ژیانه کا تهناتر و به خته وهرتر رابورینت، د ڤی واریدا، ئهم دشێین ئیشاره تێ بدهینه گهله ک خالان ژ وان:

-1 ئەم ب رۆكا باوەرى، ب ژىدەرى قى ھەبوونى و چىكەرى خوە و ئەرد و ئاسمانانقە، ئانكو خودايى پەروەردگارقە، دئىنە گرىدان. مرۆقى باوەرى ب خودايى مەزن ھەبت، و ب ناقىن وى يىن پىرۆز بىياست، ھەست ب تىنىياتى و لاوازى و بى پىشتى ل دەڭ نامىنت و د دەمىن خوەشى و نەخوەشى و تەنگاڤىياندا، دشىت پىشتا خوە ب خودايى دلۆڤان گرىبدەت و دلى خوە بۆ قەكەت و داخوازا ھارىكارىيى ژى بكەت. ئەڭە ژى شىانا پوو ب رووبوونا ئارىشەيىن ژىانى ل دەڭ پەيدا دكەت، و ناھىلت تىكچىون و تەقەللەق بكەڤتە ھەڤسەنگىيا دەروونىيا وى.

7-مروّف بریّکا باوهری چاقروّن دبت و بهرسفا قان پسیاریّن گرنگیّن ژیانیّ به دهست دکه قن: ئه ز ژ کیفه هاتیمه و ئه هاتیمه و ئارمانج ژ قی ژیانی چیه و کیفه دی زقرم و چارهنفیس پشتی مرنی چیه و کیفه هاتیمه و به روّف بو مریسی باوهری و بریّکا قورئانا پیروّز، ب سهر بهرسفا قان هه می پسیاران هلدبت، و ب قی چهندی ته ناهی دکه قته گیانی وی و خوه به ختره ش و بی خودان نابینت.

۳− باوهر مه فێری قهنجیکارییێ دکهت، و قهنجیکار ژی نێزیکی سۆز و دلۆڤانییا خودایێ خوهنه: ((... إِنَّ رَحْمَتَ اللّهِ قَرِیبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِینَ)) (الأعراف ٥٦). ئانکو: ب راستی دلۆڤانییا خودێ نێزیکی قهنجیکارانه، ئهو مرۆڤێ د ژیانا خوهدا ههست ب سۆز و دلۆڤانییا خودایێ مهزن بکهت، زێدهتر ههست ب خوهشییا ژیانێ و بهختهوهرییێ دکهت.

٤− باوهر وه ل مه دكهت كو ئهم خهمي بو يي بورى نهخوين و ژ پاشه پوژي ژي نه ترسين، چونكي دا ئهم ههست ب بهخته وه رييي بكهين، دڤيت ئهم ژ ڤان ههردو ههستان پرزگار ببين، كوپيتكا بهخته وه رييي ژي تني د

بهههشتیدایه، چونکی مروّف تیدا نه خهمی بوّیی بوّری دخوت و نه ژ پاشهروّژا خوه دترست. تشتی تیدا دبینت و وهردگرت ههتاههتایی و نهمره، و ههر تشته کی دلی وی بخوازت و بقیّت ب دهست دکهقت. د ژیانا دنیایی ژیدا، باوهر مه وهسا تی دگههینت، کو پیدفی ناکهت نهم خهمی ژ یی بوّری بخوین، چونکی نهگهر مه ب باشی و قهنجیخوازی ژیانا خوه رابوّراند، دقیّت سوپاسییا خودی ل سهر بکهین، و نه جهی خهمخوارنییه. نهگهر ژ خوه مه بیفهرمانییا خودی تیّدا کر و مه ب نهباشی رابوّراند، هنگی ژی دیسا ب خهمی چارهسهر نابت، و نه مشیّین به پهشیّمانبوونی و داخوازا لیّبوّرینی ژ خودایی مهزن و گوهوّرینا ژیانا خوه، خودی ژ خوه رازی بکهین و ژیانا خوه ژی بهر ب بهختهوهریییقه ببهین. ناکیشته هندی نهم ژ پاشهروّژی بترسین، چونکی ب تنی هند بهسه کو نهم بریاری بدهین و تیّدا ل دووف ری و نیشاندانا خودایی مهزن ژیانا خوه رابوّرینن و مروّقه کی قهنجیخواز و کهره بین د ناف جفاکا خوه دا، نهم دی ژ خوارنا خهما یی بوری و ترسا پاشهروّژی رزگاربین و دی کوریّن روّژی بین، بین د ناف جفاکا خوه دا، نهم دی ژ خوارنا خهما یی بوری و ترسا پاشهروّژی رزگاربین و دی کوریّن روّژی بین، نهقه ژی نهو تشته، نهوی زانستی وهرارکرنا مروّقی ههقچهرخ، بهردهوام بهری مه ددهتی. زانایین فی واری دبیرژن: مروّف هندی د زیندانا رابوّریدا برّیت و خوه ژ پاشهروّژی بترسینت، ههست ب بهختهوهری و تمناهی و دبیّژن: مروّف هندی د زیندانا رابوّریدا برّیت و خوه ژ پاشهروّژی بترسینت، ههست ب بهختهوهری و تمناهی و دلخوهشییی ناکهت و پیدقییه کوری نها بت و د روّژا خوهدا برژیت.

٥ – ئەم ب ریکا باوەری ل سەر ری و نیشانین خودایی پهروەردگار دچین، وی ژی سۆز وپهیمان دایینه مه کو ههر کهسه کی ب فی رەنگ و ئاوایی ب ژیت، دی ژبه ختره شی و تهنگافی و چاره ره شییی دوور بت: ((... فَمَنِ اتّبَعَ هُدَایَ فَلَا یَضِلُ وَلَا یَشْفَی ﴿۱۲۳﴾ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذَكْرِی فَإِنَّ لَهُ مَعِیشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُ یَوْمَ الْقِیامَةِ أَعْمَی ﴿۱۲٤﴾)).
 فَلَا یَضِلُ وَلَا یَشْفَی ﴿۱۲۳﴾ الْقِیامَة أَعْمَی ﴿۱۲٤﴾)).
 ومن ابت ابت الله عند الله من به الله من بگرت، نه گومرا دبت نه ژی به ختره ش. و ههر کهسه کی خوه ژهزر و ریبازا من بده ته پاش، دی ژیانه کا تژی تهنگافی و دلنه خوه شی رابورینت. چونکی ب تنی باوه را راستانییه کو مروفی ژ ئیش و نه خوه شییین دهروونی دپاریزت و د ژیانیدا ژی هاریکارییا وی دکه ت، دا ب رهنگ و ئاوایه کی و مسابژیت، مافی روح و عهقل و لهشی خوه بده تی، و د ژین و ژیارا خوه دا مروفه کی باش و گه شبین بت.

¬ باوهر مـه بـۆ قـهنجيكرن و هاريكاريكرنـا غـهيرى خـوه پالـددهت، پێغهمبـهرێ مـه (سلاف لـێ٠بن) د فهرمۆدەيەكێدا دبێژت: ((پشتى باوەريئينانى ب خودێ، تشتەك تەمەت خوەشكرنا دئى موسلمانى ئى دەڤ خـودێ بها نينه))، زانستێ دەروونناسى و وەراركرنا مرۆڨى ژى قـەوياتييێ ل سـﻪر هنـدێ دكﻪت، كو ئێك ژ ڕێكێنب دەسـتڨﻪئينانا بهختـهوەرييێ، ئـﻪو بـزاڨ و پێكۆلـﻪ، ئـﻪوا مـرۆڨ بۆ دلخوەشكرنا غـهيرى خـوه دكﻪت. د. يـۆرى ريوريكوڧ د كتێبا (ڨيان و هێزا دەروونى) دا دبێژت: ((ئﻪو هاريكارييا مرۆڤ بۆ غﻪيرى خوه دكﻪت، پێل ولێمشتا هﻪستﻪكا باش و شاريان و ئاريانﻪكا پـۆزەتيڤ ب سـﻪر گيانێ ويـدا بـﻪرددەن، پـێ نـاڨزك و دل و گيانێ وى زەلال و پاڨژ دكﻪن و ددەنه ئێك و هﻪستێن تايبـﻪتێن وى بەرانبـﻪرى خـوه ب خـوه، سـاخلهم و باشتر دكﻪن، و هﻪست ب كێماسى و هندابوونێ د دەروونێ ويدا لاواز دكﻪن)).

پسیار:

- ۱ بهختهوهری چیه و چاوا ههست پی دئیته کرن؟
- ۲ بۆچ مرۆڤێ باوەردار و تێگەهشتى د ژيانێدا، ژغهيرى خوه بهختهوەرتره؟
- ۳- ئەرى بەختەوەرى تنى ب مال و سەر و سامان و ناڤ و دەنگ و پىنك و پايەيان ب دەستڤە دئىت بو بو جې بو چې بو بايەيان ب

دان و ستاندن:

باوهري چ كارليكرن د بهختهوهركرنا خورتان و كيمكرنا ئاريشهيين دهروونيدا ههيه؟

وانهيا سييئ

بوونهوهر و ژیان و مروّق د دیتن و چاقی ئیسلامیدا

ئ- بوونهوهر د چاڤێ ئيسلامێدا:

ئێڬ – ئيسلامێ ديتنه كا تايبه تههيه، بۆ بوونه ورى و ژيانێ و مرۆڤى، كو ئهڤ ديتنه وێ ژهنده كالييانڤه، ژ ئايين و بير و باوەرێن دى جودا دكهت، ههر كهسه كێ قورئانێ بخوونت، ههست دكهت كو خودايێ مهزن بوونه وهر كرييه كتێبه كا ڤهكرى، مرۆڤ دشێت ب رێكا هزركرنا خوه د ديمهن و بهلگه و نيشانێن ويدا، بسهر مهزنايي و تهكووزييا خودايێ مهزن هلببت، ياسا و راستييێن ڤى بوونه وهرى بهلگه و نيشانن ل سهر هوركارى و موكومى و پێكڤهگونجانا پشك و پارچهيێن وى، قورئان به حس و دابێشا سروشت و پێكهاتن و هنده ك ژ تايبه تمهندييێن گهردوونى دكهت، ههر وهسا هنده ك ژياسا و ئارمانجێن چێكرنا وى و بناخه و بنياتێن پێكهاتنا وى رون و ئاشكهرا دكهت، خودايێ مهزن د قورئانا پيروزدا دبێژت: ((إِنَّ رَبِّكُمُ اللهُ النَّهُ ارَيْطُلُهُ مُ حَثِيتُ وَالشَّمْسَ وَالْقُمَرَ بنياتێن پێكهاتنا وى رون و ئاشكهرا دكهت، خودايێ مهزن د قورئانا پيروزدا دبێـرْت: ((إِنَّ رَبِّكُمُ اللهُ النَّهُ اللهُ اللهُ اللهُ اللهُ اللهُ مَنْ وَالْقُمَرَ وَلِسْتَى وَلَائُونُ وَالأَرْضُ في ستَّة أَيَّام ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلُ النَّهَارَيَطُلُبُهُ حَثَيْتُ وَالشَّمْسَ وَالْقُمَرُ وَلِسْتَى وَالْقُمْرُ وَلِسْتَى اللَّهُ وَلَائُونُ وَالْأَرْضُ في ستَّة أَيَّام ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلُ النَّهَارَيْطُلُهُ مَثَيْتُا وَالشَّمْسَ وَالْقُمَرُ وَاللَّهُ رَبُّ الْغَلْلُ اللَّهُ الْسَائِهُ مَثَيْتُا وَالشَّمْسَ وَالْقُمَرُ وَلِي اللهُ وَلَائِهُ وَمُونِ وَ هُونُ مَا وَنْدُود دَهُ وَلَائُونُ وَ هُورُ مَانَا خُودَى دَهِمينن، نُهرى ما ژيّدهرى چينكرن و فهرماندارييا ڤى گهردوونى نه ئهوه وانى به گهردوونى نه ئهوه وانى به وياننه.

دوو – فیجا مهخسهد ژ چیکرنا بوونهوهری، ب فی ئاوایی نها، خزمهتکرنا مروّفی و دابینکرنا پیقییین ژین و ژیارا وییه، ههر وه کی خودی دبیرژت: ((... أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَکُم مَا فِي السَّمَاوَات وَمَا فِي الْأَرْضِ ...)) (لقمان ۲۰). ئانکو: د دیتنا باوهرا ئیسلامیدا، مروّف پشتی خودایی مهزن، سهرداری فی بوونهوهرییه، ههمی چیکرییین دی، د خزمهتا ویدانه. دا بشیّت ژ ئالییه کی ئهرکی بهنداتییی بو خودایی خوه ب جه بینت، و ژ ئالییه کی دی، د امفایی ژ خیر و بیریّن بوونهوهری وهربگرت و ژین و ژیاره کا خوه ش و به ختهوه رل سهر ببورینت.

ل دووف قی دیتنی بو بوونه و هری و پیک و پایه و جهی مروّقی تیدا، مروّف سهری خوه بوّ چو تشتی د سروشتیدا ناچه مینت، و ژ دیارده یین سروشتی ناترست و ب ناوایه کی نهزانستی راقه ناکه ت.

سن - ئیسلام دیتن و بو چوونه کا راست و دورست ده رهه قی بوونه وه ری دده ته مه، بو مه دیار دکه ت کو قی بوونه وه ری خودایه که همیه، ژبه ری ویشه، ئه فی بوونه وه ره هاتییه چینکرن، و ل دووف هنده کیاسا و دهستووران رینکخستییه و هم ل دووف وان ب ریشه دچت و دگهرت. و ئه فه ژی وی رامانی دده ت کو ئه ف بوونه وه ره بابه ت و جهی هزرکرن و کوور به ریخوه دانا زانستییه، دائه م بسه رنهینی و یاسا و دهستوورین وی هلبن و پتر خزمه تا مه بکه ت. و هم ل دووف قی دیتنی ژی، و د چاقی بیر و باوه رین ئیسلامیدا، بوونه وه ر

نه دژمنێ مهیه، دا ئهم ل بهر بگه پین و بزاڤێ بکهین، خوه ب سهر بێخین و توٚلهیا خوه لێ ڤهکهین، چونکی ئهڤ جوونه دیتن و بهرێخوهدانه، بهرێ مه دده ته هندێ، کو ئهم ژینگههێ و سروشتی وێڔان بکهین، دا ژ ژیدهر و سهرهکانییا خێر و دانێ - ژ هنده ك ئالییانڤه -بێته گوهوٚپین و ببته ژێدهرێ گهف و ترسێ بوٚ ژیان و مروٚڤاتییێ، ههر وهکی نها کو ژ بهر زێدهپیسکرنا ژینگههێ ژ بهرێ دهولهتێن پووٚژئاڤاییڤه و هنده ك وهلاتێن پیشهسازییێن دی، ترس ل سهر چینا گازا ئوزوّن پهیدا بوویییه و کارهساتێن سروشتی ب ئاوایهکی بهر چاڤ زێدهبوویینه، کو ئهگهر مروٚڤاتی سینوٚرهکێ بوٚ ڨێ سهرهدهرییا نهدورست د گهل سروشتی نهدانت، دڤێت خوه بو کارهسات و خرابییێن مهزنتر بهرههڨ بکهت. سروشت و بوونهوه رل دووڤ دیتن و چاڤێ جیهانبینییا ئێکتاپهرێسییێ و بیر و باوهرێن ئیسلامی، وهکی پیشانگهههکا خهملاندییا خودایییه، و فهره مروٚڨ خوه نێزیکی وێ ببینت و ههست بکهت کو دڤێت، و د گهل وێ پێکوٚل و بزاڨا دکهت کو مفایی ژێ ببینت، دڤێت بهرگهرپیانا هندێ ژی نهکهت، کو جوانییا وێ کرێت بکهت، دا مهرجێن ژین و ژیارێ تێدا بهردهوام بمینن و پیشکهڤتنا زانستی ژی، ژ هوٚکارێ خوهشکرنا ژیانێ، نهبته ئهگهر و هوٚکارێ ترس و ویٚرانکرنێ.

چار – لگۆچ بهرێخوهدان و دیتنا ئیسلامێ، بوونهوهر ئارمانجداره و بێ ئارمانج و $\hat{c}$ خوه نههاتییه چێکرن: خودایێ مهزن دبێژت: ((وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاء وَالْأَرْضَ وَمَا بَیْنَهُمَا بَاطِلًا ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِینَ كَفَرُوا فَوَیْلٌ چێکرن: خودایێ مهزن دبێژت: ((وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاء وَالْأَرْضَ وَمَا بَیْنَهُمَا بَاطِلًا ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِینَ كَفَرُوا فَوَیْلٌ لَلْمَانِ وَ بَیْ نَارمانج چێنهکرینه، ئهڨه ئهو للّذِینَ کَفَرُوا مِنَ النّارِ)) (ص ۲۷). ئانکو: مه ئهسمان و ئهرد ژ قهستان و بێ ئارمانج چێنهکرینه، ئهڨه ئهو هزر و گومانه ئهوا خودێنهناس ل سهر.

ئانکو ئەقلى باوەردار دزانت كو ئەف بوونەورە ژخوە و بى ئارمانج نەھاتىيە چىكىرن، چونكى بىئارمانجى و ژخوەچىككىرن، دوورن ژحيكمەت و زانىن و زانايىيا چىكەرى كو خودايى مەزنە، د بوونەوەرىدا، ھەر تشتەك بۆ ئارمانجەكى ھاتىيە چىكىرن و ھەر تشتەكى ئەركەك ھەيە.

خود یوق وان سوّز و پهیمانان بوّ مه ب جه بکه، ئهویّن ته ل سهر زمانی پیغهمبهریّن خوه دایینه مه، و پورّزا قیامهتی مه پووپرهش و شهرمزار نهکه، بی گومان تو سوّز و پهیمانان ناشکیّنی و دی ههر وان ب جه ئینی. خودایی مهزن ژی، پارپار و لاقلاقا وان وهرگرت و پشتراست کرن، کو ئهو پشتا خوه نادهته کار و کریاریّن چو باوهرداران، چ ژن بن چ ژی میّر، ژن و میّریّن باوهردار پیّز و کهرامهته کا وه کی ئیّك ل ده ق وی ههیه، و ههردو جوون ژ ئیّکدو پهیدابوویینه، ههر وهسا خودایی مهزن دبیّرژت: ((وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْـأَرْضُ وَمَا بَینْهُمَا لاعبین)) (الانبیاء ۱۲). ئانکو: مه ئهسمان و ئهرد بوّیاری و بی ئارمانج چینه کرینه. ئانکو ئهگهر مروّقی ل دووق پیبازه کا دورست و ب جوانی ئهقلی خوه ب کار ئینا، و هزرا خوه د سروشت و ئهسمانان و ئهردی و بهلگه و نیشانین خودایی مهزند اکر، ب خوه دی گههته وی پاستییی کو بوونه وهر ئارمانجداره، و دی ب سهر پهندیاری و هوورکاری و مهزناتی و فلیکارییا پهروهردگاری هلبت، د قی بوونه وهریدا.

یسیار:

- ١- ئەرى د چېكرنا بوونەوەرىدا ئارمانجەك ھەيە؟ ئەگەر ھەيە، ئەو چيە؟
- ٢ دەمى خودايى مەزن دېيرت، مە بوونەوەر ژ خوە دورست نەكرىيە، چ رامانى ددەت؟
- ٣- هەڤبەندى د ناڤبەرا ئارمانجداربوونا بوونەوەرى و ژيانا مرۆڤيدا ل سەر ڤى ئەردى چيە؟
  - ٤- ب ديتنا ئيسلامي، ههڤبهندى د ناڤبهرا مروٚڤي و بوونهوهريدا چيه؟

ئەرك:

بوونهوهری گهلهك بهلگه و نیشان تیدانه، کو دیار دکهن، خودایی مهزن چیکهری بوونهوهرییه، و وی بوونهوهر ژ خوه دورست نهکرییه، چهند بهلگه و نیشانهکان ژ وان بنقیسه؟

دان و ستاندن:

خودایی مهزن، بوونهوهر ئیخستییه د بن دهستی مروّقیقه، و بوّ خزمهتکرنا وی سهرنهرم کرییه، قی چهندی چ کارلیکرن ل سهر هزرکرن و ژیانا مروّقی و جڤاکی ههیه؟

وانهيا جاري

باوهر و راستییا یشتگریدانی ب خودایی مهزنقه

ئهم دشێین ب قی ئاوایی پشتگرێدانێ ب خودایێ مهزنقه بدهینه ناسین: کو ئهوه بهندهیی باوهری ب خودایێ مهزن ههبت، و کار و بارێن خوه بسپێرتێ، و باوهری ههبت ب کارسازی و هاریکارییا وی، ئهقه ژی هندێ دیار دکهت، کو پشتگرێدان ب خودایێ مهزنقه، ژ دلێ باوهردار دهردکهڤت و ژێدهرێ وێ پشتگرێدانێ، باوهرییا مروٚڤییه ب خودایێ خوه؛ خودایێ ههمی جیهانان. چونکی پشتگرێدان ب خودی ئێکه ژ بهر و بهرههمێن شرینێن باوهریئینانێ ب خودایێ مهزن و ناسکرنا پهسن و سیفهتێن وی.

باوهردار یشتا خوه ب خودایی خوه گریددهن

ئيك ژبهر و بهرههمين باوهري، پشتگريدانه ب خودي. باوهردار ژي كهسهكه باوهري ب خودايي خوه ههيه، و پشتا خوه پي گريددهت، و بو ههوجهيي و پيڤييين خوه يين ماددي و مهعنهوي، داخوازا هاريكارييي ههيه، و پشتا خوه پي گريددهت، و بو ههوجهيي و پيڤييين خوه يين ماددي و مهعنهوي، داخوازا هاريكارييي ژي دكهت. ئانكو پشتگريدان ب خودي، ئيكه ژ نيشانين باوهريئيناني، ههر وهكي قورئانا پيروز دبيرژت: ((... وَعَلَى اللّه فَلْيَتُوكِّلُ الْمُؤْمِنُونَ)) (المائدة ۱۱). ئانكو: بلا باوهردار ب تني پشتا خوه ب خودي گريبدهن.

يشتگريدان ب خودي و بزاڤ و ييكولا مروڤي

ئه فدابی شه ئیکه ژگرنگترین بابه تین گریدایی بدوزا پشتگریدانی بخودیفه و ژکه فندا گه له ك ئاخفتن ژبه ری زانایانفه ل سهر هاتییه کرن، و نافه پوکا فی دوزی ژی ئه وه، کا پشتگریدان بخودی و سپارتنا کار و باران ب بال ویفه، و باوه ری به هاریکاری و دلو فانییا وی، دگه ل بزاف و خه بات و نه خشه کیشان و مفاوه رگرتن ژئالاف و هوکارین سروشتی و ماددی دگونجت یان نه ؟

ب راستی، دهمی نهم هزرا خوه د قورئانیدا دکهین، و دهمی نهم ژیاننامهیا پیغهمبهری (سلاف لی بن) و یا هه مقال و هوگر و دووکه قتییین وی و مروفین باش و ته قوادار قه دکولین، بسانه هی نهم دگههینه وی قه ناعه تی کو نه فه ههردو تشته ب چو ره نگ و ناوایان د گهل نیك فیکنه که فتی نینن، به لکو ته مامکهرین نیکدونه و ههر ئیك ژ وان به حسی نالییه کی کار و بزاف مروفی باوه ردار دکه ت. خودایی مهزن د قورئانیدا دبیژت: ((وَأَنْ لَیْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَی)) (النجم ۳۹). نانکو: مروف ژ بلی بزاف و پیکولا خوه، نابت ل به ندا تشته کی دی بت.

خودایی مهزن ل دوّر ریدهبرنا کار و باران دبیژته پیغهمبهری ژی (سلاف لی بن): ((... وَشَاوِرْهُمْ فِي خودایی مهزن ل دوّر ریدهبرنا کار و باران دبیژته پیغهمبهری ژی (سلاف لی بن): ((... وَشَاوِرْهُمْ فِي الْلَهُ ...)) (آل عمران ۱۵۹). ئانکو: شیّورا خوه به هه قال و هوّگریّن خوه بکه و دان و ستاندنی ل دوّر کار و باران د گهل وان بکه، و پشتی تو گوهدارییا بیر و بوّچوونیّن وان دکهی و ئهرك دئینه دهستنیشانکرن، و بریاره کا قهبری دئیته دان، پشتا خوه ب خودی گریّبده.

ل ئێره ئهم دبینین کو پشتگرێدان ب خودێ، پشتی وان ههمی کار و کریارێن پێڨی هاتییه، ئهوێن بۆ دانا برپارهکا راست و دورست هاتینه کرن، ههر وهسا پێغهمبهری ژی (سلاف لێبن) د بهرسفا زهلامێگوتی: ((ئهز دی دهوارا خوه بهردم و هێلمه به هیڤییا خودێۀه))، بۆچوونا وی یا خهلمت و نهدورست، بۆ وی و ههمی باوهرداران راستکر و گۆت: ((اعقلها ثم توکل علی الله)). ئانکو: گرێبده و ژ نوو پشتا خوه ب خودێگرێبده. ئانکو پشتگرێدان ب خودێ وهك ههست، ژ بلی کو ژ دلی دهردکهۀت، ژێدهرێ وێ ب خوه ژی بزاه و خهبات و نهخشهکێشانه. چونکی خودایێ مهزن، ڨی گهردوونی ل دووهٔ کۆمهکا دهستوور و یاسایان ب ڕێڨه دبهت، و بۆ کهسێ وان دهستوور و یاسایان ناگوهۆرت. بۆ نموونه: شیانا سۆتنێ دایییه ئاگری، و ئههٔ شیانه، بۆ باوهردار و بێباوهری ژی وهکی ئێکه، ئانکو کا چاوا بێباوهرهکێ دسوٚژت، وهسا باوهرداری ژی دسوٚژت، ژ بلی وێ ڕهوشا تیبهت، ئهوا ئیراده و ڨیانا خودێ، تێدا دبته ڕێگر و ناهێلت ب کارێ سۆتنێ رابت، ههر وهکی خودێ بو تایبهت، ئهوا ئیراده و ڨیانا خودێ، تێدا دبته ڕێگر و ناهێلت ب کارێ سۆتنێ رابت، ههر وهکی خودێ بو پخهمبهرێ خوه ئیبراهیم (سلاهٔ لێ بن) کری و ئاگر سارکری، دا پێ نهئیته سۆتن.

شوونوار و بهر و بهرههمين پشتگريداني ب خودي

گومان تیدا نینه، کو پشتگریدان ب خودی، شوونوار و بهر و بهرههمین مهزن ههنه، رهنگ و نیشانین خوه ل ژیانا مروّقی باوهردار دکهن. ل خواری و ب کورتی نهم دی هندهك ژقان شوونوار و بهرههمان دیارکهین:

۱- پشتگریدان ب خودی و خوه راگری به رانبه ری ناریشه و گرفتارییان:

ژ ئالىيەكىنى كەسىن باوەردارىن پىستا خوە ب خودى گرىددەن، بەرئەنجامى كارى خوە دىسىنى دەدى، ئەو خودايى لى ھەمى جەان و خودان شيان لى سەر ھەر تىستەكى، و بەر و بەرھەمى قى باوەر و قەناعەتى، پىست بى خوە گرىدان و خوەراگرىيە بەرانبەرى ئارىشە و گرفتارىيىن ژيانى. دەمى مروق ھەست دكەت، كو نە بى تنىيە بەرانبەرى ئارىشە و گرفتارى و نەخوەشىيان، و خودى د گەل مروقىيە، و مروق دىشىت ھەوارا خوە بىلەھىنىتى، و پىستا خوە پى گرىددەت، و داخوازا خوەراگرى و ھارىكارىيى ژى بكەت؛ ھنگى ھەست بالاوازى و بىلەھىنىتى، و پىستا خوە پى گرىددەت، و داخوازا خوەراگرى و ھارىكارىيى ژى بكەت؛ ھنگى ھەست بالاوازى و بىرىيى يەرىنبەرى پىپەست و نەخوەشىيان، دى خوە راگرت، و دى زانت ژى، كو د گەل ھەر دۆمى دەتە ژيانا خوە و بەرانبەرى پىپەست و نەخوەشىيان، دى خوە راگرت، و دى زانت ژى، كو د گەل ھەر تەنگافىييەكى، رزگارى و بەرفرەھى ھەيە. ((... وَمَنْ يَتُوكُلُ عَلَى اللَّه فَهُو حَسْبُهُ ...)) (الطلاق ٣). ئەوى پىستا خوە ب خودى گرىبدەت، خودى بەسى وييە. ((وَمَا لَنَا أَلًا لَتُوكُلُ عَلَى اللَّه وَقَدْ هَدَائا سُبُلْنَا وَلَنَصْبُرِنَّ عَلَى مَا خودى گرىندەدەن، و ئەوە (خودىيە) ئەم راستەرى كرىن، و ئەم دى بىنا خوە ل مە بكەت، كو ئەم پىستا خوە بىلى گومان، ئەوىن ل بەر، كو پىستا خوە بىئىكى گرىندەن، دىنىت خەرى بىندادانا ھەۋە ھرەھ كەين، خودى گرىندەدەن، و ئەۋە را بەر، كو پىستا خوە بىئى ئىلى خودى گەرىن، و ئەم دى بىنا خوە بى خودى گرىندەن و قاھىم بكەن.

۲ ههستکرن به هیز و شیانا برپاردانی: دهمی مروّقی برپیار دا، پشتا خوه ب خودی گریبدهت، ژ رهوشا دودلی و خودووکی (قهلهقی) قورتال دبت، به هیقی دکه قت ژ هاریکاری و پشته قانییا خودی، چونکی ئیک ژ وان تشتین کو نه هیلت مروّق د ده می پید قیدا برپیاری بده ت، ههستکرنه ب نه بوونا پشته قانییی و بیب اوه ری ژ سه رکه قتنی، و ههستکرن ب نه شیانییه. به لی د رهوشا پشت ب خودی گریدانیدا، مروّق هه ست دکه ت کو خودی هاریکاره و پشتا وی دگرت، ژ قیری ب میرخاسی و بی ترس، پیگافان دافییژت و د ده می پید قیدا برپیاری دده ت و هه ست بیخیری و لاوازییی ناکه ت، له و قور نانا پیروّز دبیژته پیغه مبه ری (سلاف لی بن): برپیاری دده ت و هه ست ب بیخیری و لاوازییی ناکه ت، له و قور نانا پیروّز دبیژته پیغه مبه ری (سلاف لی بن): ((... قَاِدْا عَرَمْتَ قَتُوکِّلُ عَلَی اللّه ب...)) (آل عمران ۱۵۹). نانکو: گافاته برپیار دا، پشتا خوه ب خودی گریبده. هم روه سا پیغه مبه ری ژی (سلاف لی بن) گوته (ئیبن عه بباس): ((استعن بالله ولا تعجز))، پشتا خوه ب خودی گریبده و خوه لاواز و بی شیان نه ده دیار کرن. که سی پشتا خوه ب ده ستهلاته کا بی تخووب و سینور د قی گهردوونیدا گریبده ت، کو چو تشت ژ به رده ستان ده رناکه قت و هه می سه ری گوهدارییی بو دچه مینن، ما چاوا هه ست به هیزا خوه نه که ت؟

۳-ب دهستفه هاتنا حهزژ یکرن و فیانا خودی: ئیک ژ شوونوارین دی یین پشت ب خودی گریدانی، ئه وه کو خودایی مهزن ئه و باوه رداری پشتا خوه پی گریدده ت دفیت و ژی پشتراست دبت: ((... إِنَّ اللّه یُحِبُ کو خودایی مهزن ئه و باوه رداری پشتا خوه پی گریدده ت دفیت و ژی پشتراست دبت: نهوین پشتا خوه پی الله تو کیلین)) (آل عمران ۱۵۹). ئانکو: بی گومان، خودی حهز ژ وان که سان دکه ت، ئه وین پشتا خوه پی گریدده ن و نه جهی گومانییه، کو ب ده ستفه ئینانا حهز ژیکرن و فیانا خودی بو مروفی باوه ردار، سهر و سامانه کی گرانبها و ب قیمه ته.

3 – هێلانا گونههان و نهمانا دهستهلاتا شهيتاني ل سهر كهسێ پشتا خوه ب خودێ گرێدايي: باوهرييا مروٚقي و كا چهند پشتا خوه ب خودێ گرێددهت، دو پيڤكن بوٚ دووركهڤتنا وى ژ دهستهلاتا شهيتاني، و ب هندێ ژ ڤارێبوون و كرنا خرابييێ ژى دئێته پارزتن، خودايێ مهزن د ڤي واريدا دبێژت: ((إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكِّلُونَ)) (النحل ۹۹). ئانكو: بێ گومانه كو شهيتاني دهستهلات و شيان ل سهر وان كهسان نينن، ئهوێن باوهري ئينايين، و پشتا خوه ب خودێ گرێدايين.

شهیتان هنگی دشیّت ل سهر مروّقی زال ببت، دهمی ههقبهندییا مروّقی د گهل خودی بیّخیّر و لاواز بت، و مروّف به دووف ههوایی سهری خوه و بوّرا خرابییی که قتبت. به لی نهگه ر هه قبهندییا وی د گهل خودیّ به هیز بت و پشتا خوه ب خودی گریّبده ت، دی ژ هه می فند و فیّل و خرابییین شهیتانی دووربت.

٥- تهناهی و ئیمنییا دلی: ئیک ژ شوونوارین (پشت ب خودی گریدانی) تهناهی و ئیمنییا دلییه، پشت ب خودی گریدان، توقی هیفییی د دلی مروقیدا دچینت، و ریکی خوهش دکهت، کو مروق ژ پیپهستا دهروونی و خودووک و دودلییی قورتال ببت؛ چونکی هؤکار و ئهگهری سهره کی بی دودلی و دلته نگییا مروقی و ههمی پیپهستین دهروونی ئهوین بهرهنگاری مروقی دبن، راقه کرن و شروقه کرنا مروقی یا نهدورسته، بی روودان و سهربی رین ژیانی، و ههستکرنه ب لاوازی و نهشیان و تنییاتییی، و ژ ئالییه کی دیقه، دهمی مروق پشتا خوه ب خودی گریدده ت، باوهرییی ب دادپهروهری و مهزناتی و دلوقانی و شیانا وی دئینت و ئه قه دلی وی ئیمن و تهنا و پشتراست دکه ت.

دەمى مرۆڤى پشتا خوه ب خودى گريدا، هەست ب تنيياتييى ناكەت، و د ژيانا خوەدا، هەمى گاڤان هەست ب دلۆڤانى و چاڤديرى و سەرەگوهييا خودى دكەت، و هۆسا هەڤبەندييا د ناڤبەرا وى و خوديدا گەرم و موكوم دبت، و ب ڤى چەندى، بارى گرانى دلتەنگى و پيپەستين دەروونى، ل سەر سڤك دبت، يان ب ئيكجارى نامينت، و ب چاڤەكى گەشبين، بەرى خوە ددەت د ژيانى، و ئەگەر ژيدەرى دلتەنگىيا وى، هندەك مرۆڤين خراب و ئيزادانا وان ژى بت، ديسا باوەر و پشتگريدان ب خودى، بينا مرۆڤى باوەردار فرەه دكەن، و وەلى دكەن، كو گەلەك خەم و كۆڤانان نەخوت و ھەر بەرى وى ل باشييى بت و يى خراب ژى بهيلته ب هيڤييا خوديڤه. گەلەك خەم و كۆڤانان نەخوت و ھەر بەرى وى ل باشييى بت و يى خراب ژى بهيلته ب هيڤييا خوديڤه. خودايى مەزن د ڤى واريدا دبيژته پيغهمبەرى (سلاڤ لىن بن): ((... قُأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتُوكِلُلْ عَلَى اللَّهُ وَكُفَى بِاللَّهُ وَكِيلاً)) (النساء ٨١). ئانكو: گوهى خوه نەدە وان (دوروويان)، و ترسى ژ پيلان و ئويينين وان رانەكە، و پشتا خوه ب خودى گريبده، بەسى تەيە كو خودى پشتەڤان و بەرەڤانى تەبت.

یسیار:

- ۱ جودایی د ناڤبهرا (پشت ب خودێ گرێدان) و (خوه هێلانه ب هیڤییێڤه) چیه؟
- ۲ جودایی د ناڤبهرا (پشت ب خودی گریدان) و (پشت ب خوه گریدانی) چیه؟ و وان چههڤبهندی
   ینکڤه ههیه؟
  - ٣- بۆچ دڤێت د ژيانێدا ئەم پشتا خوه ب خودێ گرێبدەين؟
  - ٤- ئەرى مرۆف بەس د دەمى تەنگاڤىياندا، پشتا خوە ب خودى گريددەت؟

دان و ستاندن:

هه فبهندی د نافبهرا (پشت ب خودی گریدان) و (ههستکرن ب سهرفرازی و سهربلندییی) چیه؟

وانهيا يينجي

پشت ب خودی گریدان و پشت ب خوه گریدان

وهك پيشتر مه گوتى، هندى قورئان و رئ و نيشانين دى يين ئيسلامينه، مه پال ددهن كو ئهم پشتا خوه ب خود ي گريبدهين، و هندى زانايين دهروونينه، مروّقى پال ددهن، كو پشتا خوه ب خوه گريبدهت، و ئه قه كرينه ئيك ژ سالوخهتين ئيجابى ل ده ف مروّقى، و دبيرژن كو مروّف ب ريكا باوهرييي ب خوه و پشت ب خوه گريدانى، دشيت ريكا خوه ل سهر نه خوه شييين ژيانى بگوهيزت و بگه هته كيلكا خوه شى و به خته و مرييي.

ل دووف بیر و بوچ وون و باوه را ده روونناسان، پشت ب خوه گریدان، بناخه و بنیاتا هه ر پزگاری و پیشکه فتنه کییه، ب پشت ب خوه گریدانی، ئیراده و فیانا مروّفی ب هیر دکه فت، و ب پشتگریدانی ب غهیری خوه، مروّف بیهیز و لاواز دبت. ئه و هاریکارییا مروّف ژ غهیری خوه وه ردگرت، گه له ك جاران به ری مروّفی دده ته سستبوون و خافبوونی، و وه لی دکهت، کو بزاف و پیکوّلا وی دوّم نه کیّشت و ب دووماهی بیّت.

ئهگهر وهك پيشچاف ئهم بهرى خوه بدهينه فى چهندى، دى وهسا ديار بت، كو پشت ب خودى گريدان، و پشت ب خوه گريدان، د گهل ئيك فيكنهكه فتينه و پيك ناكهن، و ئهو كهسى پشتا خوه ب خودى گريبدهت، ئهو ئيدى نهشيت پشتا خوه ب خوه گريبدهت، و دفيت كار و بارين خوه ههمييان بهيلته ب هيڤييا خوديڤه، و ل بهندا هاريكارييا وى بت، يان ژى دڤيت پشتا خوه ب خوه گريبدهت، و بزاڤ و پيكولى بكهت، ئه و ب خوه وان كار و باران ب ريڤه ببهت، و پشتا خوه ب شيان و هيّزا خوه قاهيم بكهت.

بهلی نهگهر مه تیکههشتنه کا راست و دورست بو پشت ب خودی گریدانی ههبت، و نهم وی و تهنبه لی و دهستشوری و نه کهرییی ژیک فافیرین، و ههر وه کی پیشتر هاتییه روزنکرن، پشتی بهرهه فکرنا هوکار و نهگهرین ماددی و بهردهستکرنا مهر جین سهرکه فتنی و پشتگریدانی ب شیان و هیزا مروفی، نه فتیگههشتنا نه دورست د فی واریدا دی فه پهره فت و نامینت، چونکی مروفی باوه ردار ل وی باوه رییه، کو ههر هیز و شیانه کا ب مروفی هاتییه سپارتن، ژیده ری وی ههر خودایی مهزنه، خودی ژبه رهندی نه و هیز و شیان دایینی، دا پشتا خوه ب خوه گریبده ته، و چافی وی نه مینته ل دهستی غهیری وی، و سهر فراز بژیت.

ب فی ناوایی، پشت ب خوه گریدان و پشت ب خودی گریدان، فیککه فتی و گونجایینه دگه لئیك، و ب چو ناوایان دژی هه ف نینن، به لکو ژگرنگترین به رئه نجامین وان، مفاوه رگرتنه ژوان هیر و شیانین خودی دایینه مه، دا ئه م پی، میرانه به رانبه ری ژیانی، خوه ل سه رلنگین خوه بگرین، و براف و پیکولی بکهین بو سه رکه فتنی، نه خوه ته نبه ل بکهین و دهستی نه خوه د به رخوه دا شور بکهین، دا خه لك خیرهاتنان دگه ل مه بکهت، و دهستی هاریکارییی بو مه دریژ بکهت. ئه فه هه می هندی دگه هینت، کو پشت ب خودی گریدان، تین و هیزه کا گه رمتر و مهزنتر و موکومتر دده ته مه، کو نه م پشتا خوه ب خوه گریبدهین، و پتر باوه ری بو مه چی ببت، کو خودایه کی هاریکار مه هه یه، و نه م دشین پشتا خوه پی گه رم بکه ین، و نه فه دیسا هه ستا هیر و شیان و مه زناتییی ل ده ف مروفی گه له کتر لی دکهت، و وه لی دکهت کو زیده تر باوه ری ب خوه و هیر و شیانین خوه هه بت، و هه می گافان

سوپاسییا خودی بکهت ل سهر وان نیعمهت و کهرهم و سهرکه قتنین ب دهسته هاتین، و بینا وی، ل سهر ناستهنگ و نهخوه شییان فره ه ببت، و د سنگی واندا، دهستین خوه د بهر خوه دا شوّ نهکهت و ل بهر بگه پت بده ته سهر و ب سهر فرازی، ژی ده رباز ببهت.

باوهر و دوعا و تهناهییا دهروونی

دوعا و پارپار، بهر و بهرههمی باوهریئینانییه ب خودی و ناسکرنا پهروهردگاری، دوعا ئهگهری بلندبوونا گیانی مروّقی باوهرداره بهر ب خودی، و تام و ترنگه کا مهزن و تهناهی و خوه شییی دسپیرته دل و دهروونی مروّقی. دوعا ئه وه مروّق داخوازا هاریکارییی ژ خودایی مهزن بکه ت، دا ههمی پیقی و وه جین مروّقی یین ماددی و مهعنه وی ب دهست فهبینت و بهرده ست بکه ت.

پیک و پایهیین دوعا و پارپاری

دوعا و پارپارێ چار پێك و پايميێن سمرهكى همنه، ئمو ژى ئمڤمنه:

ئیك - ئەوى ژی دئیته داخواز کرن: د دوعاییدا، ئەوی ژی دئیته داخواز کرن، خودایی مەزنه. ئەو خودایی هەمی ملکی ئەرد و ئەسمانان یی وی: ((أَلَمْ تُعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتَ وَالْأَرْضُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّه مِنْ وَلَى وَلَى وَلَى وَكَيْم وَلَى وَلَا نَصِيرِ)) (البقرة ۱۰۷). هەر وەسا، دان و كەرەما وى د گەل بەندەیین وی، چو ژگەنجخان هیین وی كیم ناكەت: ((إِنَّ هَذَا لَرِرْقُتَا مَا لَهُ مِنْ نَفَاد)) (ص ٤٥). ئانكو: رِزق ژی هەر یی مەیه و چو نەمان و دووماهی ژی بو نینن. هەر وەسا دبیژت: ((... وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتَ وَالْأَرْضِ ...)) (المنافقون ۷). و گرنگه ئەم بـزانین كو خودایی مەزن ب خوه، داخواز ژ مه كرییه، ئەم داخوازین خوه رابهری وی بكهین و هـموارا خوه بگەهیننی، خودایی مەزن ب خوه، داخواز ژ مه كرییه، ئەم داخوازین خوه رابهری وی بكهین و هـموارا خوه بگهیننی، هام وه و داخوازین هموه ب جه ئینم، ئەوین بەرانبەری پەرستنا من، خوه مـمزن دكهن، و ژ خوه هموارا هوه ئیم، و داخوازین هموه ب جه ئینم، ئەوین بەرانبەری پەرستنا من، خوه مـمزن دكهن، و ژ خوه ناگرن كو هـموارا خوه بگەهیننه من، و خوه ژ من بی منهت دکهن، بلا باش بـزانن کو بـمری وان ب رسوایی دی كهڤت دکون و ئەو مەزناهییه د کیسی واندا نامینت.

ههر وهسا جارهکا دی خودایی مهزن مه ناگههدار دکهت، کو نهو گهلهك نیزیکی مهیه: ((وَإِذَا سَأَلُكُ عِبَادِي عَنِي قَابِنِي قَرِیبٌ ...)) (البقرة ۱۸٦). نانکو: نهگهر بهندهیین من داخوازی ژ من بکهن و ههوارا خوه بگههیننه من، بلا بزانن، نهز گهلهك نیزیکی وانم، و دبیژت: ((... وَنَحْنُ أَشْرَبُ إِلَیْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِیدِ)) (ق ۱۱). ئانکو: نهم ژ رها بنگوهی وی نیزیکتری وینه. ههستکرن ب قی نیزیکییی ژ خودایی مهزن، باوهرداری دوعاکهر پتر پشتراست دکهت و زیدهتر ب هیشی دئیخت، کو نهو د قی ههبوون و بوونهوهریدا نه ب تنییه، بهلکو وی خودایه کی دلوقان ههیه، سهرهگوهییا وی دکهت و گوهدارییا ههمی داخوازین وی دکهت.

دوو - دوعاکهر: ئهو باوهرداره، ئهوی داخوازی ژخودایی خوه دکهت، کو پیّفی و وهجیّن وی بقه تینت و داخوازا دلوّقانییی ژی دکهت، و تیناتییا دل و دهروونیّن خوه، ب قیانا خودی و ب دوعاژیکرنی دشکیّنت و تهنا

دكهت. خودايي مهزن دبيرت: ((يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْفَنِيُّ الْحَمِيدُ)) (فاطر ١٥). ئانكو: خهلكينو باش بزانن، كو هوون ههردهم ههوجهيى خودينه، و خودايي مهزن دهولهمهنده و پاكى و منهت بكهسي نينه، و بهردهوام سوپاسييا وى دئيته كرن.

مروّف خوه خودانی چ بت د فی ژیانیدا، بهرانبهری خودی، ههردهم ژار و دهستتهنگه، وههوجهیی دلوّفانی و سهرهگوهییا وییه.

هـهر مروّقـهك ل دووق هشـيارى و زانينا خـوه نيزيكى دلوّقانييا خوديّيه، هـهر مروّقـهك د دهمـێ تهنگاڤيييّدا، ل خودێ دزڤرت و داخوازا هاريكارييێ ژێ دكهت، هندهك ژ زانايان، ئهڤه ژى كرييه، ئيّك ژ بهلگه و نيشانان ل سهر ههبوونا خودێ، كو ديار دكهت مروّڤى ب سروشتێ خوه بـهر ل خوديّيه، و هندهك جاران د سهر بيّئاگههييا خـوهرا، زمان شادهيييا هنـدێ بـوّ ددهت، ژ ئالييـهكى دى ژى ئهڤـه هنـدێ ديار دكهت، كـو گههاندنا ههوارێ بوٚ خودێ د دهمێ تهنگاڤيييّدا و هيّزا وێ يا سهردهست، تشتهكى چاندييه د لهشێ مروٚڤيدا. ل ئيّره تشـتێ گـرنگ بـوٚ مروٚڤـێ بـاوهردار ئـهوه، كـو د خوهشـى و نهخوهشـيييدا خـودێ ژ بيـرێ نهچـت و ههڤبهندييا وى د گهل خودێ گهرم بت و دوعايـێ ژێ بكهت و بهنداتييا خوه بوٚ ديار بكهت.

سی - دوعا: ئهو ههمی پهیش و دهستهواژه و دهربپین و ههستین دهروونینه، ئهوین مروّف پی ههوار و داخوازین خوه دگههینته خودایی مهزن. و دیاره هندی مروّف زیدهتر و گهرمتر دوعایی بکهت، پتر دلوّفانییا خودی دی ب دهستشه ئیت، چونکو ئهفه نیشانا موکومییا باوهری و زیده پشتراستییا وییه ژ خودی، دیسا ژیدهری دلخوهشییا وییه.

چار- تشتی دوعا بو دئیته کرن: ئه و هه می پیقی و وه جن، ئه وین مروّف ژ خودی دخوازت کو بو به رده ست بکه ت و بیهی فی نه زقرینت و ب چاقی خیری به ری خوه بده تی. مروّف دشیت هه رتشته کی ژ خودی به رده ست بکه ت و بیهی فی نه زقرینت و ب چاقی خیری به ری خوه بده تی. مروّف دشیت هه رتشته کی ژ خودی به و بخوازت - لی ب هنده که مه رجان کو پاشتر دابیشا وان دی ئیته کرن - بلا چهند مه زن و گه له ک بت، چونکو نه و به رانبه ری مه زناتییا ده سته لات و ملکی خودایی مه زن چو نینه.

گرنگی و جهی دوعایی د ئیسلامیدا

ئیسلامی وهك پهیامه کا ئهسمانی و دینه کی خودایی و گازیکه ری مروّقان بو خودیناسی و ئیکتاپه ریسیی، پووته و گرنگییه کا گهله که مهزن دایییه دوعاکرن و پارپاری، چونکی دوعا نقیر ادلین شه پرزه و پیقییه، ههر وه کی پیغه مبهر (سلاف لی بن) دبیرت: ((الدعاء مخ العبادة)). ئانکو: دوعا و پارپار کاکلکا پهرستنیه و مروّف بریکا دوعایی دگه هته کووراتییا به نداتی (العبودیة) و قیانا خودایی به خشنده و دلوّقان. (مخ) ههر وه کی د قی فهرموّده ییدا هاتی، ئه و پوخ و مه ژی و شانه نه ئه وین د نیقا هه ستییاندا، ل ئیره دقیّت ئه م هه ستییین پهرستن و خودیناسییی بناسین، دا بزانین کا بو چ دوعا و پارپار بده وری پوخ و

ئهگەر دوعا و پارپار (پۆخ و مەژى) يى پەرستنى بن، پا ھەما (ئيسلام) و (باوەر = ئىمان) و (باشيكرن = ئىحسان) پىكىقە ھەستى ب خوەنە، پا قىنجا پەرستنا خودى و خوەسپارتن ب بال ويقە چ رامانى ددەن؟ ئەرى قى پەرستنى چ رامان ھەيە، ئەگەر مرۆف ل وى باوەرى نەبت، كو خودايى مەزن زىرەقانىيا ھەمى كار و كريارىن مرۆقى يىن ئاشكەرا و نەپەنى دكەت؟ ئەرى ئەف پەرستنە، ھندى ناگەھىنت كو مرۆف خودايى پاك و بلند دئاخىقت؟ ئەرى ما تو نابىنى كو ئەقە، ئەنجامدانا كارەكى جوان و باشە، دەمى مرۆقىي موسلمان، ب ئىنانا ناقى خودى، دەست ب ھەر كار و كريارەكى دكەت؟

تشتين مروّق بو وان دوعا و پارپاري ژ خودي دكهت

ئهم دشێین بێژین، کو ژ بلی وان ههمی بهر و بهرههم و پایه و ئاخفتنێن جوانێن دوعا و باوهر ب خوهڤه دگرن، ب ئاوایهکی گشتی، دوعا و پارپارا مروٚڤی د ڤان سێ تشتاندا دئێته کورتکرن:

ئیك - بۆ داخوازا لینهگرتن و لیبورینا گونههان ژ خودایی مهزن: کهسی گونههکار ههوارا خوه دگههینته خودی، دا لی ببورت، و د نافبهرا وی و خودیدا بهرپه په کی نوو بیته فهکرن و فهدان، و ژ چافی دلوفانییا خودی بیبار نهبت.

 اللَّه إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعاً إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)) (الزمر ٥٣). ئانكو: ههى (موحهمهد) بيّرْه وان بهندهيين من، ئهوين گهلهك د ناف خهلهتى و گونههاندا چوويين، بلا ژ دلوْڤانييا خودى بيّهيڤى نهبن و هزر نهكهن ئهگهر ب بال خوديْڤه زڤرين و ژيانا خوه گوهوّرين، خودى ل وان نابوّرت، بلا پشتراست بن، ههر گاڤهكا ئهو ژ دل بريارى بدهن كو ب بال خوديّڤه بزڤرن، هنگى خودى دى ل ههمى گونههين وان بوّرت، چونكى ئهو براستى ليّبوّر و دلوْڤانه.

د قورئانا پیرۆزدا، خودایی مەزن، بەری مە ددەتە ھندی، کو ئەم داخوازا لیبورینا گونەھان ژوی بکەین، ھەر وەکی دبیژت: ((... رَبِّنَا فَاغْفِرْ لَنَا دُنُوبِنَا وَكَفُرْ عَنَا سَیِّنَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْـأَبْرَارِ)) (آل عمران ١٩٣). ئانكو: خودیوو، ل گونەھین مە ببوره و دانگی ل سەر بگره و مە د گەل وان قەنجیکەران بمرینه ئەوین حەز ژ تە دکەن، و مە بال خوەقە قەگەرینه.

ئهو ههوجهیی و وهجا مروّف ب ریّکا دوعا و پارپاریّ دیار دکهت، نیشانا هیڤی و داخواز و پیّدڤییا مروّڤییه بوّ راستهریّکرن و سهرهگوهیییّ.

دوو – مروّف ب حوکمی هندی کو د ژیانا خوهدا د ناف جفاکه کیدا دژیت، و بوّر و داخوازین خراب ههنه، و ژینگهه و جفاك تیرا خوه پیپهستی لی دکهن، و شهیتانه ک ژی ههیه، بهردهوام ل بهر دگه پت کو د سهردا ببهت و ژ پی دهربیخت، نهفه ههمی هندی دگههینن، کو نهو پیدفی ناگههداری و هشیارییه کا دورسته، و دفیت داخوازی ژ خودایی مهزن بکهت، کو گافه کی ب تنی ژی پشتا خوه نهده تی و ژ چافدیری و پاسته پیکرن و سهره گوهییی بیبار نه کهت، و ههر نهفهیه وه ل پیغهمبهری مه (سلاف لی بن) کری، کو مه فیری فی دوعایی بکهت و بیژت: ((اللهم لا تکلنی الی نفسی طرفه عین)). نانکو: خودیوق، خوه تهمه چافنه قاندنه کی ژی، من نههیله ب هیفییا من ب خوه فه، و من ژ دلو قانی و سهره گوهییا خوه بیبار نه که.

ئهم ژی د شهف و ڕوٚژێدا، و د ههر نقێژهکێدا، چهند جارهکان دبێژین: ((اهدنا الصراط الْمُسْتَقِیم)) (الفاتحة ٦). ئانکو: خودێووٚ بهرێ مه بده ڕێکا خوه یا ڕاست، و وه ل مه بکه، ههمی دهمان ئهم برپارێن ڕاست و دورست بدهین، و بهرێ مه ژ ڕهفتار و ههلوێستێن نهباش بێته وهرگێڕان، و ئهم خوه د بهر وێکریارێڕا نهکهین، ئهوا د گهل پێناسهیا باوهردارییا مه و ڕازیبوونا ته نهگونجت. ((... رَبِّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَیّئ نهکهین، ئهوا د گهل پێناسهیا باوهردارییا مه و ڕازیبوونا ته نهگونجت. ((... رَبِّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَیّئ بهکهین، ئهوا د گهل پێناسهیا باوهردارییا مه و ڕازیبوونا ته نهگونجت. ((... رَبِّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَیْ بهری بهده دارێژه، و مه د کار و بارێن مهده سهرفراز بکه، و وه ل مه بکه، کو بهرێ مه بکهڤته ههر کریارهکا باشییا دنیا و ئاخرهتێ تێدا بت.. ((رَبِّنَا لا تُزِغْ قُلُوبِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَیْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَابُ)) (آل عمران ۸). ئانکو: خودێووٚ، دلێ مه گومڕا نهکه، پشتی ته ئهم ڕاستهرێ کرین، و ژ نبك خوه دلوٚقانییێ ب سهر مهده دارێـژه، برستی چو سینوٚر و تخووب بوٚ دلوٚقانییا ته نینن، و دان، دانا تهیه.

ب ئاوایه کی گشتی داخواز کرنا لیّبوّرین و نه رمی و دلوّقانی و سامان و پایه و سه رکه قتن و دان و قیان و له شساخی و زانستی و هه ر داخوازه کا دی یا مروّقی، چ ماددی بت، چ مه عنه وی، سه رباری وان تشتین د خالا ئیکی و دویید اهاتینه گوتن، مروّق دشیّت بریّکا دوعایی بخوازت، و مه گهله ک نموونه ژ قان دوعایان ژی، د قورئانید اههنه، وه کی: ((... رَبِّنَا آتِنَا فِي الدُّنْیَا حَسَنَهُ وَفِي الْمَحْرَةِ حَسَنَهُ وَقِیَا عَدَابَ النَّارِ)) (البقرة ۲۰۱). ئانکو: خودیّوو د دنیایی و ئاخره تیّدا، قه نجی و باشییی بینه ریّکا مه، و مه ژ ئیزایا ئاگری دوژه هی دوور بیخه. ((... وَقُلْ رَبِّ زَدْنِ عِلْماً)) (طه ۱۱۶). ئانکو: و بیژه، خودیّوو زانینا من زیده بکه.

مهرجين دوعا و پارپاري

دا دوعا و پارپار ل ده فخودی بیته وهرگرتن، دفیت پشتی ب نافی خودی و سوپاسکرنا وی، دهست پی دئیته کرن، سلاف ل گیانی پیغهمبهری خودی ژی (سلاف لی بن) بینه رهوانه کرن، و دفیت ئه ف خالین خواری، دهمی دوعاکرنی، ل به ر چافین که سی دوعاکه ربن:

۱ – دقیّت دوعا ژ دلیّ مروّقی دهربکه قت، نه به س ب زمانی بت. پشتی ئه م دهستیّن خوه رابه ری خودیّ دکهین و ب زمانی دهست ب دوعاییّ دکهین، پیّد قییه دلیّن مه ژی تیّدا پشکداربن.

Y— مه باوهری ههبت کو خودی مه دهستفالا نازڤرینت، و دی دوعایا مه ب جه کهت، ههر وه کی پیغه مبه رسلاف لی بن) د فهرموده یه کا قودسیدا دبیژت: ((أناعِنْدَ ظَنْ عَبْدِی بِی)) (بوخاری فه گوهازتیه). ئانکو: ئنیه تا به نده یی من د گهل من چاوابت، ئهز دی د گهل وی وه سابم، فیجا بلا ئنیه تا مه د راستا خودیدا باش بت و ئه مل وی باوهری بن، کو ئه و مه دهستفالا نازڤرینت. ههر وه سا پیغه مبهر (سلاف لی بن) دبیژت: ((ادعوا الله وأنتم موقنون بالإجابة)) (هه می لسهر ئیکده نگن). ئانکو: ده می هوون دو عایی ژخودی دکه ن، ل وی باوهری بن و پشتراست بن، کو ئه و دی وهرگرت و ب جه ئینت.

۳ - دقیت ئهو تشتی هوون داخواز دکهن، نه دژی یاسایین بوونهوهری بت، چونکی دوعا پشته قانییا
 گههشتنا کومه کا نارمانجان دکهت، و قه د جهی پیکول و بزاف و خهباتی ناگرت.

٤ - بزاف بێته كرن، كو ئهم خوه بگونجينن د گهل ناڤهڕۆكا دوعا و پاڕپاڕێ، بڕێكا پاقـژكرنا دلى و خوهدانهپاشێ ژ خوارنا مالێ حهرام و بهدرهفتارى و خوارنا مافێن خهلكى.

o هنده b c وان تشتین تو داخواز دکه c ، دهیت c ده e ته e خوه هه بن، بو نموونه، ده می تو داخوازی دکه e که کو خودایی مه زن e ته ببورت، دهیت تو ب خوه e e به رانبه ری که سین خه له تی د ده رهه قی ته دا کرین، لینه گر و لیبور بی، ما دی چاوا تشته کی e خود خوازی، e به و تشته e ده ته ب خوه نه بت.

٦ نفرینان ل موسلمانان نه کهت، و داخواز ێ ژ خود ێ نه کهت، کو وان که رهم و نیعمه تێن د گهل وان کرین،
 بۆ وان نه هێلت و ژ وان بستینت.

۷− خوه ژهندهك گونههان دووربيخت وهكى پشتدانا موسلمانان، و دلهيلان و ئيشاندنا دهيبابان، و راكرنا كهرب و كينان، چونكى گهلهك دهق ههنه، ديار دكهن كو د قان رهوشاندا، ريك ل وهرگرتن و قهبوولكرنا دوعايي دئيته گرتن.

۸ - دڤێت دوعا ل سهر بنیاتا ترسا خودێ و تهمایییا کهرهما وی بێته کرن، و خودایێ مهزن ئهڤه بو مه د قورئانا پیروٚزدا دیارکرییه دهمێ دبێژت: ((... وَادْعُوهُ خَوْفاً وَطَمَعاً إِنَّ رَحْمَتُ اللَّهِ قَرِیبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ))
 (الأعراف ۵٦). ئانکو: ژ ترسا خودێ و تهمایییا دلوٚڤانییا وی دوعایێ ژێ بکهن، دلوٚڤانییا وی گهلهك نێزیکی وان خوهشمروٚڤانه ئهوێن دوعایێ ژێ دکهن، ههر وهکی خودێ دبێژت: ((... یَدْعُونَ رَبِّهُمْ خَوْفاً وَطَمَعاً ...))
 (السحدة ۱۵).

ئهو دهم و رموشيّن دوعا تيّدا دئيّته ومركّرتن

ههر وهکی پیشتر هاتییه دیارکرن، دوعا و پارپاری چو وهخت و دهمین دیارکری نینن، بهلی د سهر هندیّرا، همر وهکی پیشتر هاتییه دیارکرن، دوعا و پارپاری چو وهخت و دهمیّن دیارکری نینن، بهلی د سهر هندیّرا، همر وهکی د هنده که فهرموّده و راقه کرنیّن هنده ک زانایاندا هاتی، هنده ک دهم و رهوش ههنه، دوعا تیّدا خوهشتر و حیّتر دئیّنه و هرگرتن و قهبوولکرن، ژوان:

- ۱- دوعاكرن پشتى نڤێژێن فهرز.
- ۲- دوعاکرن د تارییا شهقی و بهرسپیدهییدا.
  - ٣- دوعاكرن د رۆژا ئەينىيىدا.
  - ٤- دوعاكرنا مرۆڤێ ستەملێكرى.
  - ٥- دوعاكرنا دهيبابان بۆ زارۆكێن خوه.
- ٦- دوعاكرنا مرۆڤێ باوەردار بۆ خووشك و برايێن خوه يێن موسلمان، بێ كو وان ئاگهه ژێ ههبت، كو ئهڤه نيشانا دلياڤـرى و دلبێشييا وييه بهرانبهرى وان.
  - ٧- دوعاكرنا نيزيكي مالا خودي (كهعبهيي).
- ۸−دوعاکرن د دهمێ تهنگاڨی و نهخوهشییاندا، نهخاسم دهمێ چو ڕێك ل بهر مروٚڨی نهمینن، ژ بلی خودێ کو ههوارا خوه بگههینتێ.

یسیار:

- Y دوعاکرنی چ کارلیکرن ل سمر دل و دمروون و ژیانا مروّڤی باومردار همیه Y
- ۳ وهرگرتن و قهبوولکرنا دوعایی، ژبهری خودایی مهزنقه، چههفبهندی ب رهفتار و ژیانا روزانهیا
   مروقیقه ههیه؟

دان و ستاندن:

ئهگهری گرنگیدان و پووته کرنا زانستی و هرارکرنا مروّقی و دهروونزانییی چیه ب دوعاکرن و پارپاریّقه، وهك هوّکار بوّ چاره سهرکرنا نه خوه شییین دهروونی و هه ستکرنا مروّقی ب ته ناهیییا دهروونی ؟

وانهيا شهشي

پیک و پایهیا رەوشتی جوان و باش د ئیسلامیدا

ئیسلام دینی سروشتی پاك و ساخلهمی و ئهقلین پیشکه قتی و دهروونین پاقر و بروونه. ئهگهر رهوشتان ژی د ههمی ئایین و دینین ئهسمانیدا، پیک و پایهیه کا بلند و ب هیز ههبت، د ئیسلامیدا ژی وهسانه، بهلکو زیده تره ژی، ههتا ئهم دشین بیرین، ئیسلام پشتی باوهری، وه ک پهیامه کا رهوشتی بهرچاقه.

ئیسلام ههر ژهاتنهخوار و سهری پهیدابوونا خوه یا ئیکی، و دژایهتیکرنا بیر و باوهر و بوچوونین نهفامین وی سهردهمی، ب ئاشکهرایی دژمناهییا وان ههمی رهوشت و رهفتاران کر، ئهوین ژوان بیر و باوهر و بودور و بوجوونین نهفام دهرکه قتین، ئهوین نهدگونجان د گهل وی کهرامهت و ریز و روومهتی، ئهوا خودی ژبو رابوراندنا ژین و ژیاره کا سهرفراز دایییه مروقی.

ژ بهر هندی پهوشت د ئیسلامیدانه تنی تشته کی دهستنیشانکرییه ژ تشتان، به لکو پهیسك و پایهیه کا بنیاتییه د دینیدا، و پوحا پهیام و شهریعه تییه، د ناف هه می واراندا، پهین خوه کوور دافوتایینه.

ئیسلام بهردهوام ل بهر دگه پت کو گه شاتی و وه راری بیخته هه ستی په وشتی ل ده ف مروّفی موسلمان، دا ژیانه کا تری په وشت و جوان پرابورینت، چونکی جوانی و که ساتییا مروّفی د په وشتی وی یی بلند دا به رچافه. ئه وه وه لی دکه ت کول ده ف خودی و خه لکی و جفاکی شرین و خوه شفی بت.

ههر وهسا پهوشتین جوان، هوکارهکی گرنگی پیشکهفتن و تهناهییا جفاکینه، و بهدپهوشتی هوکاری تیکدان و ژیکفهکرن و نهتهناهییا جفاکانه.

ئيسلام مروّقى پال ددهت و دزخينت كول دووڤ رهوشتين جوان بچت، و وان دكهته پيڤكي دوور و نيزيكاتييي ژ روحا پهيامي و پيغهمبهري وي (سلاڤ لي بن) د روّژا دووماهيييدا. پيغهمبهر (سلاڤ لي بن) د في واريدا دبيرژت: ((أنَّ أقربكم منَي منزلاً يوم القيامة أحاسنكم أخلاقاً الموطأون أكتافاً المنين يالفون ويؤلفون، وأبغضكم إلي وأبعدكم منَي منزلاً يوم القيامة الثرثارون المتشدقون المتفيقهون)). ئانكو: خوهش فيترين و نيزيكترين كهس ژ ههوه روّژا دووماهييي (ئاخرهتي) ژ من، ئهون ئهوين د ژيانا دنياييدا رهوشت جوان، و ژ غهيري خوه چيتر رهوشت گرتين و ل سهر چوويين.

و بهرانبهری فی، پیخهمبهر (سلاف لی بین) دبیرت، کهسی ژههوه ههمییان پتر د دلی مندا نه چت، و کهربین من ژیفه دبن، و ژههمییان زیدهتر دووری من روزا ناخرهتی، مروفین پربیر و خوهمهزنکهرن، ئهوین هزر دکهن کو ریکا رازیکرنا خهلکی و تیرکرنا ههست و نهستین وان، سالووسی و مهلاقی و زمانحولییاتییه، خوه تیناگههینن کو رهوشت، رهفتار و کریارن، و خراب کارئینانا زمانی ژی، ئیك ژ رهوشت و رهفتارین کریت و زیدهنزمه.

ئیسلام د قورئانا پیرۆزدا، بانگ و گازییا خوه بۆ پهوشتین بلند هلددیّرت، و باوهرداران و سهرانسهری خهلکی پال ددهت، کو پیکا باشی و قهنجییی بگرن و خوه ژههمی خرابی و پهوشتین کریّت و کریاریّن نه د پیدا بدهنه پاش و ژی دوور بکه قن، ههر وه کی خودایی مهزن دبیژت: ((اِنَّ اللَّهَ یَأُمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْبُحْسَانِ وَاِیتّاءِ پیدا بدهنه پاش و ژی دوور بکه قن، ههر وه کی خودایی مهزن دبیژت: ((اِنَّ اللَّهَ یَأُمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْبُحْسَانِ وَاِیتّاءِ پیدا بدهنه پاش و ژی دوور بکه قن، ههر وه کی خودایی مهزن دبیرژت: ((اِنَّ اللَّهَ یَأُمُر بِالْعَدْلِ وَالْبُحْسَانِ وَاِیتّاءِ وَالْمُنْکَرِ وَالْبَحْیِ یَعِظُکُم تَدُکّرُونَ)) (النحل ۹۰). ئانکو: خودی فهرمانی ب دادپهروهری و قهنجیکارییی دکهت و خرابی و گونه هو پهفتارین کریّت و نه د پیدا و زورداری و نهههقییی حمرام دکهت و بهری مه ژبیناگه هنه به به به به وی و هم د به رجهئینانا نهرکانی ا دکهت.

ئیسلام ردوشتی دکهته کیّلکا وان ههمی ئارمانجان، نهویّن پیّدڤییه ههمی موسلمان ههڤرکی و بهرهبهزینی بو بدوستجوانی کرییه پایه و پهیسکهکا باوه رداری و ئایینی، کو ریّز و رووه مه خودانی خوه، ل ده خودی مهزن دکهت. پیّغه مبهر (سلاف لیّ بن) دبیّرت: ((اکملکم ایمانا احاسنکم اخلاف ا)) نانکو؛ ئهوی ههمییان رهوشت به کوورتر، ژهه وه ههمییان رهوشتجوانتره. به لکو بریّنا هوورك به ریّخودانا هنده فه مرموّدهییّن پیّغه مبهری (سلاف لیّ بن) بو مه دیار دبت، کو رهوشتباشی ل ده خودی ژوی هنده که موره نی فه دوی و به وستنی گهلهك باشتر و بریّزتره، ئه وا خودانی خوه د بهر رهفتار و رهوشتی جوانرا نه کهت. همر وه کی د فهر موّده یه کا دیدا هاتی: ((ان العبد لیبلغ بحسن خلقه عظیم درجات الآخرة و شرف المنازل و آنه لضعیف العبادة، و ایه لیبلغ بسوء خلقه اسفل درجة فی جهنم)) (نه بوو داود فه کوهاز تیبه). ثانکو: ئهگهر خودی پریّدار رهفتار و رهوشتین بلند، ب دهست خوه فه بینت. دوور نینه، د ههمان دهمیدا، ژبهر به دردوشتیی، به ریّ وی بکه فته دو رهوشتین بلند، ب دهست خوه فه بینت. دوور نینه، د ههمان دهمیدا، ژبهر به دردوشتیی، به ریّ وی بکه فته دوره هیرستنی و به که و نیشانا باش جهئینانا وان، و تیکلبوونا وان د گهل دل و دهروونی مروفی، پیگیرییا مروفی نیاه و به ایا باش جهئینانا وان، و تیکلبوونا وان د گهل دل و دهروونی مروفی، پیگیرییا مروفی باوه رداره، ب رهفتار و ردوشتی مروفی بیگون الفی شیر به نموونه خودایی مهزن ل دور کارلیکرنا نفیتری سهر رهوشتی مروفی باوه ردارد دبیرت: ((... إنَّ الصَّلاة تنهی عیْ الْفَحْشَاءِ وَالْهُنْکَرِ...)) (العنکبوت ۵۵). ئانکو: نفیت به دودانی خوه ژههمی کار و کریارین خراب و کریت و نه دریدا و مردگیرت.

ژ وێباوهرێ، کو ڕهوشت ڕهنگێ خوه ددهته سهرهدهری و تێکلییا مروٚڤی دگهل خهلکی، لهو بئاوایهکی گشتی، دیتن و بهرێخوهدانا خهلکی ل دوٚر کهسهکێ، هلسهنگاندنا ڕهوشتێ وییه، و د هندهك فهرموٚدهیێن پێغهمبهری دا ژی هاتییه، کو دیتن و بهرێخوهدانا خهلکی و هلسهنگاندنا وی ژ ئالییێ ڕهوشتیڤه، جه و پایه و پهیسکا وی کهسی ل ده ف خودایێ مهزن دهستنیشان دکهت. د قی واریدا، ژ کیسێ پێغهمبهری هاتییه ڤهگوهازتن: ((ان النبی (ﷺ) کان ذات یوم جالساً مع أصحابه ، فمرت جنازة أثنی الحاضرون علی صاحبها خیراً فقال النبی (ﷺ)؛ وجبت، و سکت ثم مرت جنازة أخری فقال الحاضرون عن صاحبها شراً فقال النبی (ﷺ)؛

له الجنة، وأما الثاني فقلتم عنه شراً فوجبت له النار)) (ترمذي فهگوهازتييه). ئانكو: ڕۆژهكێ پێغهمبهر (سلاف لێبن) د ناڤ ههڤال و هۆگرێن خوهدا ڕوونشتی بوو، تهرمێ مرييهكێ د بهر وانڕا بۆری و ههڦالێن وی گهلهك ب باشی بهحسێ وی مری كرن، ئينا پێغهمبهری (سلاف لێبن) گۆت: هاته وهرگرتنيان مسۆگهر بوو، و بێدهنگ بوو. پاشێ تهرمێ مرييهكی دی د بهر وانڕا بۆری، ههڦالێن وی گهلهك ب نهباشی بهحسێ وی كرن، بێدهنگ بوو. پاشێ تهرمێ مرييهكی دی د بهر وانڕا بۆری، ههڦالێن وی گهلهك ب نهباشی بهحسێ وی كرن، ديسا پێغهمبهری (سلاف لێبن) گۆت: هاته وهرگرتنيان مسۆگهر بوو، ئينا ههڦال و هۆگرێن وی پسيار ژێ كرن كا ڕامانا (وجبت) هاته وهرگرتنيان ڤهبرين، د ههردو ڕهوشاندا چيه؟ ئينا وی ژی د بهرسڨا واندا گۆت: هندی تهرمێ ئێكێ بوو، ههوه ب باشی ناڨێ وی ئینا و بهحسێ وی كر، بهههشت بۆ مسۆگهر بوو، و هندی یێ دویێ بوو ههوه ب نهباشی ناڨێ وی ئینا و بهحسێ وی كر، بارا وی بوو دۆژهه و ئاگر.

ئەقە ژى وێ ڕامانێ ددەت، كو ڕازيبوونا خەلكى ژ كەسەكێ، بەلگە و نيشانە ل سەر ڕەوشت باشييا وى، كو ئەقە ژى - د گەل باوەريئينانا وى ب خودێ - دێ بنە ئەگەرێ ب دەستقەئينانا ڕازيبوونا خودێ، و ئەنجاما نـ ۵ رازيبوونا وان ژى بەرەقاژى قێ چەندێيه.

و باوهرداران ژی وهسا تی دگههینت، و بهری وان دده ته هندی، کو ههنجیکاری و خیرخوازییی هه هبهندی به هنده که تشتین سهر قهسهر قه و پیشچاقفه نینه، به لکو ناف و نیشانه بو ههر کریاره کا قهنج و جوان، ئه وا ژ ههسته کی په وشتی یی پافت و دله کی تژی ژ پوناهییا باوه ری و قیانا خودی و خه لکی ده رد که قت. هه روه کی خودایی مه زن دبی تری و زن تو تُولُوا و جُوهکم قبل المَشْرِق وَالْمَغْرِب وَلَکنَ الْبِرَ مَنْ آمَنَ بِاللَّه وَالْبَوْم و خودایی مه زن دبی تری و آلمُسَالی و آلمُولُوا و جُوهکم قبل المَشْرِق وَالْمَغْرِب وَلَکنَ الْبِرَ مَنْ آمَنَ بِاللَّه وَالْبَوْم و وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِیلِ الْمَشْرِق وَالْمَعْرِب وَلَکنَ الْبِرَ مَنْ آمَنَ السَّبِیلِ الْمَشْرِق وَالْمَعْرِب وَلَکنَ الْبِرَ مَنْ آمَنَ السَّبِیلِ الْمَشْرِق وَالْمَعْرِب وَلَکنَ الْبِیلِ وَالْمَسَاكِینَ وَابْنَ السَّبِیلِ الْمَشْرِق وَالْمَعْرِب وَالْمَسَاكِینَ وَابْنَ السَّبِیلِ وَالْمَسَاكِینَ وَالْمُولُونَ بِعَهْدهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِینَ فِي الْبَاسَاءِ وَالْمُرْبُونِ وَالْمُولُونَ بِعَهْد و وَالْمَسْرِينَ الْمَسْرِينَ الْمُلْونَ وَالْمُولُونَ وَالْمُولُونَ اللَّهُ مِن الْمُسْرِينَ الْمُلْونِ وَلَالِكُونَ هُمْ الْمُشْتُونَ وَاللَّهُ مَلَالِ بِاوهرداران باوهرداران باوهردی و پوژا مُولِی الْمُروم و دوم الله و اله و الله و الله

پسیار:

- ۱- ژبهرچ پایه و پهیسکا رهوشتان د ئیسلامیدا بلنده؟ و روزا ئاخرهتی، ئهگهری گرانییا وان د تهرازوویا قهنجی و باشییین باوهرداراندا چیه؟
- ۲ لاوازی و بیخیرییا رەوشتی، دگهل جهئینانا نفیژ و رۆژییین سهرقهسهرقه و هندهك پهرستنین
   دییین پیشچاف، چ رامانی ددهت؟

دان و ستاندن:

پێغهمبهر (سلاف لێبن) هاته هنارتن، دا ڕهوشتێن جوان و ههژی تهکووز و کاملبکهت. ڤێ چهندێڕۅٚن و ئاشکهرا بکه.

وانديا حدفتي

پیغهمبهر (سلاڤ ئی بن) سهرمهشقی مهزنیی رموشتباشی و قهنجیخوازییی

پێۼهمبهر (سلاف لێبن) مهزنترين سهرمهشقه بێباوهردار و سهرانسهری ڕهوشتدوٚستان. قورئان د ڕاستا ويدا دبێژت: ((لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْاَحْرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيراً)) (الأحزاب ٢١). ئانكو: پێغهمبهر بێ ههوه سهرمهشقهكی باش و سهركێشه، خێرخوازه بێ وان ههمی كهسێن باوهرييێ ب خودێ و ڕۅٚژا دووماهييێ دئينن و چاڤێ وان ل هيڤييا خهلاتێ خودێيه و خودێ گهلهك دئيننه بيرا خوه.

ل دووف تێکستێ قورئانێ، و ڕاستییا ژیاننامهیا پێغهمبهری (سلاف لێبن) ب خوه ژی، پیێغهمبهر سهرمهشقهکی باش و بهراهیکێشه بۆ باوهرداران و سهرانسهری مرۆڤاتییێ.

ژیانا ڕوٚژانهیا پێغهمبهری (سلاف لێ بن) و سهرهدهری و ڕابوون و ڕوونشتنا وی د ناف بنهمالا خوه و جفاکێدا و د گهل ههڤال و هوٚگر و دژمنێن خوه بگشتی، وێ چهندێبوٚ مه دیار دکهن، کو وی ههمی دهمان ل دووف بنهمایێن ڕهوشتێن باش و بلند سهرهدهری د گهل وان کرییه، ب کار و کریار ناڤهڕوٚکا ئیسلامێ ب ڕێکا ژیانا خوه ب ناوایهکی وهسا بهرجهسته و بهرچاڤ کرییه، کو نهم دشێین بێژین نهو وهکی قورنانهکا ساخ و زینندی بوو د ناڤ خهلکیدا. ههر ژ بهر هندێ بوو، دهمێ دهرههڤێ ڕهوشتێ وی پسیار ژ ههڤسهرا وی عائیشایێ هاتییه کرن، بهرسڤ دا و گوّت: ((کان خلقه القرآن)). ئانکو: ڕهوشتێ وی قورئان بوو، ئانکو بهرجهستهکرنا ناڤهڕوٚکا قورئانێ بوو. ڕهوشتێ بلندێ پێغهمبهری (سلاڤ لێ بن) بهلگه و نیشانهکا ب هێزه ل سهر ڕاست ناڤهڕوٚکا قورئانێ بوو دودایێ مهزن ژی د قورئانا پیروٚزدا، شادهیییا ڤێ ڕهوشتبلندییێ بو ددهت و د ڕاستێدا دبێڅهمبهراتییا وی، خودایێ مهزن ژی د قورئانا پیروٚزدا، شادهیییا ڤێ ڕهوشتبلندییێ بو ددهت و د ڕاستێدا دبێژت: ((وَإِنَّكَ لَعَلَی خُلُقٍ عَظِیمٍ)) (القلم ٤). ئانکو: ههی موحهمهد، ب ڕاستی تو خودان ڕهوشتهکی گهلهك دبێژت: ((وَإِنَّكَ لَعَلَی خُلُقٍ عَظِیمٍ)) (القلم ٤). ئانکو: ههی موحهمهد، ب ڕاستی تو خودان پهوشتهکی گهلهك

د قی ئایهتیدا و د هنده ک ئایهتین پشتی قیدا، بو مه دیار دبت کو کیشفه کیش و نه لیکییا پیغه مبه ری (سلاف لی بن) د گهل دژمنین هه قپشکچیکه رو بیباوه رین سه رده می خوه، نه لیکی بوو د نافبه را دو جوونین په وهشتاندا، په وشتی باوه رو پیغه مبه راتییی، د گهل په وشتی بیباوه ری و هه قپشکچیکرن (شرک) و نه هامییی. هم روسا پون و ئاشکه را دبت، کو جهنگا پیغه مبه ری (سلاف لی بن) باراپتر جهنگ و جیهاده کا په وشتی بوو. و ژ قی ئیکی ژی، پیغه مبه ری په یام و ئه رکی پیغه مبه راتییا خوه، وه سا ددا دیار کرن، کو ژ بو ته کووزکرن و ته مامکرنا په وشتین پاقژ و بلند هاتییه: ((اِنما بعثت لا تمم مکارم الاخلاق)). ل قیری ژی، فه ره ئیشاره ت بو هندی بین ئاسایییه، به لکو د نافه پوکا خود دا فیشاره ته بود وان هه می به او بنه مایان، ئه وین که رامه تا مروقی دیاریزن.

ههر ژبهر هندی، خودایی مهزن ب خوه، پیغهمبهر بهرهه کربوو، و دبن زیره قانی و چاقدیرییا وی ب خوهدا، بووبوو نموونه یی سهرمه شق و که ساتییه کا مهزن بو ههمی مروّقاتییی ب گشتی و بو هه قال و هوّگر و دووکه قتی و حه ژیکهرین خوه ب تایبه تی.

لایبورین ئینک ژگرنگترین پهوشتین باش و بلندین پیغهمبهری بوو (سلاف لی بن)، و ئهفه ژوان پهوشتباشییانه، ئهوین کو ئهم دشیین تیدا چاف ل سهرکیش و پیبهری پهوشتدوستی خوه یی مهزن، پیغهمبهری بکهین، و پی خوه ب خیرخوازییی بخهملینین، و ژیانه کا ته نا و به ختهوه ر پابورینین و ده باز بکهین. و ل فیری فهره ل سهر ههر باوه رداره کی، ژیاننامه یا پیغهمبهری (سلاف لی بن) بخوونت و قه کولت، چونکی هندی ئه م باشتر و کوورتر د ژیاننامه یا ویدا شاره زابین و پهفتار و پهوشتین وی یین بلند بنیاسین، کارلیکرنا وان ل سهر مه دی پتر بت و دی شیین پتر و زیده تر مفایی ژسهرمه شقییا وی وه ربگرین، و ژئالییی پهووشتیفه، به رب بلندایی و گههشتن و وه را ره کا زیده تر بچین. و ئهفه ژی دی بته پهنگه مدانا وی ئایه تا فورئانی ئه وا د پاستا پیغهمبه ریدا (سلاف لی بن) دبیژت: ((وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِنَّا رَحْمَةٌ لِلْمَالَمِینَ)) (الانبیاء ۱۰۷). فانکو: مه تو ب هندی یی هنارتی و پهوانه کری، دا ببییه ژیده ر و سهره کانییا دلوّ فانی و دلپیه همی بو ههمی جیهانان.

ئهو نه تنی د گهل پشته قان و دووکه قتییین خوه سینگفره هـ و لیبوّر بوو، به لکو د گهل دووکه قتییین ئایینین دی و هه می مروّقان ب گشتی، هه مان سهره ده ری کرییه، و به رده وام داخوازا یه کسانییی دکر و پیکوّل دکر خه لکی وه ساتی بگه هینت کو پیکفه دوونده ها دایك و بابه کینه، و ژیده ری پهیدابوونا وان ئیکه، ژبه رهندی دقین ب گیانی براتی و لیبوّرینی سهره ده رییی د گهل ئیکدو بکه ن، و هه رژبه هندی، د گوتاری حه جا خاتر خواستنیدا، ب قی ناوایی هه قال و هوّگرین خوه ناخافتن: ((أیها الناس من کنت أخذت له مالاً فهذا مالی فلیا خذ منه، و من کنت ضربت له ظهراً فهذا ظهری فلیضربه، أیها الناس کلکم لاّدم و آدم من تراب لا فضل لعربی علی عربی الاّ بالتقوی)). نانکو: گه لی مروّقان، هه رکه سه کی من مال و سامانه ک ژی ستاند بت، نه قه مالی منه، بلا بیّت مافی خوه ژی رابکه ت، و هه رکه سه کی من قامچییه کل پشتی دابت، نه قه

پشتا من ل بهره، بلا بیّت توّلا خوه ژ من قهکهت، گهلی مروّقان، هوون ههمی ژ ئادهمینه و ئادهم ژ ئاخی هاتییه چیّکرن، نه کهسی عهرهب ژ یی عهرهب چیّتره، هاتییه چیّکرن، نه کهسی عهرهب ژ یی عهرهب چیّتره، ئانکو کهس ژ کهسی چیّتر نینه و چیّتری تنیّب تهقواداری و پاریّزکارییا خودیّیه.

یسیار:

ژ بهرچ خودایی مهزن دبیژته پیغهمبهری (سلاف لی بن) تو خودان رهوشته کی پافژ و بلندی؟

دان و ستاندن:

سەرمەشقى و پێشەنگىيا پێغەمبەرى، ژ ئالىيىێ ڕەوشتىقە، بۆ موسلمانان چ ڕامانىێ ددەت؟

وانديا هدشتي

هندهك ژسالۆخەتين رەوشىتى د ئىسلاميدا

د ئيسلاميدا، رەوشتى چەند تايبەتمەندى و سالۆخەتين تايبەت ھەنە ژ وان:

۱- ههڤبهندييا رموشتى ببير و باومريْڤه:

د ئیسلامیدا، بیر و باوهر ئه و هیزه، ئه وا وه ل باوهرداران دکهت، کو خوه ب په وشت و په قتارین جوان بخه ملینن، و ژ په وشتین کریت و نزم خوه دوور بیخن، و د ژیانا خوه دا، پیگیرییی ب وان هه می په فتارین جوان بکه ن ئه وین ستوون و بنه مایین په وشتبلندییی دخوازن، خودایی مه زن ژی، سوز دایییه کو هه ر که سه کی پیگیرییی ب ئاکار و په وشتین جوان بکهت، و کار و کریارین باش بکهت، خه لاتی وی بکه ته به هه شت، خودایی مه زن دبیژت: ((مَنْ عَمِلَ صَالِحاً مِنْ ذَکَرِ أَوْ أُنْتَی وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْیِینَهُ حَیاةً طَیّبَةً وَلَنَجْزِینَهُمْ أَجْرَهُمْ بُورِینَ مُا کَارُوا یَعْمُلُونَ)) (النحل ۹۷). ئانکو: هه رکه سی ژ هه ردو په گه زان (چ نیر، چ می) قه نجیکار و باوهردار بت، ئه م دی وه ک خه لات، د دنیاییدا، ژین و ژیارا وی خوه شکهین، و د قیامه تیدا ژی، ل دوو شبه باشترین کریارا وی، دیسا دی وی خه لات که ین.

ئەقە ژى د پێكفەگرێدانا ئايين و ڕەوشتجوانييێدا، ئەوا د قورئان و فەرمۆدەيێن پێغەمبەريدا (سلاڤ لێ بن) ب جوانى ديار دبت، گەلەك ئايەت د قورئانێدا ئيشارەتێ بۆ وێ ھەڤبەندييا موكوم دكەن، ئەوا د ناڤبەرا باوەرێ و كريارا قەنج و ڕەوشتێ باشدا، و ديار دكەت، كو باوەر مرۆڤى ژ خرابى و ڕەوشتنزمييێ دپارێزت. دەمێ قورئان داخوازێ ژ باوەرداران دكەت، كو پێگيرييێ ب ڕەوشت و ئاكارێن جوان بكەن، ھزر و بيرا وان ل سەر ھندێ خوەجھ دكەت، كو ئەو باوەردارن، و ئەڤە پێدڤى و ھەلوێستەكى ڧەرە ل سەر وان. ڤێجا ئەگەر باوەر دارەكا بەرى بت، ئێك ژ بەرێن وێ يێن شرين، قەنجيخوازى و رەوشتبلندييه.

- ۱ ئەوين نقيرين خوه بگوهدارى و خوهشكاندن دكەن.
- ٢- ئەوين گوه نەدەنە پرېيژى و ئاخفتنين پووچ و نزم و بى ئارمانج و پشتا خوە ددەنى.
  - ٣- ئەوين زەكاتا مالىٰ خوە ددەن.

- ٤- ئەوێن دانگ و دەھمەنێن خوە ژ پووچىيان دپارێزن و دەھمەنپاقژن، و ھەڤبەندىيا سكسى تنێ د گەل ھەڤسەرێن خوە يێن شەرعى دكەن، چونكى كەسێن د سەر دەستێ خوەدا دچن و زنايێ دكەن، ددەنـه سەر پەژانێ خودێ و دەستدرێژييێ دكەن.
  - ٥ ههر وهسا ئهوين دهستياقرين سوز و پهيمانين خوه ب جه دئينن.
  - ٦- ئەوين نفيرين خوه ل وهخت دكهن و د كرنا واندا تەركەخەم نەبن و نەھيلن.
- ۷ همر باوهرداره کی ئمف سالو خمته ل دهف همبن، دی ب (فیردهوس)ی شابت، کو بلندترین و خوه شترین
   جهه د به همشتیدا، و همتاهمتا دی تیدا نممر و زیندی بت.

ههر وهسا خودی د قورئانا پیرۆزدا دبیّرْت: ((یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِنْ جَاءَکُمْ فَاسِقٌ بِنَبًا فَتَبیَنُوا أَنْ تُصِیبُوا قُوماً بِجَهَالَة فَتُصْبِحُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِینَ)) (الحجرات ٦). ئانكو: گهلی باوهرداران، ئهگهر ئاخفتنهك ژ خرابهكارهكی گههشته ههوه، یان هاته قهگوهازتن، ئیكسهر باوهر نهكهن، و ل دووڤ ههرن و قهكوّلن، كا راسته یان درهوه، دا هوون نهكه قنه د خهله تیییدا و چو بریارین نهدورست نهدهن.

لهو گرنگترین هوّکاری لاوازی و بیّخیّرییا پرهوشتی د ناف جفاکا موسلماندا، لاوازی و بیّخیّرییا باوهری یان نمبوونا ویّیه، و کیّمبوونا کارلیّکرنا وانه ل سهر پاسته پیّکرنا ژیانا مروّفان. پیّغهمبهر (سلاف لیّ بن) دبیّرْت: ((لا اِیمان لن لا اُمانة له ولا دین لن لا عهد له)) (نیمام نه حمه د فه کوهازتیبه). ئانکو: نهوی نهمانه تیّ نه پاریّزت، باوه رییا وی نهدورسته یان بیّباوه ره، و نهوی پهیمانشکیّن و بیّسوّزبت ژی، دینی وی نهدورسته. ئانکو د فان مهلویّستاندا، سالوّخهتیّن مروّفیّن دیندار لیّ دیار نابن. همر وهسا پیّغهمبهر (سلاف لیّ بن) دبیّرْت: ((من کان یوْمن بالله والیوم الاّخر فلیکرم ضیفه، ومن کان یوْمن بالله والیوم الاّخر فلیوم باومری ب خودی و پوْژا دووماهییی همبت، بلا قهدری میشانی خوه نهری باومری ب خودی و پوْژا دووماهییی همبت، ئهگهر ئاخفت، بلا ب قهنجی بادفت یان ژی خوه بیّدهنگ بکهت.

ئه قا بۆرى ههمى هندى دگه هينت، كو په وشتجوانى پيڤكه كى سهره كى و بنياتييه بۆباوه ردارييى، ئانكو ئاستى باوه ردارى و پاستگۆيييا مرۆڤى، ب په وشتجوانى و سهره ده رييا وى دئيته هلسه نگاندن. پيخه مبه رسلاف لى بن) د ڤى واريدا دبيرت: ((أكمل المؤمنين إيماناً أحسنهم اخلاقاً)) (ترمذى فه گوهازتييه). ئانكو: باوه ردارى ژهه مييان باوه رته كووزتر، ئه وه يى ژهه مييان په وشتجوانتر. چونكى، باوه ريئينان نه ب مه لاقى و سالووسى و هيڤيخوازتنيه، به لكوهم و مكى هاتييه گۆتن: پاستييه كه جهى خوه د دل و ده رووناندا دكه ت، و

رهين خوه تيدا كوور دادقوتت، و زمان شادهيييي بو ددهت و رازيبوونا خوه ل سهر ديار دكهت، و كار و كريارين باش، ئهوين مروّڤي باوهردار ب جه دئينت، بو دبنه بهلگه و نيشان.

یسیار:

۱- تو چاوا د وی هه قبه ندییی دگه هی، ئه وا د ناقبه را ره و شتان و مروّقی موسلماندا؟

۲ - ئەرى باوەرى چ كارلىكرن ل سەر رەوشتى مرۆڤى موسلمان ھەيە؟

دان و ستاندن:

ژ بهرچ هندهك كهس ههر چهنده باوهردارن ژى، لئ رهوشتى وان ژهندهك ئالىيانقه نه ل دووف باوهرا وانه، ئانكو نه رهنگفهدانا وى باوهريهه؟

وانهيا نههي

هۆكارين يەروەردەكرنا رەوشتى

پهروهردهکرنا پهوشتی د ئیسلامیدا، هوکارین خوه یین جوداجودا ههنه، کو ب ئاوایه کی پوزه تیفانه کارلیکرنا خوه ل سهر پهروهردهیا تهکمروقی و جفاکی دکهن. دا بزانین کا پامانا پهروهردهیا پهوشتی و گرنگی و هوکارین وی چنه؟

رامانا يهروهردهيا رشهوشتى

پهروهردهیا پهوشتی د ئیسلامیدا، ئهوه کار ژبو پهیداکرنا پهوشتین باوهری د دهروونی باوهرداراندا بیته کرن، و نهمازه ل دهف دهسته کا خورت و لاوان. سهخمهراتی پاستکرنا پهفتار و پاقترکرن و پارستنا وان ژ قاپیبوون و تهحسین و دوورئیخستنا وان ژپهوشتین کریت و چاندنا توقی خودیترسییی د دل و دهروونی قاپیبوون و تهحسین و دوورئیخستنا وان ژبه به پیکا چهند ئهگهرهکان پهیدا دبت، وهکی: سهرمهشقی باش، واندا. چاندن و شینکرنا پهوشتین جوان ژبی، به پیکا چهند ئهگهرهکان پهیدا دبت، وهکی: سهرمهشقی باش، فیرکرن و سهرهگوهییا ئیکسهر، خودیپهریسی و شیرهتکرن، پاسته پیکرن و نیشادان، ترساندن و به هیقیخستنی (الترغیب والترهیب).

گرنگییا پهروهردهیا رهوشتی

گرنگییا پهروهردهیا ئیسلامی د هندیّ پایه، کو پهوشتین ئیسلامی ب ته کمروّقان دده ته ناسین و وان بهرهه ف دکهت، دائه و پهوشت و تشتیّ ئه و فیّربوویین د ژیانا خوه دا ب جه بینن، و ل کریار و پهفتار و پابوون و پهوونشتنین وان ییّن پوّژانه دیار ببت. ئانکو کاری پهروهردهیا پهوشتی دکهت ئهوه کو پهوشت و باشییی د ناف جفاکیّدا به لاف بکهت و خه لکی د پوویی پهوشتین کریّت و نه د پیّدا هشیار بکهت، دا بشیّن پابوون و پوونشتنا خوه ب ئاوایه کی بگوهوّپن، کو د گهل پی و نیشانیّن پهروهردگاری و پهوشتیّن بلند بگونجن، و مروّف د تیکلی و سهردهرییا خوه دا بنه ماییّن پهوشتین جوان بهر چاف وهربگرت و ب جه بینت، وه کی دادیه وهروییی، چاکخوازییی، چاقژیّگرتن و لیّبوّرینی و دریّژکرنا دهستی هاریکارییی و دلوّقانی و سینگفرههییی و .... هند.

شيوازين يهروهردهيا رهوشتى

پهروهردهیا رهوشتی د چاف و دیتنا ئیسلامیدا، ب ریکا گهلهك ئالاقان دئیته جهئینان، ژوان:
سهرمه شقی قهنج (القدوة الصالحة): پهروهرده کرن ب ریکا سهرمه شقی قهنج، ژههمی هوکاری،
پهروهرده کرنا رهوشتان کارلیکه رتره، ژبه رهندی، ئیسلامی گهله ک پووته و گرنگی دایییه فی هوکاری،
خودایی مهزن دبیژت: ((لَقَدْ کَانَ لَکُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لَمَن کَانَ یَرْجُو اللَّهَ وَالْیَوْمَ الْاَحْرَ وَذَکَرَ اللَّهُ
کَثِیراً)) (الأحزاب ۲۱). ئانکو: پیغه مبهر (سلاف لی بن) سهرمه شقه کی باش و بهرده سته، بوهه رکه سه کی هیشیا خوه ب خودی و روز دووماهییی گریدایی، و گهله ک خودی ئیناییه بیرا خوه و ژبیر نه کری.

ژ بهر هندی، پیدفییه ل سهر کهسین پهروهردهیا پهوشتی نیشا غهیری خوه ددهن، پیکول و براقی بکه نکو ئهو ب خوه د وی واریدا باشترین نموونه و پیشهنگ بن، و شوونوارین ههر تشته کی ئهو بانگ و گازییی بو هلددیرن، ب ژیان و پهفتارین وانفه دیاربت. ژ ئهرکی ههر باوهرداره کییه، چ برا، خوشك، باب، ماموستا، کار ب دهست و خودان ههر پیشهیه ک بت، ژ بلی واری ئیسلامییی گشتی، دفیت وه ک موسلمان د واری خوه ب خوه ژیدا، نیشانا پاقژی و دلبیشی و پیشهنگییی بت، نه ب ئاخفتنی، بهلکو ب کار و کریاران، دفیت خهله تی و نه پاستیین پهوشتی بو غهیری خوه پاست بکهت، ئهگهر ههر ئیک ژ مه قوتابییی بهردهستی غهیری خوه بت، و تشتین باش پهوروشتی بو غهیری خوه پست، کو چاف ل مه ژی بکهن و تشتی ژ مه ژی وهربگرن و فیر ببن.

و نهم وهك خورت و گهنجين موسلمانين باوهردار و هشيار و خودان پهيام، نابت نهم ريّكي بدهينه خوه، كو خه لك تشتهكي وهسا ژ مه بگرت و فير ببت، د گهل بنهمايين ئيسلامي و بهارهوشتييين جوان نهگونجت، پيخهمبهر (سلاف ليّ بن) دبيرژت: ((كلكم راغ، وكلكم مسؤول عن رعيته))، ئانكو: ههر ئيّك ژ ههوه ژ وان كهسان بهرپسياره ئهوين تشتي ژي وهردگرن و چاف ليّ دكهن. ههر وهسا دبيرژت: ((من سنَ سُنَهُ حسنهُ، فله أجرها وأجرُ مَنْ عَملَ بها، من غير ان ينقس من اجورهم شيءٌ، ومن سنَ سُنَهُ سيّئة كانَ عليه وزرها ومثل وزر مَنْ عَملَ بها منْ غَيْر أن ينقص من اجورهم شيءٌ، ومن سنَ سُنَهُ سيّئة كانَ عليه وزرها ومثل وزر مَنْ عَملَ بها منْ غَيْر أن ينقص من اجورهم شيءٌ، ومن سنَ سُنَهُ سيّئة كانَ عليه وزرها ومثل وزر مَنْ عَملَ بها منْ غيْر أن ينقص منْ أوزارهم شيء)). ئانكو: ههر كهسهكي د چار چوقي ئيسلاميدا، ريّك و ريّبازهكا باش پهيدا بكهت، خهلاتي وي ريّك و ريّبازي و يي كهسي ل سهر بچت و پي بكهت ژي دي گههتي، و بهرمفاژي في چهندي ژي، ههر كهسهكي ريّك و ريّبازهكا خراب ژي پهيدا بكهت و نيشا غهيري خوه ژي بدهت، و گهلهك بكهفنه د بن كارليّكرنا خرابييا ويّده، ئهها گونهها وي و يا ههر كهسهكي بكهت و ل سهر بچت ژي، دي كهفته ستويي وي.

ژ بهر هندی، دفیّت خوّرتی باوهردار، ههر ژ دهستپیکا خوّرتینییا خوه، خوه وهسا پهروهرده بکهت، کو نه تنی نموونهیی په وشتین باش بت، بهلکو د فی واریدا، کارلیّکرنا خوه ل سهر دهور و بهری خوه ژی ههبت و ببته هیمایی قهنجیخوازی و دلوّفانی و خزمهت و جانفیدایی و فیانی بوّ کهسیّن دی ژی.

ژ بۆ كو مرۆف د فى وارىدا سەرفراز و سەركەفتى ژى بت، هلبژارتنا هەفالىن هەمىشەيى ژى گرنگ و فەرە. دفىنت هەفالىنىيا وان كەسان بكەت، و نهىنىيىىن خوە بۆ وان دەرەهى بكەت، ئەوين ژ ئالىيىى رەوشتى خوەقە، لەكەدار و خرابكار نەبن، دا كو دوورى كارلىكرنا خرابىيا وان بت و ژى پارزتى بت. پىغەمبەر (سلاف لى بن) د فى وارىدا ژى دېيرت: ((الروعى كى دىن خلىلە، فلىنظر أحدكم من يخالل)) (ترمنى فەگوهازتىيە). ئانكو: مرۆف ل سەر رىك و رىبازا ھەفالى خوەيە. لەو دفىت برانت كا دى كى بۆ ھەفالىنىيى ھلبژىرت. فىجا دفىت مرۆف هەفالىنىيا كەسىن قەنج و رەوشتباش و خودان ئىرادە و گەشبىن و ئىجابى و سەركەفتى و سەرفراز بكەت، دا د ژينگەهەكىدا بريت، وى بەر ب دەروونبلندى و سەرفرازىيىا ماددى و مەعنەوى ببەت، و بشىت ھارىكارىيا غەيرى خوە ژى بكەت، و بەرى وان ژى بدەتە ژينگەھەكا رەوشتبلندتر و سەرفرازتر.

خواندنا ژیاننامهیا پیغهمبهری (سلاف لی بن) و یا پیشی و سهرکیشین مهزنین دیروکی، مفایه کی مهزن دگههینته مروّقی، چونکی گهله ک چام و عیبرهت ژسهربور و ئهزموونین وان دئینه و مروّقی، و مروّقی پال

ددهنه سهرفرازی و رهوشتباشییی، و ژ فی ههمییی، بو مه دیار دبت، کو نهرکی خورتی باوهردار و ههر مروقه کی ژیر و قهنجیخواز د ژیانیدا نهوه، چاف ل که سین رهوشتباش و نارمانجبلند و هیژا بکهت، و نهو ب خوه ژی بو دهور و بهری خوه ببته سهرمه شق و سهرکیشه کی باش.

یسیار:

۱ – گرنگییا پهروهردهیا رهوشتی د چ تشتیدایه؟

۲ - ئەرى ئەم چاوا مفايى ژ سەرمەشقىن رەوشتېلند وەربگرين؟

دان و ستاندن:

ئەرى مە ب خوە دى چاوا رۆل و دەور د پەروەردەكرنا رەوشتى خوەدا ھەبت؟

وەرزى دويى

وانهيا دمهي

ئيسلام و مافين مروقى

ئەقرۆ، د جیهانیدا، گەلەك گرنگی ب مافین مرۆقی دئیته دان، و بانگینا گەردوونی یا مافین مرۆقی ژی، وهك ئیك ژ دەستكەقتین مرۆقاتییی دئیته هەژمارتن، د سەدسالا بیستیدا. د قی پشکیدا، ئهم دی ل بهر گەرین، کو ب کورتی و ل بهر رۆناهی و بهریخوهدانا بیر و باوهرین ئیسلامی، بهحسی قان مافان بکهین، و هندهك ژ وان ژی ب دریژی بهرچاف بکهین.

دانهناسینا مافین مروّقی و پشکین وان:

مافین مروّقی، ئه و مافن ئه وین ژبه رکو مروّقه و مروّقه و مودگرت و مفایی ژی دبینت، ئه ف مافه دگه ل بوونا وی دبن و ب مرنا وی ب دووماهی دئین، و ئارمانج ژفان مافان، ئه وه مروّقی و که سینیا وی و بهایین پیقه گریدایی بیاریزت. ژبه رهندی و هه روه کی پیناسه و دانه ناسینا وان دیارکری، کوم افین مروّقی ل سه مزره کا بنیاتی ئافاکرینه، ئه و ژی مروّقبوونا مروّقییه. ئانکو مروّف ب حوکمی مروّقبوونا خوه دووری رهنگ و رهگه زو ملله ت و نه ژاد و دین و پهیسکا جفّاکی - خودانی کوّمه کا مافین سروشتییه، ئه وین خودی دایینی، کو ب مروّقبوونا ویقه گریدایینه، و چو جفاک و کوّم و ده وله ت و هیزان ئه و هه قه نینه، فان مافان ژی بستین و لی بخون، چونکی مافین وی به ری دورستبوونا ده وله تی و جفّاکی ژی هه نه. له و ئه رکی هه ردستبوونا ده وله تی و حوکمه ته کرید و سه قایه کی پهیدا ده سته لات و حوکمه تکییه، ل سه ربنسترا قانوونی و ب کار و کریار فان مافان بیاریزت و سه قایه کی پهیدا بکه ت، مروّف تیدا بشیت خوه شییی ژمافین خوه ببینت، ئه گه رخوه د به رفی ئیکیی انه که ت، ئه فه نه و ده سته لات و حوکمه ته کانه دادیه روه و سته مکاره.

ئيسلام و كهرامه تا مروقاتييي و مافين مروقي

کهرامهتا مروّقی ژیدهر و سهرهکانییا ههمی مافین وی یین بنیاتینه، کهرامهت به لگه و نیشانا مروّقاتییا مروّقییه، کو پی ژ چیکرییین دی دئیته جوداکرن و قاقارتن. کهرامهتا مروّقی مهزنترین پالدهر و هاندهربوو دریژاهییا دیروّکیدا، کو مروّف د بهر هندیّ کری بیر و باوهر و داب و نهریتین خراب و نهدورست بنچوّك بکهت و بهنده کیاسا و فهرمانین ئایینی بین نهرم و دلوّقان بگوهوّرت. د (بانگینا گهردوونیا مافین مروّقی) دا ژی، کو سالا (۱۹۶۸) دهرکه قتییه، ئه قبه نده هاتییه؛ ((ههقاندنا وی کهرامهتا خودی دایییه مروّقی، و یهکسانییا مروّقان بریکا مافین وان یین رهوا و بنه جه، بنستر و بناخهیا نازادی و داد بهروهری و ناشتییییه د جیهانیدا)). و د (بهیاننامهیا ناقده وله تیا مافین مهده نی و سیاسی) دا ژی، کو سالا (۱۹۲۹)ی دهرکه قتییه، همهان بو چوون هاتییه دوباره کرن و تیدا هاتییه؛ ((ژیدهر و سهره کانییا قان ههمی مافان، کهرامه تا مروّقان و یهکسانییا وانه)).

پشتی قی ژی، فهره پیزگرتنا قی کهرامهتی، خوه دهمی جهئینانا جزایین قانوونی ژی، بهرچاف بیته وهرگرتن. ئانکو کهرامهتا مروّقی زیدهباری بهایین دادپهروهرییی، ژیدهری سهرهکییی مهزناتییا مافین مروّقییه.

ئايينين ئەسمانى ھەمى دەمان ب پشتگەرمى بەحسى كەرامەتا مرۆڤى ئەوا خودى داييىيى كرييە، قورئانا پيرۆز كەرامەتا مرۆڤى ژ وان نيعمەت و كەرەمان ھەژمارتىيە ئەويىن خودايى مەزن دايينى و ھەر ژ بەر قىيى كەرامەتى، ب سەر ھەمى چىكرييين دىيين قى گەردوونى ئىخستىيە و مرۆڤ كرييە سەروەر و سەردارى بوونەوەرى. ھەر وەكى خودايى مەزن دبيرت: ((وَلَقَدْ كَرَمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُم مَنَ الطَيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مُمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلاً)) (الاسراء ۷۰). قى رىزگرتن و ب قەدر خستنى مرۆڤ كرييە جەنشين ل سەر ئەردى و بۆ ھەمى خىر و بىرىن ئەرد و ئەسمانان بەردەست كرينە.

هندی (دادپهروهری)یه ژی، ههما هند بهسه کو ئهم بزانن، خودایی مهزن، ئارمانج ژهنارتنا ههمی پیغهمبهرین خوه ب دریژاهییا دیروّکی، دهندیدا کورت کرییه کو ئهو ستوونین دادپهروهرییی هلدن و موکوم بیغهمبهرین خوه ب دریژاهییا دیروّکی، دهندیدا کورت کرییه کو ئهو ستوونین دادپهروهرییی هلدن و موکوم بکهن، ههر وهکی ژقی ئایهتا قورئانا پیروّز دیار دبت: ((لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَیّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْکِتَابَ وَالْمِیزَانَ لِیَقُومَ النّاسُ بِالْقِسْطِ ...)) (الحدید ۲۵) ئانکو: مه پیغهمبهرین خوه، ب بهلگه و نیشانین روّن و ئاشکهراقه هنارتن، و مه کتیب و تهرازوو ژی د گهل وان هنارتنه خواری، دا خهلك دادپهروهرییی ب جه بینن.

دادپهروهری ژی، یهکسانیی ب خوه قه دگرت، ئانکو یهکسانی پشکهکه ژ دادپهروهرییی، ههر وهسا ئازادی ژی پشکهکا دییه ژی. یهکسانی ژی ل ئیّره هندی دگههینت کو ههمی مروّف ژ نفشی بابئادهمن، و ههمی دووندها ئیک دهیک و بابانه، و ئادهم ب خوه ژی ژ ئاخی هاتییه چیّکرن و دورستکرن، و ب قی ئاوایی، ههمی بهرانبهری یاسا و قانوونی یهکسانن و ههمی ژی هیّرژایی هندینه کو ببنه خودانین وان ههمی مافین بو مروّقان هاتینه دیارکرن، و یهکسانییا مروّقان ژی د کهرامهت و مروّقاتیییدا، پیک و پهیسکهکا مهزنه د واری مافیّن مروّقیدا.

ههر وهسا د فهرموده ده ها قودسیدا هاتییه، کو خودایی مهزن دبیژت: ((یا عبادی: اِنّی حَرَمْتُ الظُلْمَ عَلی نفسی، وَ جَعَلْتَهُ بَینَکُمْ مُحَرَّماً فَلا تَظَالَمُوا)). ئانکو: گهلی بهنده یین من، ب راستی من سته مل سهر خوه حه رام کرییه، و من د ناقبه را هه وه ب خوه دا ژی حه رام و قه ده غه کرییه، قیجا سته م و زور دارییی ل ئیکدو نه کهن. مافین مروّقی ژی، د قی سهر ده می مه دا، ئه گهر ب ئاوایه کی جوان بینه جهئینان، دی هه تا راده یه کی ریکی ل گه له ک ژ وی سته م و زور دارییی گرن ئه وال خه لکی دئیته کرن، و ناهیلن ده سته لات و رژیمین دکتاتورین

یسیار:

ستهمكار يهيدا ببن.

١- ئيسلام چاوا بهرئ خوه ددهته كهرامهتا مروّڤى؟

٢- ئەرى د ئىسلامىدا جودايىيەك ھەيە د ناڤبەرا كەرامەتا مرۆڤەكى و ئىكى دىدا؟

وانهيا يازدهيي

بهردهستکرن و دهمسانین ئیسلامی بو مافی ئیمناهییا تهکمروڤی

ئیسلامی مافی ئیمناهییا ته کمروقان وه کبنه ما، هوساب گشتی و گوتره مسوگهر نه کرییه، به لکو کومه کا فهرمانان ژبو به رده ستکرنا مافین وان دانایییه، نه مازه د واری یاسا و دادگه هاندا، و ژگرنگترین وان دابینکرن و ده مانان ژی ئه قین خوارینه:

۱- بنهمایی کهسینیبوونا بهرپسیارییا گونههکاری (مبدأ شخصیة السؤولیة الجنائیة): ئانکو ههر کهسهك بهرپرسه ژکریار و رهفتاریّن خوه و ل سهر گونهها غهیری خوه یان خرابییا وی نائیّته جزاکرن، خودایی بهرپرسه ژکریار و رهفتاریّن خوه و ل سهر گونهها غهیری خوه یان خرابییا وی نائیّته جزاکرن، خودایی مهزن دبیّژت: ((وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرِی ...)) (فاطر ۱۸). ئانکو: گونهها کهسی ناکهفته ستویی کهسهکی دی. پیغهمبهر ژی (سلاف لیّبن) د فهرموّدهیهکیّدا دبیّژت: ((الایوْخذ الرجل بجریرة ابیه ولا بجریرة أخیه)).

ئانكو: مرۆف ب گونهها بابى خوه يان يا برايى خوه نائىته گونههكاركرن و هەڤتووشى بەرپسيارييى نابت، ژ ڤىرى رەڧتارى دژمناھىيى د ناڤ ئىل و عەشىراندا و رەڧتارى دەستهلاتىن ستەمكار، ئەويىن كەس و كاريىن مرۆڤى ل سەر ھەلويستى يان گونەها كەسەكى، بنەمالەكى و ئىل و عەشىرەكى ئىزا ددەن و ئىمناھىيا ژيان و شەرەڧ و مالا وان دئىخنە د تەقەلەق و ترسىدا، رەڧتارەكى نەئىسلامى و نەرەوايە.

٧- مافى شەرعىبوون يان ياسايىبوونا جزا و گونەھان: ئانكو چو گونەھان جزا ل سەر نىنە، ئەگەر بەرى ھنگى مىرۆڭ ل سەر كرنا وان نەھاتىن ئاگەھداركرن و قەدەغ مىبوونا وان نەھاتىت راگەھاندن. د ياسايا دانايىيا سەردەمىدا دېنىژنە قى بنەمايى: (ھەر گونەھ و جزايەك ل دووڤ قانوونى نەبت، چو ھەبوون بۆ نىنە)، مە گەلەك ئايەت و فەرمۆدە ھەنە تەئكىدى ل سەر قى بنەمايى دكەن، خودايى مەزن دېنىژت: ((... وَمَا كُنَا مُعَدَّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولاً)) (الاسراء ١٥) ئانكو: مەچو كۆم و مللەت ئىزا نەدايىن م، بەرى ئەم پىغەمبەرەكى بۆ وان بەنىرىن و حەلال و حەرامان نىشا وان بدەين.

ل دووف قى چەندى ژى، ئىسلام پشتەقانا دەولەتا ياسا و قانوونىيە، و نابت ژ دەرقەيى ياسايەكا پەيرەوكرىيا دادپەروەر و بنەمايىن شەرعى، ھەق و حساب د گەل كەسى بىت كىرن، و دقىت ماف و ئەركىن قەرمانرەوا و وەلاتىيان رۆن و ئاشكەرابن.

7— بنهمایی نهزڤرینا کارلیّکرنا یاساییّن جزاکرنیّ بوّ بهری دهرکهڤتنا وان (مبدأ عدم رجعیه القوانین): چونکی دلیّ خهلك هنگیّ ب ماف و ئازادیییّن وان خوهشه، دهمیّ تشتیّ ئهو دکهن، ریّ بوّ هاتبته دان و ل دووڤ یاساییّ نههاتبته قهدهغهکرن، ئهگهر ئهڤ بنهمایه سهرپیّ نهبایه، خهلك دا ژ هندیّ ترست، نهکو قیامهتیّ ئهڤ رهفتاره ب یاساییّ بیّنه قهدهغهکرن و ل سهر بیّنه ئیـزادان و جزاکرن و ب ڤیّ چهندیّ ئهو پشتراست نهدبوون.

دهمی زنا و دزی و قهخوارنا مهی و بیبهختیکرن د قورئانیدا هاتینه حهرامکرن، دهقین هاتینه خوار ل سهر پهفتارین بهری هاتنه خوارا دهقان نههاتنه جهئینان، بهلکو ل سهر پهفتارین پاشتر (یین پشتی هاتنه خوارا دهقان) هاتنه جهئینان.

٤- بنهمايي ههر كهسهك د بنياتدا بيكونههه:

ل دووف دیتن و بهریخوهدانا ئیسلامی، ههر مروّقه کی ههبت بیّگونه هه، هندی ژ ئالییی یاساییقه و ب ریّکا دادگه هی، گونه هکاری ل سهر راست دهرنه که قت. پیخه مبهر (سلاف لیّ بن) دبیّرت: ((کُلُّ مَولُود یُولَد عَنی الفطرة)) ئانکو: هه می زاروّك ب پاقری و بیّگونه هی ب سهر دنیایی دکه قن و چو خرابی و چو گونه ه د گهل نابن. ئیك ژ مفایین قی بنه مایی ئه وه، ئه گهر ئین خوه ب هندی بینته دهر کو هه قه کی وی ل ده ف غهیری وییه، دقیّت به لگه و شاهد ل سهر هندی ههبن، دا داخوازا وی پی بیّته چه سیاندن و داخواز ژ که سی شکاییّت لی هاتییه کرن، نائیته کرن به لگه و شاهدان بینت، دا گونه هی ژ خوه بده ته پاش، چونکی د بنیاتدا وه سا هاتییه دانان کو هه قی که سی ل ده ف نینه، ههر وه سا ئین دی یین قی بنه مایی ئه وه، ئه گهر دادگه هی گومانه ک ل سهر داخوازی ههبت، بو بهرژه وه ندییا که سی گونه هکار، ئه وی شکایی ت لی هاتییه کرن دادگه هی گومانه ک ل سهر داخوازی ههبت، بو بهرژه وه ندییا که سی گونه هکار، ئه وی شکایی ت لی هاتییه کرن دایی ته نیخستن.

پسیار:

-1 ژ بۆگەھشتن و بەردەستكرنا مافى ئىنمناھىيى، مە پىندى بىكۆمەكا دەمان و دابىنكرنان ھەيە، بۆچ -1 د ئىسىلامىدا، ھەبوونا دابىنكىرن و دەمانان -1 بىزگەھشتن و بەردەستكرنا مافى ئىنمناھىيى، چ رامانى ددەت -1

وانهيا دوازدهيي

سي – مافي يه كسانييي:

د فی نایهتیدا، خودایی مهزن گازی ههمی خهلکی دکهت ((یَا أَیُّهَا النّاسُ))، نه بهس گازی باوهرداران دکهت، و مه پشتراست دکهت، کو بنیاتی ههمی مروّقاتییی نیکه. پیخهمبهر ژی (سلاف لی بن) د گهلهك فهرموّدهیین خوهدا گرنگییا یهکسانییی بو مه روّن و ناشکهرا دکهت، و د فی فهرموّدهییدا دبیّرت: ((أیها الناس ان ربّکم واحد، وان أباکم واحد، کلکم لاّدم و آدم من تراب، ان آکرمکم عند الله اتقاکم، لا فضل لعربی علی الناس ان ربّکم واحد، وان أباکم واحد، کلکم لاّدم و آدم من تراب، ان آکرمکم عند الله اتقاکم، لا فضل لعربی علی المجمی ولا لاً عجمی علی عربی، ولا أسود علی أحمر ولا أحمر علی أسود إلاّ بالتّقوی، اللّهم هل بلغت اللّهم فاشهد، ألا فیبلغ الشاهد منکم الفائب)). ئانکو: خهلکینو (هممی خهلك بی جودایییا ئایین و رهگهز و رونگ و زمانان) ب راستی پهروهردگاری ههوه ئیکه، هوون ههمی ژ ئادهمن و ئادهم ژی ژ ئاخییه، یی ژ ههوه ههمییان ب قهدرتر ل دهف خودی، ئهوه یی ژ ههوه ههمییان پاریّزکارتر و فهنجیکارتر، و بزانن یی عهرمب، نه ژ غهیری عهرمبی ب قهدرتره، و یی سوّر ب قهدرتره، و یی سوّر ب قهدرتره، و یی سوّر ب قهدرتره، و یی نامه و پهیاما ته گهداند و تو ل سهر یی رهش نائیته ئیخستن، ئهگهر ب تهقواداری و قهنجیکارییی نهبت، خودیوو من نامه و پهیاما ته ژ بهر هندی، د ئیسلامید، بلا کهسی ل ئیره بهرهه و ناماده و پهیام بهیستی، بگههینته یی نهبهیستی و نهناماده. ژ بهر هندی، د ئیسلامید، مروّقی پلهئیك و پلهدو نینه، ههر مروّقهك چیکرییی خودایی مهزنه و ب وی گیانی زیّندییه ئهوی خودایی مهزنه و بنهمالیّیه، بهلکو ب تشتهکیّیه، ل بهر دهستی همر مروّقهکیّیه، و همهر مروّقهک شهد، کو شهو ژی تهقواداری و مهرقه که شهده، کو شهو ژی تهقواداری و مروّقهک دشیّت مفایی ژی و وربگرت و به قوی تشتهکیّیه، ل بهر دهستی همر مروّقهکیّیه، و همور مروّقهک نه به نهو ژی تهقواداری و مهرونه کو تشتهکیّیه، کو شهو ژی تهقواداری و مهرونه و شوانداری و مهرونه و قویانا ویشه ههیه، کو شهو ژی تهقواداری و مهرونه کو تشتورون تهدورادی و میرونه و شور ترقه کو شهو و تهدو و میام بهده کو شهو و تستی همور مروّقه کو شهو و تشته کو شهو و تشته کو شهو و تشته کو شهو و تشتی مورونی تشتی مورونی تشته کو تشور و تشتی کو شهو و تشتی تو تشتی کو تهو و تشتی کو شهو و تشتی تو تشتی کو تهو تو تشتی کو تهو تو تشتی کو تو تشتی کو تهو تو تشتی کو تهو تو تشتی کو تهو تو

قەنجىكارىيە. ژار و دەولەمەنىد بىت، پىست سىپى و پىست پەش بىت، كورد بىت يان ھەرەب بىت، يان ھەر ئۆك مللەتەكى دى بت، بەرانبەرى ياسايا خودى يەكسانى، پىدفىيە ھەست بىقى يەكسانىكرنى ژى، د دلى ھەر ئىك ژ مەدا كوور بىتە چەسپاندى.

جوونين يهكسانييي

بنهمایی یه کسانییی، ل سهر کومه کا چهق و جوونان به لاف دبت، ئه و ژی ئه قهنه:

ا- يەكسانى بەرانبەرى شەرع و ياسايى:

ئیسلام د برپاردانا مافی به کسانییدا، بهرانبه ری شهری و یاسایی، بهراهیکیش بوو. ژئیکا ماف و مهرکانقه سهره ده ربیه کا به کسان د گهل هه می خه لکی دئیته کرن، و بهرانبه ری هه مان دادگه ه و یاسایی دادوه ری د گهل وان دئیته کرن، و ژبی جهئینانا فهرمانین شهرعی و یاسایی، که س ژکه سی نائیته جوداکرن و که سی نائیته به پره داییکرن. د واری جهئینانا یاساییدا، بی مهانه و هه جهته کا شهری و یاسایی قه بری و ده سایی قه بری و ده سایی نائیته به پره داییکرن. د واری جهئینانا یاساییدا، بی مهانه و هه جهته کا شهری و یاسایی قه بری و ده ستنیشانکری، که س نائیته به په داییکرن، و هه ر ژبه رهندی ژبی د نیسلامیدا، چیناتی و به رهکاتی و په گهزپه رستییی چو جهی خوه نینه. پیغه مبهری (سلاف لی بن) د فهرمو ده میکیدا، جوداییکرنا ژار و و ده وله مهندان د ده می جهئینانا یاساییدا، دکه ته ژیده ری ویرانبوون و تیچوون و نه مانا ملله و شارستانییان و دبیژ ت: ((انّما اهلک النین قبلکم انّهم کانوا اذا سرق فیهم الشریف ترکوه و اذا سرق فیهم الضعیف اقاموا علیه الحد، واینم الله لو ان فاطمة بنت محمد سرقت لقطعت یدها)) نانکو: نه ف خه لکی به ری هه وه به هدی به رئاتاف بوون و نه مان، ده می ما هوول و مالمه زنان د ناف واندا دزی دکرن، چافین خوه ژی دگرتن، و گافا ژار و بی ده ستهلاته کی دزی دکر، یاسا و هانوون د پاستیدا ب جه دئینان، به لی هوون بزانن و پشتراست بن، نه زب خودی که م، خوه فاتمایا کچا مو حه مه د دزییی بکه ت، نه زدی ده مستی وی برم.

بهرپه پنن گهشنن دیر و کا ئیسلامی، تیر و تژینه ژوان نموونه یین یه کسانییا خه لکی به رانبه ری یاسایی به رپه پنن یه کسانی خه لکی به رانبه ری یاسایی به رچاف دکه ن. بو نموونه (عه لییی کوری ئه بووتالب) خه لیفه هیی موسلمانان یی چاری، جوهییه کی گازنده یه ک ک سه ر تومار کر و به هندی گونه هکار کر کو مه رتالی وی ژی ستاندییه، خه لیفه ب خوه دگه ل چوو دادگه هی، و پازی نه بوو دادوه رسه ره ده رییه کا وه ساد گه ل بکه ت، کو جودابت ژیایی جوهی، چونکی وی ب خوه قه ناعه ت ب داد په روه رییا ئیسلامی و یه کسانییا هه مییان به رانبه ری یاسایی هه بوو.

ئەقە ژى ھندى دگەھىنت، كول دووڤ دىتن و بەرىخوەدانا ئىسلامى، فەرمانرەوا و وەلاتى، د وارى جهئىنانا ياسايىدا، يەكسانن، و كەس و ب ھەر مھانەيەكا ھەبت، د سەر شەرع و ياسايىرا نىنە.

ب- بهکسانی بهرانبهری دادگههی:

ئهگهریهکسانی رامانا دادپهروهرییی بدهت، و دادپهروهری ژی ژمهزنترین ئارمانجین ئیسلامی بت، هنگی یهکسانییا سهرانسهری خهلکی بهرانبهری یاسایی، ئهنجاما سروشتیا بنهمایی یهکسانیییه

بهرانبهری شهرع و یاسایی. ئه قه ژی وی پرامانی ددهت کو دفیت سهرانسهری وه لاتییان سهری گوهدارییی بو دادگه هی بچه مینن و نابت د قی واریدا که سی مافه کی تایبه ته هه بت، و ژ قی یاسایا گشتی بیته به په دادگه هی بچه مینن و نابت د قی واریدا که سی مافه کی تایبه ته هه بت، و ژ قی یاسایا گشتی بیته به په می پید قییه د ئاوایی دووقچوون و قه کولانا گونه هی و ده مانین یاسایی و سه پاندنا جزاییدا، بی جودایی، هه می یه کسان بن. د ئاخفتنا ئیمام (عومه ری کوری خه تتاب) دا (خودی ژی پرازی بت) ئه وا بی دادوه ر (ئه بوو مووسایی ئه شعه ری) هنارتی هاتییه: ((آس بین الناس فی مجلسك ووجه ك حتی لا یطمع شریف فی حیف ولا یخاف ضعیف من جورك)) ئانکو: ده می دادگه هکرنی، بیه کسانی سهره ده رییی د گه ل خه لکی بکه، دا ما قوول و ده وله مه ند ته مایییا هندی نه که ن کو تو چاقین خوه ژوان بگری، و ژار و بی ده سته لات ژی، ژداد په روه رییا ته یی هی نه بن.

دقیت دادوهر دهلیقه و دهرفه تا یه کسان بده ته ههردو ئالییین نه لیک، دا بشین ئاخفتن و داخوازین خوه بسه لمینن، و به لگه و نیشانین خوه به رچاف بکهن. پیغه مبهری (سلاف لی بن) ده می (عه لییی کوری بسه لمینن، و به لگه و نیشانین خوه به رچاف بکهن. پیغه مبهری (سلاف لی بن) ده می (عه لییی کوری ئه بووتالب) وه ک دادوه رهنارتییه یه مه نی گوتی: ((... فاذا جلس بین یدیک خصمان فلا تقضین حتی تسمع کلام الأفل)). ئانکو: ده می دو که سین نه لیک گازنده یا خوه دگه هیننه ته و رووباری ته دبن، هه تا تو گوهداری یا ئاخفتنا هه ردو ئالییان نه کی، دادوه رییی د نافبه را واندا نه که.

جـ- يهكساني د ومركّرتنا ييك و يهيسكين كَشتيدا (الوظائف العامة):

ئیسلامی شیان و دهستپاکی و دلبی شی (الاخلال) کرییه پیشکی وهرگرتنا پیک و پهیسکین گشتی، و ئه شمافه ژی، نه مافه کی تایبه ته ب چو به ره و چین و گروّپین دهستنیشانکریشه، د شی واریدا، تشتی گرنگ ئه وه وه که می هی را د جهی هی را دابت، و دادپه روه ری بیت ه جهئینان، و مروّف مروّفکانی و نهیه کسانی و گهنده لی و خرابکارئینانا دهستهلاتی نه بت. قورئان ل سه ر زمانی کچا شوعه یب پیغه مبه ر (سلاف لی بن) گهنده لی و خرابکارئینانا دهستهلاتی نه بت. قورئان ل سه ر زمانی کچا شوعه یب پیغه مبه ر (سلاف لی بن) سالوخه تین وی که سی دیار دکه ت، نه وی دفیت کار پی بیت ه سپارتن و دبیر ثت: ((... إِنَّ خَیْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْفَقِيُّ الْمُهَنِّ)) (القصص ۲۱) نانکو: نه فی که سی کو تو دی ب کری گری و کاری پی ده یه کرن - کو مووسا المُقویِ الْمُهَنِّ کورِی خه تتاب (خودی ژی رازی بت) ژی، د ده رهه قی هنده ک مه رجین ده ستنیشانکرن و دامه زراندنا کار ب ده ستین ده وله تیدا دبیر ت: ((أرید رجلاً إذا کان فی القوم ولیس أمیرهم کان کانه أمیرهم، و إذا کان أمیرهم کان کانه أمیرهم) و إذا کان أمیرهم کان کانه أمیرهم) و إذا کان أمیرهم کان کانه آمیرهم و این آمیرهم کان کانه آمیرهم کار ب ده ست، وه کار ب ده ست ژی، وه سا بت هه چکو ئیک ژ خه لکی. و د نامه یه کا دیدا دبیر ت کو بو سه عدی کوری نه بی وه قاسس (خودی ژی رازی بت) هنار تبوو: ((ان الله لیس بینه و بین أحد نسب إلاً بطاعته و سه عدی کوری نه بی وه قاسس (خودی ژی رازی بت) هنار تبوو: ((ان الله لیس بینه و بین أحد نسب الاً بطاعته و الناس شریفهم و وضیعهم فی ذات الله سواء)) ئانکو: چو مروّفانی د نافبه را خودی و که سیدا نینه د دنیاییدا،

مروّقانییا خودیّ ب پهرستن و گوهدارییا وییه، و خهلك ههمی، چ ماقوول چ گهدا، چ دهولهمهند چ ژار و خیزان، بهرانبهری خودیّ وهکهه ف و یه کسانن.

د- يەكسانى د يەرستنيدا:

ئىسلام ژ ئالىيى پەرسىتى و ئەركىن گشتىقە، جوداھىيى نائىختە ناقبەرا خەلكى. دەولەمەنىد و ژار و خىزانان، زەلام و ژنان، ئىك جوونى خودىپەرىسىيى ھەيە، نە ھەر ئىكى جوونەكى جوداھەيە. ئەگەر ھىدەك جاران جوونە جودايىيەك ھەبت ژى، يا وى ب سانەھىكرنىيە، ئەوا ھەر ژ بۆ جھئىنانا دادپەروەريىى لىكار، وەكى راكرنا فەرزا حەجى و دانا زەكاتى لىسەر كەسىن ژار و دەستتەنگ.

یسیار:

۱- ئيسلام بئاوايهكي گشتي، چاوا بهرئ خوه ددهته يهكسانييي د ناڤبهرا خهلكيدا؟

۲ - ئەرى د ئىسلامىدا مللەت و رەگەزەكى دەستنىشانكرى ھەيـە، كو ب سەر غەيرى خوە ھاتبتـە
 ئىخستن؟ ئەگەر نەبت، بۆچ؟

٣- هەستكرن ب يەكسانىيى، چ كارلىكرن ل سەر مرۆڤى باوەردار ھەيە؟

دان و ستاندن:

یه کسانییا ملله تان -ل دووف به ریخوه دان و دیتنا ئیسلامی -ئه فروّ چ هه فبه ندی ب مافیّن وانفه ههیه ؟

وانهيا سيزدهيي

٤- ئازادىيا بىر و باوەر و ئابينى:

مەرەم ژ ئازادىيا بىر و باوەر و ئايىنى ئەوە، كو مرۆڤ د ھلبژارتنا بىر و باوەر و دىنى خوەدا ئازاد بت، بى كو دەستهلاتەك يان ئالىيەك ل سەر مرۆڤى بسەپىنت.

د سهردهمهكیدا كو سهپاندنا بیر و باوهران ل سهر خهلکی پهقتارهکی بهربهلاف بوو، ئیسلام هات و بانگ و گازییا ثازادییا باوهریئینان و ثایینی هلدیرا، و دژی كوته کی و دهمارگیرییا ثایینی پاوهستا و گهلهك ثایهت و همرموّده ههنه، پشته شانییا شی بنه مایی د كهن. قورئانا پیروّز دبیّرْت: ((لا اِکْرَاه فِي الدّینِ قَد تُبَیّنَ الرُسْدُ فهرموّده ههنه، پشته شانییا شی بنه مایی د كهن. قورئانا پیروّز دبیّرْت: ((لا اِکْرَاه فِي الدّینِ قَد تُبَیّنَ الرُسْدُ مِن الْفَيِّ ...)) (البقرة ۲۵۱). ئانكو: كوته کی و زوّری د دینیدا نینه و نابت که س ب زوّر بیّته موسلمانکرن، پیّکا پاست و یا گومرایییی ژ ئیکدو هاتینه جوداکرن و مروّف ئازاده کا دی کیرژان پیّکی هلبرژیرت. ههر وه ساخ خودایی مهزن دبیْرژی هیئهم جَمِیعاً آفآنت تُکرهُ النّاسَ حَتَّی یکُونُواْ مُوْمِنِینَ)) (یونس ۹۹). ئانکو: ئهگهر خودایی ته قیابا، هندی مروّفیّن ل سهر پرووییی فی ئهردی، دا باوهرییی ئینن (بهلی نهوی ئهفه نه فیایییه و ئازادییا باوه ریئینانی کرییه د دهست واندا) فیّجا ما تو دی کوتهکییی ل وان کهی، و وان ب زوّری کهیه باوه ردار؟ دیار و ناشکهرایه کو ژ بوّ گوهشینی پسیار هاتییه کرن و هندی ژی دگههینت کو خودایی مهزن ئهو ماف خوه نه دایییه پیغه مبهری ژی، کو خهلکی ب زوّری بکهته هندی ژی دو باری ل سهر ملی وی، ب تنی نهو ماف خوه نه دایییه پیغه مبهری ژی، کو خهلکی ب زوّری بکهته موسلمان، و باری ل سهر ملی وی، ب تنی نهو وان هاتینه هنارتن و نهوین بوّ وان نه هاتییه هنارتن، باش پاگهی البَارُغُ)) (آل موسلمان بوون و ههوه باوه ری ئینا؟ نهگهر نه و موسلمان بوون و وان باوه ری ئینا، نه هه نه و پسته پینه به مون نه هاهدنا په هاما خودیه و زیّدهتر نه.

چونکی خودی نازادییا هلبژارتنا ئایینی و باوهری دایییه مروّقی و روّژا قیامه تی بهرانبهری خودی بهرپسیاره ژوی نازادییی، و نهرکی پیغه مبهری (سلاف لی بن) و یی زانا و بانگهلدیران پشتی وی هه تا روّژا قیامه تی، روّنکرن و ناشکهراکرنا هه قییی و راستییانه، شیره تکرن و پیکوّله ژبو پهیداکرنا قه ناعه تا وان، دا ریکا راست و دورست بگرن: ((وَقُلُ الْحَقُ مِن رَبِّکُمْ فَمَن شَاء فَلْیُوْمِن وَمَن شَاء فَلْیکُفُر ...)) (الکه ه ۲۹). ئانکو: هه ی موحه مه د، نه و راستی و هه قییا ژنگ خودی بو ته هاتی بگه هینه خه لکی، فیجایی فیا بلا باوهریییی بینت و یی نه فیا ژی، بلاگاور و بیباوه رببت.

ژ وان بهردهست و دهمانین قورئان به حس دکهت، بو ئازادییا بیر و باوهر و ئایین و پهرستنی، بو دووکه قتییین ئایینین دی، و نهمازه ئایینین ئهسمانی، ئهوه کو ل سهر مروّقی موسلمان حهرامکرییه گهنگهشهیی د گهل وان بکهت، ئهگهر ب نهرمی و خوهشی نهبت، خودایی مهزن دبیّرت: ((وَلَا تُجَادلُوا أَهْلَ

الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ ...)) (العنكبوت ٤٦). ئانكو: ئەگەر ب باشترين و جوانترين رەنگ و ئاوا نەبت، گەنگەشەيى د گەل دووكەقتى و پشتەقانىن ئايىنىن دى نەكەن.

ل بهر روّناهییا قان بنهما و دهقین پیروّز و بلندیّن ئیسلامی و شهریعه تا وی، ئیسلامی ئازادییا پهرستنی بو پشته قان و دووکه قتیییّن ئایینیّن دی دابین کرییه، و ههر ژبهر هندی، ل سهر موسلمانان حهرام کرییه کو دهستدریّژییی د راستا پهرستگه و بیر و باوهریّن واندا بکهن، و مافی وانه ئه و د واری بیر و باوهر و رهوشا کهساتیییدا، ل دوو ف ری و دهستوورا ئایینیّن خوه بچن، هه تا ئه و تشتیّن د ئیسلامیّدا قهده غه و ل ده ف وان حهلال ژی، وهکی مهی قه خوارنی و خوارنا گوشتی به رازی، ل وان نائینه قهده غه کرن.

ژ ئالییی دیروکیفه ژی، وهلاتین ئیسلامی ل به ر دهولهتین دی یین جیهانی، به رفرههترین ئاخ و کاخا ئازادییا ئایین و بیر و باوه ران بوو، بو نموونه ل سه ر ده می عه باسییان، زانایین دووکه قتییین ئایینین دی و هنده ک جاران بیدین و بیباوه ران ژی، ل مزگه فت و خواندنگه ه و کوچکا سولتانان، ب ئاوایه کی زانستی دان و ستاندن و گهنگه شه ل سه رئایینان دکر.

ب کـورتی ئیســلام ئازادییا بیــر و بــاوهر و ئــایینی، بــۆ نهموســلمانان ژی دابــین دکـهت، و ئازادییا خودیههریسییی ژی ددهته وان، و زانایان ژی، د قی واریدا، هندهك فهرمانین گشتی ژ قورئانی و فهرمودهیین پیغهمبهری دهرخستینه و دبییژن: ((اترکوهم و مایدینون)) ئانکو: ژ وان قهبن بلال دووف دهستووری دینی خوه خودی بپهریسن، و ژین و ژیارا خوه ب ریقه ببهن. ئیسلام ههر ژ دهستپیکا پهیدابوونا خوه، خودانی قی درووشمی زیرینه ((الا ایکراه فی الدین))، ههتا ئازادییا مروقین دوروو ژی د بن سیبهرا ئیسلامیقه هاتبوو پارزتن، ههر چهنده وان ژ بهری خوهقه بهروکی جهنگا دهروونی د روویی موسلماندا قهکربوو، و ب ئاوایهکی کریت بهحسی پیغهمبهری (سلاف لیبن) و باوهرداران دکرن، ههر ژ بهر هندی، نه کهسی ب زوری دکهته موسلمان، و نه موسلمانی ژی ب زوری د ناف چارچوف و بازنی ئیسلامیدا دهیلت و ئاسی دکهت، چونکی باوهری ههقبهندی ب دل و دهروون و نافزك و قهناعهتا مروقیقه ههیه، لامانی د ههمی قورئانیدا، ئیك ئایهت باوهری دین به بیژت نهوی ژ ئیسلامی دهرکه شد دقیت بیته کوشتن، بهلکو تنی بهحسی هندی دکهت، کو نهو به تنی ژی نینه بیژت نهوی ژ ئیسلامی دهرکه شد دقیت بیته کوشتن، بهلکو تنی بهحسی هندی دکهت، کو نهو د قیامه تیدا دی به به هندی دکهت، کو نه و قیامه تیدا دی به بیژت نهوی جزا و ئیزایی بت.

یسیار:

۱ – دێ چاوا ب بهلگه و نیشان دییه دیارکرن، کو ئیسلامێ باوهری ب ئازادییا بیر و باوهر و ئایینێ ههیه؟ ۲ – ژ بهر چ دهستدرێژیکرن د ڕاستا ئایین و بیر و باوهر و پهرستگهه و مافێن دووکهڤتییێن ئایینێن دیدا قهدهغهیه؟

وانهيا جاردهيي

٥- ئازادىيا بىر و باوەر و رادەربرينى:

ئەف مافە وى رامانى ددەت، كو مرۆف سەربەستە د دەربرينا وى بير و بۆچوون و هزريدا ئەوا باوەرييى پى دئينت، چ ب ئاشكەرايى چ ژى نەپەنى، چ ب زمانى بت، چ ژى ب نقيسينى يان ب ھەر ريك و ئالاقەكى دى يى راگەھاندن و بەلاقكرنى بت.

ئیسلام ب در پرژاهییا دیروکی، ژوان دین و شهریعه تانه، ئه و پن نه قلی مروّقی ژگه له ک قه ید و پیبه ند و ئاسته نگان پرزگار کری، و هاندایییه کو ئازادانه هزرا خوه د نهینییین گهردوونی و ژیانا مروّقی ب خوه دا بکه ت. ههر وه سا خود ایی مه زن گه له ک په سنین ئاقلدار و وان که سان کرییه ئه وین شیانا خوه یا ئه قلی ب کار دئینن و پازی نابن کورانه چاف ل باب و باپیرین خوه یان ل خه لکه کی دی بکه ن، ههر وه کی خود ایی مه زن دبیزت: ((وَمَا یَدُکُرُ اِلّیا اُولُو الْأَلْبَابِ)) (آل دبیزت: ((وَمَا یَدُکُرُ اِلّیا اُولُو الْأَلْبَابِ)) (آل عمران ۷). ئه ف ئایه ته دیار دکه نکو که سین خود ان هش و هشیار و ئه وین هزرین خوه دکه ن، وان شیانا هندی هه یه ئایه تین خودی و په یاما وی باش تیبگه هن.

مروّف ل دووف دیتن و بهریخوهدانا ئیسلامی، ئازاده کو د ههر وارهکیدا بنقیست یان ب قهکوّلانه کا دهستنیشانکری رابت، ب مهرجه کی سیسته می گشتییی جفاکی بهرچاف وهرگرت. پیکوّلکرن (ئیجتیهاد) ئاشکهراترین بهلگه و نیشانه کو ئیسلام ریزی ل بیر و باوهران دگرت و پشته قانییا ئازادییا وان دکهت. مافی زانایانه ژ بو بهرسفدانا پسیاران و دیتنا چارهیان بو ههر ئیشك گرفتارییه کی، پشتا خوه ب پیکوّلکرنی گریبدهن، وه ک ژیدهره ک بو چاره سهرکرنی، ئانکو ئهقلی خوه بده نه شوّلی و بیر و بو چوون و هزرین خوه ل دوّر وان بابهتان دیار بکهن و پرسا چاره سهرکرنا ههر دوّزه کا بی چاره مایی بکهن.

باوهریئینان به مافی (ئیچتیهاد)ی ژی، باوهریئینان و ههقاندن و پیزگرتنا مافی جودایییا هزرییه، چونکی هزرکرنا ههمی زانایان نه وهکی ئیکه، و گهلهك جاران وان ل دور مهسه له و دوزهکا دهستنیشانکری، گهلهك هزر و بوچوونین جودا جودا ههنه. مافی جوداییبوونی ژی، دخوازت کو خهلك ژبهری دهستهلاتی یان یک دهولهتی یان ژی یی کورهکی زانایانقه، نهئیته نهچارکرن، کو ل دووف بیر و بوچوونهکا دهستنیشانکری بچن، و بیر و بوچوونین دی قهده غه بکهن. ههر وهسا زانا دبیژن، فهرمانکرنا قهنجییی و دانه پاشا خرابییی، د وان تشتاندا دورست (جائز) نینه، ئهوین بیر و بوچوون و هزرین جودا ل سهر ههبن.

ئیسلام پهیامه کا هزری و خودایییا روّن و ئاشکه را و به هیره، چو جاران ترس ژ ئازادییا بیر و باوه ران رانه کرییه، چونکی د رهوشا ئازادیییدا و د بن سیبه را ویشه، سنج و بهایین وی پتر وهراری دکهن و گهش دبن. ئهگهر ئیسلامی د هه ستیار ترین مه سه له دا، ئانکو مه سه له یا باوه ریئینانی و هلبژار تنا ئایینیدا مروّف ئازاد کربت و مافی جودایییا ئایینی ژی بو خودانین ئایینین دی مسوّگه ر کربت، روّن و ئاشکه رایه کو د

ئاستىن دىيىن بىر و رايىن سىاسى و جفاكى و ئابۆرىدا، رىنباز و درووشمى ئىسلامى ئازادىيە. لەو ھەر بزاڭ و پىكۆلەكا بىتە كرن، ژبۆ سەپاندنا بىر و بۆچوونەكا دەستنىشانكرى يان قەدەغەكرنا خەلكى د چارچۆقى ياسا و پارزتنا پىكقە ژيانا ئاشتىخوازدا، ئەگەر ب ناقى ئىسلامى ژى بىتە جھئىنان، د ناقەرۆكا خوەدا، د ژى گىانى ئىسلامى و بەھايىن بلنىدىن ويىھ و ئىسلام پىي رازى نىنىه، ئەگەر ئازادىيا بىر و رايان بەرى گىرنگ بووبت و ئىسلامى ب قى چاقى بەرى خوە دابتى، و دىرۆكا ئىسلامى ئەڭ ھەمى بىر و بۆچوون و رايىن جودا دىتىن و بىنابن، ئەھا ئەڤرۆ ئەڭ دۆزە گەلەك ژبەرىن فەرتىر و گرنگتىرە و خەلك ب خوە ژى بەرانىلەرى وى ھەستىارتىرن.

 $\hat{c}$ بەر ھندى، ئەوين ئىسلامى و ئازادىيى وەك ھەقد رەرانبەرى ئىك دكەن، و داخوازى رخەلكى دكەن رە بەر ھندى، ئەوين ئىسلامى و ئازادىيى وەك ھەقد رەردىيى لى ئىسلامى دكەن و ئارمانجىن وى يىن بانىد فام كو ئىك رەھەردويان ھلبرى، ب ھندى ستەم و زۆردارىيى لى ئىسلامى دكەن و ئارمانجىن وى يىن بانىد فام ناكەن، و پىك و پەيسكا وى رى لەسەر ئاستى جىھانى، ب ئاوايەكى نىزم بەرچاڭ دكەن. و ب درى رەكى دىرۆكى تشتى گەلەك زيان لى ئىسلامى كى نەكو نەبوونا ئازادىيى بوو، بەلكو زۆردارى و نەبوونا ئازادىيان بوو.

یسیار:

۱ – بۆچ دڤێت ئازادىيا بىر و بىر و را دەربرىنى بێتە دابىنكرن؟

۲- ئەرى ما ئىسلامى قەدەغەكرىيە كو ئەم ئەقلى خوە ژبۆپىشخستنا شارستانى و فلىكارىيى ب
 كاربىنن؟

دان و ستاندن:

ههر چهنده ئیسلامی ئازادییا بیر و باوهران ب مافه کی پهوایی مروّقی هه ژمارتییه، لی د گهل هندی ژی، پشکه ك ژ جفاکا موسلمانان د فی واریدا پاشکه فتینه، بو چ؟

وانهيا يازدهيي

٦- مافي ئازادىيا كاركرنى:

تشته کی روّن و ناشکه رایه کو کارکرن ژگرنگترین هوّکاریّن ژیان و به رهه مئینانیّیه، هه می ئایین و چان و چاکسازان مروّف د به رکارکرنیّرا کرییه، و به ریّ وی ژته نبه لی و بیّکاریییّ دایییه پاش. دینی ئیسلامی گهله ک پووته و گرنگی دایییه کارکرنی، خودی دبیّژت: ((وَقُلِ اعْمَلُواْ فَسَیَرَی اللّهُ عَمَلَکُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُوْمِنُونَ ...)) (التوبة به و گرنگی دایییه کارکرنی، خودی دبیّژت: (کو کار بکهن و وان وه ساتی دگه هینت کو همر تشته کی نه و بکهن خودی و پیغه مبه رو باوه ردار دی بینن.

گهلهك فهرموده ژی ههنه، مروّقی پال ددهنه كاركرنی و بیكارییی ب كیماسی بهرچاف دكهن، پیغهمبهر (سلاف لی بن) دبیرت: ((أفضَلُ الكَسبِ بیعٌ مبرورٌ، وعمل الرجل بیده)) ئانكو: باشترین كاركرن كرین و فروّتن و شوّلكرنا مروّقییه ب زهند و باسكین خوه. ههر وهسا دبیرت: ((ان الله یعبُ المؤمن المعترف)) ئانكو: خودی باوهرداری پیشهكار دقیت. دیسا دبیرت: ((ان الله تعالی یعب اذا عمل احدکم عملاً ان یتقنه)) ئانكو: ب راستی خودی پی خوهشه دهمی ئیك ژ ههوه كارهكی دكهت، باش بكهت و ب دلبیشی ژ دهرهه قی وی دهرکه قت.

دیاره کارکرنی و شوّره شا پیشه سازی، د جفاکا هه فچه رخدا، گرنگییه کا مه زن پهیداکرییه، و پاله و کریّکار ژی بوویینه چینه کا مه زن و کارلیّکه رد ناف سهندیکا و جفاکیّدا، و وان روّله کی مه زن د ژیانا پیشه یی و هنده ک جاران یا سیاسیدا هه یه.

مەرەم ژ مافى كاركرنى ژى ئەوە، كو مرۆقى ئەو ماف ل سەر دەولەتى و جڤاكى ھەيە كو نەمىنتە بېكار و دەلىڤە و دەرڧەتا كارى بۆ بېتە پەيداكرن، و رېك ل كاركرنا وى نەئىتە گرتن. ئازادىيا كاركرنى ژى ئەوە كو مرۆقى ماڧى ھندى ھەبت، كارى بۇ بېتە بەيداكرن، و يىى نەڤىت بەيلت، و كارى ل دوو دلى خوە ھلبـ ژيرت، و ب كۆتـەكى كارەكى دەستنىشانكرى لى نەئىتە قەدەغەكرن و ئىكى دى ب زۆرى ل سەر نەئىت سەپاندن، ھەر وەكى پىشتر د ھندەك قۆناخىن دىرۆكىدا ل كار.

ل ئيره ژى ئەم دى پيكۆلى كەين، ھەر تشتەكى گريدايى ب قى كارىقە كورت بكەين:

١- زخاندن و يالدانا كاركرني:

ئيسلام مه پال ددهت كو ئهم حهز ژ كاركرنى بكهين و ببته پشكهك ژ ژيانا مه و پشتا خوه بدهينه تهنبهلی و بيكارييى. پيغهمبهر (سلاف لي بن) دبيرت: ((من أمسى كالاً من عمل يَدِه أمسى مغفوراً له)). ئانكو: ههر كهسى نانى خوها ئهنييا خوه و دهستى خوه بخوت، و رۆژا خوه ب كاريقه دهرباز بكهت، خودى دى لى بورت.

ئەف فەرمۆدەيا ھە، بهايى كاركرنى ھند بلند و پيرۆز دكەت، كو خودى ب وى مەزنىيا خوەقە، مرۆقى ل سەر ب لايبۆرينا خوە خەلات دكەت، و ئەقە ژى وى رامانى ددەت، كو كاركرنا قەنج و حەلال و بى فند و فىل، ل دەف خودى، ژكار و كريارين قەنج دئىتە ھەژمارتن.

ههر وهسا پيغهمبهر (سلاف ليّ بن) گهفان ل كهسيّن بيّكار و نهقهت دكهت، ئهويّن بنان و زك رازى دبن، و دبيّرت: ((اشدُ الناس عداباً يوم القيامة الكفي الفارغ)) ئانكو: بيّكار و نهقهت و كهدنهكهريّن بنان و زك رازى،

خودى پرۆژا قيامەتى دى د ژوارترين ئيزايى دەتە وان. چونكى ئيسلامى نەڤىت مرۆڤ بمينته ب هيڤىيا خەلكىڤە، و چاڤى وى ل بەر دەستى وان بت، بەلكو دڤێت مرۆڤ ئەندامەكى چست و چەلەنگ و كەدكەر و ب هێز بت د جڤاكێدا، و ب سەرفرازى و سەربلندى ب ريت. پێغەمبەر (سلاڤ لێبن) دبێژت: ((المؤمن القوي خير واحب الى الله من المؤمن الضعيف)) ئانكو: پێغەمبەر (سلاڤ لێبن) دبێژت: باوەردار خودان هێز و شيان، ل دەڤ خودى، ژ باوەردارى بێهێ و لاواز چێتر و خوەش ڤيتره. ژ بەر هندى، ئەركى مە ھەمييانە كو ئەم ل بەر پوناهييا ھەق و دادپ دروەرييى ل سەرەكانى و ژ يدەرين هێزى بگەرين و سەخمەراتى ب دەستڤەئينانا وان ئەم حەز ژ كاركرن و بزاڤى بكەين.

۲- مافي مروقي د دابينكرنا دهليقهيين كاريدا:

ئیسلام دبینت کو ئمرکی دهولهتییه دهلیشهیین کاری بو وهلاتییان دابین بکهت، دا شیانین وان یی جودا و رهنگرهنگ بیخته د مهیدانا کاریدا، و سهرهکانی و ژیدهرهکی بو ژین و ژیارهکا پاك و پاقژ ب دهست خوهشه بینن، و دا شیانین وان بوش و بهلاش نهچن، و نهبنه بارهکی گران ل سهر پشتا جفاکی و چاقی وان نهمینته ل دهستی خهلکی.

٣- مافي ياله و كريكارى د ومركرتنا همقي كمدا خومدا و ل ومخت و بي ياشئيخستن:

ئیسلامی پیدفی کرییه ل سهر خودانی کاری، کو بهری دهست ب کاری بیته کرن، هه قی که دا کریکاری بیته دیارکرن و پشتی ته مامبوون و ب دووماهیهاتنا کاری وی، یان ژی ل وه ختی تفاق ل سهر هاتییه کرن، بی پشئیخستن، هه قی که دا کریکاری بده تی، ژ کیس پیغه مبهری (سلاف لی بن) فه دگوهیزن و دبیرژن: ((نهی رسول الله (کی سول الله (کی سول الله (کی سول الله ای سول الله و پاهیی، پارهیی که دا وی بیته دیارکرن، دا سته م لی نه ئیته کرن و مافی وی نه ئیته خوارن و پیک و پهیسکا وان یا جفاکی خراب نه ئیته کارئینان.

ههر وهسا پێغهمبهر (سلاف لێبن) دبێژت: ((اعطوا الاجير اجره قبل ان يجف عرقه)) ئانكو: بهرى خوها پاله و كرێكارى هشك ببت، پاره و ههقێ وى بدهنێ، چونكى پشكهك ژ كرێكاران، داهاتييێ وان ڤهبڕييه، و د بازارا كاريدا، بهيڤييا كهدا روٚژانهيا دهستێ خوهڤهنه.

هندهك ژ زانایین شهریعهتزان ل وی باوهرینه، کو ئهگهر خودانکارهك ل بهر پارهیی کریکاران ئاسی ببت و نهدهت، هنگی ئه و تشتی کریکاران شول تیدا کری، دهمانی پاره و ههقی وانه. کریکار بی کو ل دادگههی بزقرت، دشیت پولیسان بینت و وی تشتی بفروشت و پارهیی خوه ژی رابکهت، و د ههمی رهوشاندا ژی، دادگهه ریکی نادهت کو پارهیی چو کریکاران بیته خوارن، و د دهمی بلندگرنا گازندهیا یاساییدا ژی، ل سهر نهدانا کری یان پارهیی، دقیت باج و پارهیی پاریزهری ژی و ههر ئهرکهکی دی ژی بکه قته سهر خودانی کاری.

٤- دابینکرنا ههیڤانهیا فهرمانبهران و کرێیا پائهیان ب ناوایهکی کو پیڤیییێن ژیانهکا ناڤنجی بۆوان
 دابن بکهت:

دادپهروهری کو بهایه کی مهزنی ئیسلامیّیه، هندیّ دخوازت، کو کریّیا ههر کهسه کیّ د گهل گرنگییا کاریّ وی گونجایی بت، و ب کیّماسی ژین و ژیاره کا یاك و یاقـ ژب دهست خوه فه بینت. چونکی کریّیا کیّم ل ده ف

هندهك كهسان، دى بته ژيدهرى بهرتيل و دزييان ژ مالى گشتى، كو ئه قه ژى بيكومان، گونههن و جزايين ياسايى و قانوونى ل سهر ههنه.

كريّيا ژههمييان كيّمتر دئيسلاميّدا، ئهوه يا پيّڤى و وهجيّن بنه پهتيّن مروّڤى بهردهست دكهت، ههر كريّكار و فهرمانبهر و مروّڤهك د ديتن و بهريّخوهدانا ئيسلاميّدا، مافيّ وييه مال و ههڤسهر و ئالاڤيّ هاتن و چوونيّ و ژيّدهريّ ژين و ژيارا روّژانهيا خوه ههبت.

ههر وهكى پيخهمبهر (سلاف ليبن) د فهرمودهيهكيدا دبيرت: ((مَنْ ولي من امرنا، وليس له منزلٌ فليتخذنَ منزلاً، او ليس له زوجة فليتزوج، او ليس له خادم فليتخذ خادماً، او ليس له دابة فليتخذ دابة، فمن اتخذ سوى ذلك، جاء يوم القيامة غالاً مسرفاً)) ئانكو: ههر كهسي كارهكى مه پي هاته سپارتن، و خانى نهبوو، بلا خانييهك بو بيته دابينكرن، و ئهگهر ههڤسهر نهبوو، بلا ههڤسهري پهيدا بكهت، و ئهگهر هوكاري هاتن و چووني نهبوو، بلا دابين بكهت، ههر كهسهكي ژ قان زيدهتر ببهت، پوژا قيامهتي، دي ل سهر خيانهتكار و دهريژكاران ئيته ههژمارتن.

ئهبی عوبه یده ژی کو ئیّك ژههڤال و هوّگریّن پیّغه مبهری بوو (سلاف لیّ بن) شیرهتیّ ل عومهریّ کورِیّ خهتتاب دکهت، و دبیّژت: ((اذا استعملتم فاجزل لهم العطاء فلا یحتاجون)) ئانکو: ئه و که سیّن هوون د کار و باریّن خوه دا ب کار دئینن، هند بدهنیّ کو پیّفی و وه جیّن وان پیّ بیّنه قهتاندن و دهستتهنگ نهمینن.

٥ - دهستگرتنا كريكاران بريكا قهر و دهين و دانان:

شیّوازهکی دی د ئیسلامیّدا ژبو بهردهستکرن و پهیداکرنا دهلیقهییّن کاری و دانهکارا پالهیان، ئهوه وهك دهستگرتن، ئالاف و ئاموورهتیّن کارکرنیّ ییّن پیّدفی بو کهسیّن پیشهکار و شارهزا د کار و پیشهیهکا دهستنیشانکریدا بیّنه کرین و بهردهستکرن. ئیمامی غهزالی ل ویّ باوهرییّه، کو ئهرکیّ حوکمهتیّیه، پهرگالیّن کاری بو قان کهسان دابین بکهت، و هاریکارییا جوّتیار و خودانکاران بکهت، و پشتا وان بگرت، ههر وهکی پرانییا حوکمهتیّن خزمهتکاریّن ئه قروّب قی کاری رادبن.

ئیمام غهزالی د فی بیر و بو چوونا خوهدا، پشتا خوه ب فهرمودهیه کا پیغه مبه ری (سلاف لی بن) قاهیم کرییه، کو پوژه کی زهلامه ک دئیته ده ف و گازنده یا دهستته نگییا خوه بو دکه ت، ئه و ژی دو ده رهه مان دده تی و دبیژتی: ((کُل باحدهما، واشتر بالآخر فاساً فاعمل بها)). ئانکو: ب ده رهه مه کی خوارنی بک په، و ب یی دی بفره کی بکره و پاله تییی بو خوه پی بکه.

زانایی مهزنی موسلمان، قازی (ئهبوو یووسف)، کو ئیک ژههڤالین ئیمام (ئهبوو حهنیفه) بوو، دبیدژت: (ئهگهر خودانزهڤییهک ژدهستهنگی و خیزانی نهشیّت زهڤییا خوه توّف بکهت و بچینت، دڤیّت بهیتولمال کو ئهڤرو بهنکا کشتوکالییه -هاریکارییهکی بو بکهت، دا بشیّت زهڤییا خوه بهرکیّل بکهت و شوّل تی بکهت)). ئهڤه ژی وی پرامانی ددهت، کو ئهرکی دهولهتیّیه، هاریکارییا جوّتیار و پیشهکاران بکهت، و دهستی وان ب دهین و قهران بگرت، دا بشیّن پیّفی و وهجیّن کاری خوه دابین بکهن، و بی کار نهمینن.

٦ - مافي بيكارانه، ههتا كارهك ب دهست وان دكهڤت، دهمانا جڤاكي ومربگرن:

رهوشا ئاسایی ئه وه ژیانا مروّقی ل سهر کار و وهستیانا مروّقی ب خوه بت، ئهگهر کار ژی ب دهست نهکه قت، دقیّت دهولهت پیکوّلی بکهت دهلیقه و دهرفهتا کاری بو ببینت، ههلبهت – وه کی د وه لاتی مهدا به لاف مهرج نینه ب دامه زراندنی بت د فه رمانگهه و ده زگه هیّن حوکمه تیّدا، ئهگهر ده وله تی نه شیا ده لیقه یا کاری بو پهیدا بکهت، هنگی ئه رکی وی و یی هه می جفاك و ریّک خستییین جفاکی، د ده می بیکارییا هه ر وه لاتی و مروّقه کیّدا ئه وه، ده مانا جفاکی بده ته وان، ژبو هاریکاریکرن و دابینکرنا پیّقی و وه جیّن ژین و ژیارا وان ییّن فهر. چونکی هه رکه سه کی مافی ژیانی و پارستنا که رامه تی هه یه و پارسه کی و ده روّزه کرن د ئیسلامی دارامه، و نابت ریّك بو بیّته قه کرن.

(ئيبن عابدين) ي زانا و شهريعه تزان د في واريدا دبيّرت: ((للقاضي ان يلزم ولي الأمر بالانفاق على الفقير العاجز)) ئانكو: دادگه هي ماف هه يه دهوله تي نه چار بكه ت، كو خهر جييه كيّ بو ژار و ده ستته نگين كه قتى و شول پي نه قه برت، ئه وين ژبه رهم مه رئه گهره كيّ شيانا كاركرنيّ ل ده ف وان نه مايي.

زانایی نافدار (ئیبن تهیمییه) ژی دبیر ثت: ((ئهگهر زهکاتی تیرا ژار و دهستهنگان نهکر، ژئهرکی دهولهتییه، پیفی و وهجین فهر بو وان پهیدا بکهت، فیجا ئهگهر کار ب دهستین دهولهتی ئهفه نهکرن، مافی کهسین پیفی و ههوجهیه، گازندهیا خوه بهرانبهری دادگههی ل سهر دهولهتی و کار ب دهستان تومار بکهن)).

٧- ژين و ژيارا باش و پاقژ مافي ههر مروّقه كييه:

ئیسلام دگهل هندییه، کو دهوله تبی جودایی، ژین و ژیاره کا پاك و پاقر بو ههر وهلاتییه کی دابین بکه ت. پیغه مبهری (سلاف لی بن) و خهلیفه یی وی نه بووبه کری سددیق (خودی ژی پازی ببت) بیه کسانی و وه کهه فی داها تی ده وله تی ل سهر خه لکی به لاف د کر، چونکی ههر وه کی عومه ری کو پی خه تتاب (خودی ژی پازی ببت) د ناخفتنه کا خوه دا دبی ژت: ((والله الذی لا اله الا هو ما احد الا وله فی هذا المال حق وسا أحد أحق به من أحد، وما أنا فیه الا کأحدهم)) نانکو: سووند ب خودایی ته ک و ب تنی، ههر که سه کی بار د فی مالیدا هه یه (مالی ده وله تی) که س ژی د فی واریدا ژکه سی چیتر و هی ژاتر نینه، نه زب خوه ژی د فی واریدا وه کی ههر نیک ژخه لکیمه. نه فه ب کورتی وی پامانی دده ت، کو داها تی گشتی بی جودایی مافی ههر که سی تیدایه. د سهرده می خهلیفه یین پاسته پیدا، ژبلی هندی کو مه زنان بارا خوه هه بوو، زا پوکی ژنوو ژی ب سهر دنیایی د که فت، بارا وی نیکسه ر د به یتولمال (بیت المال) دا یان هه یقانه یا وی دهاته دیار کرن.

٨- مافي خودان پيڤييين تايبهت د دهمانا جڤاكيدا (د كهفالهتكرنيدا):

پیشتر مه دابیشا هندی کر کو دفیت مروّف ب خوه کار بکهت، دا پیقی و وه جین ژین و ژیارا خوه دابین بکهت، و ئهگهر کار ب دهست نهکه فت، ئهرکی دهوله تیه ئالاف و پهرگالین کارکرنی یان دهلیفه و دهرفه تا کاری ب خوه بو دابین بکهت، ئهگهر ئهفه ژی نه هاته کرن، دفیت هه تا کار ب دهست دکه فت، دهوله توی و مالا وی خودان بکه تو سهره گوهییا وان بکه ت، ئه وا نها دبیر ژنی (دهمانا جشاکی) بده تی، نها ئاخفتن ل سهر هندییه، ئهری ئهگهر دهوله تی شیانا هندی نهبت، بیکار و مروّفین بیچاره و ژکارکه فتی خودان بکه ت، دفیت

چ بیّته کرن؟ ئه شبابه ته هه رژ که شندا ژبه رێ زانایین موسلمان شه هاتییه ڕوٚنکرن، کو دهه ردهه کیّدا ده وله تێ پیْفه نه ئیّت، ب شی ئه رکی ڕاببت، به رپسیاری دکه شته به رێ فه رمانگه ه و ده زگه هیّن جشاکی، و ژوان ژی، نه مازه ته خا ده وله ندین جشاکی. زانایان د شی واریدا گوتییه: ئه گه رزه کاتی و به نکا مه رکه زی شیانا دابین کرنا پیشی و وه جین ژار و خودان پیشییین تایب هتین جشاکی نه ما، هنگی د شیّت ده وله مه ند و ریک خستیین خیر خواز، پیشی و وه جین وان یین بنیاتی دابین بکه ن، وه کی ئا شاهی و جهی شه حه و یانی و وادرن و چاکان و چاقد نیریا ساخله مییی.

ب کورتی، کارکرن د ئیسلامیدا ژبهایین بلنده، و ئیسلام بهردهوام بهری مه دده ته کارکرنی، و مروّقی مافی کارکرنی ههیه، و ئهرکی وییه کو کار بکهت و شیانین خودی دایینی ب کار بینت، و کهسی ژی ئه و ماف نینه ب کوته کی کاره کی ل سهر بسه پینت، چونکی د ئیسلامیدا، سوخره و کاری ب زره توپزی ژی قهده غه و حهرامه. ژ ئالییه کی دیقه، دقینت مافین پاله و کریکاران ب جوانی بینه پارزتن، ههر ژبهر هندی، گیانی ئیسلامی و ری و نیشانین وی، د قی سهرده میدا، د گهل هندینه، کو یاسایه کا کاری یا داد پهروه رانه سهر پی ببت، و کار و ده مانا جقاکی و چاقد نیرییا ساخله می و ژین و ژیاره کا پاك و ب روومه ت و خوه ش، ئه قه هه می بو سهرانسه ری کریکار و فه رمانبه ران بینه دابینکرن.

پسیار:

۱ – ئەرىٰ مافىٰ كاركرنىٰ د ئىسلامىٰدا، ب تنىٰ ھەڤبەندى ب ھەبوونا كارىڤە ھەيە بۆ مرۆڤى؟

۲ ل دووڤ بهرێخوهدان و ديتنا ئيسلامێ، بهرپسيارييا جڤاكێ بۆ نههێلانا دهستتهنگی و بێكارييێ
 چيه؟

دان و ستاندن:

ئەرى ئەقرۇ، ھەلويستى ئىسلامى، چ ھەقبەندى ھەيە بەرانبەرى ئازادىيا كاركرنى و دەمانا جڤاكى؟

وانهيا شازدهيي

٧- مافي برياردانا چارهنقيسي:

ئهگهر کهرامهتا مروّقاتییی بنسترا مافی تهکمروّقان بت، ئانکو ئهو بهری بنیاتییه بو ماف و ئازادییا مللهتان، چونکی ئهندامین مللهتی بندهست و بیماف، نهشین وهك مروّق ههست ب کهرامهت و سهربلندییی بکهن، ژ بهر هندی، مافی گهل و مللهتان، د بریاردانا مافی چارهنقیسی خوهدا و یهکسانبوونا وان د گهل ئیکدو و سهرهدهرییا مروّقانه د گهل وان، پشکهکه ژ مافین مروّقی و پارستنا کهرامهتا وی ژ بریندارکرن و سقك بهریخوهدانی.

بهلگهنامهیا نهتهوهیین ئیکگرتی ژی، ئهف مافه ههقاندییه، و ئیشارهت دایییه هندی، کو ئیك ژ مهرهمین وان مللهتین (پیکخستییا مللهتین ئیکگرتی) پیکئینایی، ئهوه ههقبهندییین همقالینییی ل سهر بنیاتی مافی یه کسانییی، د ناقبه را هه می ملله تاندا بینه پیشخستن و ههر ئیکی مافی بریار دانا چارهنقیسی خوه هه بت.

مادهییا ئیکی ژههردو پهیماننامهیین ناقدهولهتی، ئهوین تایبهت ب مافین مهدهنی و سیاسی و ئابوری و جفاکی و کلتوریقه، ئهف مافه رونکرییه و دبیژت: ((ههر مللهته کی مافی بریاردانا چارهنقیسی خوه ههیه، و ل دووف ناقه روکا فی مافی، وی مافی بریاردانا پیك و پهییسکا سیاسی و ئازادییا دهمانکرییا خوه ههیه، مافی دابینکرنا وهرارا ئابوری و جفاکی و رهوشهنبیرییا خوه ههیه)).

مافیّ بریاردانا چارهنقیسی ژی، پیّکهاتییه ژهندیّ، کو ههر مللهتهك - بئیرادهیا ئازادییا خوه و دووری ههر پیّپهست و زوّرلیّکرنهکیّ، بریارا پیّك و پهییسکا خوه یا سیاسی، و ههڤبهندییا خوه ب گهل و مللهتیّن دیقه، و سیستهمیّ فهرمانرهواییا خوه، بدهت.

و مافي برياردانا چارەنڤيسى ژى، ل سەر سى جوونان دئيته پشككرن:

- ١- ئێڬگرتنا برهزا خوه ئانكو (فيدرالي).
- ۲ خوه دانه د گهل دهولهته کا دی (ئێکگرتنا دو پشکێن مللهته کێ).
  - ٣- دامهزراندنا دەولەتا خوەسەرا نەتەوەيى.

ئيسلام و مافي برياردانا چارهنڤيسا مللهتان

ئاشكەرايە كو د دەمى ھاتنەخوارا قورئانىدا، زاراقى (مافى برياردانا چارەنقىسى) چو بەحس و خەبەر نەبوون، و ھەبوونا خوە ۋى ل سەر روويى ئەردى نەبوو، چونكى مافى ۋىگۆتى، پشتى سەرھلدانا ھزرا نەتەوەيى نەمازە پشتى شۆرەشا فەرەنسا ل ئەورۆپا و ئاشكەراتر ل سەدسالا نۆزدە و دەستېنكا سەدسالا بىستى پەيدابوو، بەلى ئەقە رامانا ھندى نادەت، كو مەشيان نىنە، ل دووڤ بھايىن بلند و بنەمايىن گشتىيىن ئىسلامى د قى مافى بگەھىن.

ئەگەر ئەم ل قورئانا پيرۆز بزڤرين، ھەر وەكى پێشتر مە گۆتى، ئەم دێ زانين، كو مـرۆڤ ل سـەر ڕوويـێ ئەردى سەردار و سەروەرێ خوەيە و ئازادىيا وى د دەست وى ب خوەدايە. ئەڭ سـەردارى و سـەروەرىيا مرۆڤى ژى، ژ ھندێ ھاتىيە، كو خودايێ مەزن ئەو ژ بۆ ئاڤاكرنێ كرييە جهگرێ (خەلىڧەيێ) خوە ل سـەر ئـەردى، و ئيرادە و شيانا ھلبژارتنێ دايييێ: ((وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلاَئِكَةِ إِنْي جَاعِلٌ فِي الأَرْضِ خَلِيفَةً ...)) (البقرة ٣٠). ئانكو: مە مرۆڤ د ئەردىدا كرييە جهگر (خەلىڧە).

ههر وهسا خودایی مهزن مافی بریاردانا چارهنقیسی مروّقی و ههقبهندییا وی د گهل غهیری وی و د گهل خودی، کرییه د دهست وی ب خوهدا، ههر وه کی د قورئانیدا هاتی: ((إِنَّا هَدَیْنَاهُ السَّبِیلَ إِمَّا شَاکِرًا وَإِمًا كَفُورًا)) خودی، کرییه د دهست وی ب خوهدا، ههر وه کی د قورئانیدا هاتی: ((الأنسان ۳). ئانکو: مه بهری مروّقی دایییه ریّکا راست، ئهو ژی – ب ئیراده و قیانا خوه ئازاده، ریّبازا باوه و و سوپاسگوزارییا پهروهردگاری، یان یا بیّباوهری و نهسوپاسگوزارییی بده ته بهر خوه و هلبژیرت.

مافی هلبژارتن و بریاردانا چارهنقیسی ئه قی هه، کا چاوا ئه و مافی مروّقه کییه، ئه ها وه سا مافی کوّم و گروّپ و ملله تانه ژی، چونکی خودایی مهزن ئازادی دایییه نفشی مروّقی، و هندی مروّقه، ئیّك ژپیکهاتین بنه مال و ملله تانه.

ل ئيره پسيار ئەقەيە: ئەگەر خودايى مەزن د نازكترين تشتدا، و د ئيك ژ گرنگترين چەسپايى (ثوابت) يىن دىنىدا، كو باوەرە، ئەو ئازادىيە دابتە مرۆقى، كو باوەرى بىنت يان نەئىنت، و كەسى ماف نەبت زۆرى و كۆتەكىيى لىن بىكەت، چونكى زۆرى و كۆتەكى د دىنىدا قەدەغەيە: ((لاَ إِكْرَاهَ فِي الدَيْنِ ...)) (البقرة ٢٥٦)، پا بىز مەسەلەيەكا سياسى، وەكى ژيانى د چارچۆقى دەولەت كا دەستنىشانكريدا، كو سيستەمى سياسى و فەرمانرەوايى ئىكە ژ گوھارتىيان (المتغيرات) و ھەقبەندى بېيشكەقتنا مرۆقىقە ھەيە، د چارچۆقى بهايين دادپەروەرى و شوورا و ئازادى و يەكسانىيىدا، ئەرى ما بەرئاقلە زۆرى و كۆتەكى ل مللەتان بىتە كىرن، كو بىي رەزا خوە د ناڤ قەوارەيەكا سياسىيا دەستنىشانكرىدا برين؟

ئاشكهرایه، ئیسلام د فی واریدا، ریزی ل وی ئیرادهیی دگرت ئهوا خودی دایییه مروّفان، ل ده خودایی مهزن تشتی گرنگ ئهو نینه، کو مللهتان دهولهتین خوه سهرین خوه ههبن، یان ب ئیراده و فیانا خوه، و د چارچوّفی سیستهمه کی فیدرالیدا، بریارا پیکفه ژیانی بدهن، بهلکو تشتی گرنگ ئهوه، بهایین ئیسلامی، ئهوین وه کی دادپهروه ری و کهرامه تپاریزی و دژمناهییا ستهمی و شوورا و ئازادی و یه کسانی، بینه سهرپیکرن. ل دووف بهریخوه دانا ئیسلامی، رهوایییا خوندکاری (الحکم) و خوندکاران (الحکمام)، ب (گریبه ست)ه کیفه گریدایییه، ژیده ری وی ملله ت و وه لاتینه، و ملله ت ژیده ری بریارییه، و کهسی ماف نینه ژ ده رفه یی ئیراده و رازیبوونا ملله تی، خوه ل سهر بسه پینت.

ئانكو بەرى ھەر تشتەكى، دڤيت ڕاپرسى د ناڤبەرا مللەتين جودادا بيتەكرن، نەمازە ئەوين ھەتا نها ژى نە خودانين قەوارەيا خوەسەرا خوە، دا بيتە زانين، كا وان دڤيت د چارچوڤى ڤان دەولەتين نهادا بمينن، يان ژی دخوازن ژی جودا بین، و قهوارهیا خوهسه را خوه پیک بینن، به روقاژی قی ژی، کارئینانا هیزی ژبو ته پیه بریاردانا ته په سه رکرنا ملله ته کی و ب زور هیلانا وی د چار چوقی دهوله ته کیدا، و زربار کرنا وی ژمافی بریاردانا چارهنفیسی خوه، دژی گیانی ئیسلامی و بهایین وی یین بلنده، و ژوان ژی، بهایی دژمناهییا سته می و دانه پاشا زورداری و ده لمدارییی (الاضطهاد).

چونکی ئیسلام، د ههر چارچوّف و قالبه کیّ، دژمناهییا ستهم و دهلمدارییی دکهت، دژمناهییا زربارکرنا مللهتان ژ مافیّ بریاردانا چارهنقیسیّ وان دکهت، دژمناهییا ریّزنهگرتنا ویّ ئیبراده و قیانا خودیّ دایییه وان دکهت، و گهلهك جوونیّن ستهم و خرابکارییان ژ قان دهردکه قن، و ب قی رهنگی و ل دووف بنهما و بهاییّن ئیسلامی، بو مه دیار دبت کو دیتن و بهریّخوه دانا ئیسلامی د قی واریدا، د گهل مافیّ بریاردانا چارهنقیسا مللهتان و یهکسانییا وانه.

یسیار:

۱ – ل دووڤ دیتن و بهرێخوهدانا ئیسلامێ، ئهم چاوا ناڤهڕۅٚکا مافێ بڕیاردانا چارهنڤیسی ببینین؟
 ۲ – د ئیسلامێدا، ل سهر کیژان بنسترێ، مافێ بڕیاردانا چارهنڤیسی، بوٚ مللهتان هاتییه ئێخستن؟

دان وستاندن:

د ئیسلامیدا، مافی بریاردانا چارهنفیسی، چههقبهندی ب چهمکین (براتی) و (یهکسانی)یییفه همیه؟

وانديا هدقدميي

بهايين ئيسلامي

ئيك - دان و ستاندن:

دان و ستاندن بهایه کی ئیسلامی و مروّقاتییه، مروّق دشیّت ب ریّکا ویّ سهره دهرییه کا راست و دورست د گهل دهور و بهریّ خوه بکهت، و بهریّ مللهت و جفاکان ژی ددهته کیّلك و گوپیتکا پیّشکه قتن و ته کووزیییّ.

گرنگییا دان و ستاندنی د ئیسلامیدا

دان و ستاندن رِێبازا سهرانسهری پێغهمبهرێن خودێبوو (سلاڤ ل وان بن)، دهمێ بوٚ خێـر و قهنجی و خودێپهرێسییێگازی مللهتێن خوه دکـرن. د ئیسلامێدا گهلهك پووته پـێهاتییه کـرن و ئێکه ژ پێـك و پایهیێن ڤی دینێ خودایی.

خودایی مهزن دان و ستاندن د گهل ملیاکهتین خوه کرییه، و د گهل نادهم (سلاف لی بن) کرییه، دهمی خودایی مهزن دان و ستاندن دهرکه قتی، ههر وه سا د گهل شهیتانی ژی کرییه، دهمی بینه مرییا وی کری، فهرمانا وی ب جه نه نینایی و ژی دهرکه قتی، ههر وه سا د گهل شهیتانی ژی کرییه، دهمی بینه مرییا وی کری، و هه تا د گهل گاور و بیباوه و و خودینه ناسان ژی د که ت، به ری نیزایی ب سهر واندا دارید ژت. دان و ستاندن، ریبازا پیغه مبه ری ژی بوو (سلاف لی بن) ژبو گههاندنا پهیاما خوه و سهره دهریکرنی د گهل دووکه قتییین نایینین دی و نهوین ل دهر و دورین خوه، چونکی ئیسلامی چو جاران ترس ژدان و ستاندنا نازاد و نازادییا راده ربرینی رانه کرییه، و هه رده م به هیز بوو، هه تا دبن سیبه را قان سه قایاندا، پتر به لاف دبوو، و دلی گهله کخه لکی زیده ترب نك خوه قه د كیشا.

گرنگییا دان و ستاندنی د ژیانیدا

د ژیانا مللهت و جڤاکاندا، دان و ستاندنی گرنگییهك مهزن ههیه، ل ئیّره ئهم دیّ ب تنیّ بهحسیّ دوو ئالییان ژویّ گرنگیییّ کهین:

۱ – دان و ستاندنا ل سهر خوه و رژد، دهورهکی مهزن د چارهسهرکرنا ئارێشه و گرفتارییاندا ههیه، ئهو ژی ب رێکا کێمکرنا جودایی و نهلێکییان و کوٚمکرنا دلان و بهرفرههکرنا چارچوٚڤێ پێکهاتنێ د ناڤبهرا ئالییێن نهلێك و جودادا.

۲ موکومکرن و قاهیمکرنا کاری همڤپشك و کوورکرنا براتی و پێکڤهژیان و لێبوٚرینی د ناڤبهرا ئایین و
 مللهت و جڤاکاندا، سهخمهراتی ئاڤاکرنا گهش و خوهشا ههڤیشك بو ههمییان.

دان و ستاندن چیه؟

دان و ستاندن، گوهو پیدا چوون بیر و بو چوون و ئاخفتنییه د نافیه را دو ئالییاندا، ب مهرهما گههشتنا کومه کا خالین هه فیشك د سه قایه کیدا، کو تیر و تری بت ژ ته ناهی و هه فسه نگییی.

دان و ستاندن و ههڤبهندىيا ويّ ب جوداهييێڤه

جودایی د ناف جفاکی مروّفاتیییدا، ئیکه ژیاسایین خودایی مهزن د فی ژینیدا، چونکی گهله ك ب زهحمه ته خهلك ههمی ل سهر ئیك ئاوایی ژیانی و هزرگرنی كوّم ببن، ژبه رهندی هندی ژیان ل سهر روویی نهردی بمینت، جودایی ژی ههر دی مینت. قورئان ژی د فی واریدا دبیدژت: ((وَلَوْ شَاءِ رَبُكَ لَجَعَلَ النّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلاَ یَزَالُونَ مُحْ تَلِفِینَ)) (هود ۱۱۸) ئانكو: (ههی موحهمه د) ئهگهر پهروهردگاری ته فیابایه، دا سهرانسه ری خهلکی کهته ئیك ملله تو ل سهر ئیك ریبازی کوّم کهت، بهلی ئهو (خهلك ههتا ئه شرو ژی) ههر جودانه، ئیمامی رازی دبیدژت: ((مهخسه د جودایییا خهلکییه د ئایین و رهوشت و کار و رهفتاراندا)).

دیاره د سهر باوهریبوونێڕا ب دان و ستاندنێ، جودایی و گهلهئایینی و نهتهوهیی و سیاسی و ئابۆری و پهوشهنبیری، نهکو نابته ژێدهرێ خرابییێ، بهلکو دبته هۆکارهکی گرنگ بـ و دهولهمهنـدبوونا شارسـتانی و جوانترکرنا ژیانێ.

دان و ستاندن د قورئانیدا

قورئانا پیسرۆز باوهرداران پال ددهت دا د گههاندنا پهیاماندا پشتا خوه بدان و ساندن و قهناعه تخیکرنی گریبدهن، و ل سهر وان قهده غهکرییه کو ب زوّر بیر و باوهران ل سهر کهسیّن دی بسهپینن. ژ قی ئالیقه گهلهک نموونه ییّن دان و ستاندنی د گهل جودا و نهیاران پیشبهری مه کرینه، دا باوهردار مفایی ژ قان نموونه یان وهرگرن، و ئهو ژی بشیّن ئارپیشه و گرفتارییین خوه ل ناف خوه ب خوه دا و ژ دهرقه بدان و ستاندنی چاره سهر بکهن، و خوه ب چو ریبازین دی نه کهن هندی بشیّن، و دیاره خودایی مهزنخودان ده ستاندنی چاره سهر بکهن، و خوه ب چو ریبازین دی نه کهن هندی بشیّن، و دیاره خودایی مهزنخودان بینده نگ بی سینوره و گهلهک ب سانه هی دشیا ئهویّن دژی وی رادوه ستن و نهیارییا وی دکهن، نه کو به س بینده نگ بکه ت، بهلی خودایی مهزن وی کاری ناکه ت و ب قی بینده نگ بکه ت، بهلی خودایی مهزن وی کاری ناکه ت و ب قی خهندی ژی دقیّت مه وه سا تی بگههینت کو ریکا سروشتی بو چاره سهر کرنا ئاریشهیان و سهره ده ریک دی، ئه و دان و گهل ئهویّن ژ مه جودا، چ جودایییا ئایینی بت، یان یا نه ته وه یی و سیاسی یان یا هه ر تشته کی دی، ئه و دان و ستاندن و پیکهاتنه.

گرنگیدانا قورئانی ب دان و ستاندنی د ئاسته کیدا کو (۱۷۰۰) جاران ب شیّوه و ئاواییّن رهنگرهنگ ئیشارهت پی کرییه. قورئان چیروّکا گهلهك پیّغه مبهریّن خودیّ بوّ مه قهدگوهیّزت، کا چاوا قیایینه ب ریّکا دان و ستاندنیّ و ئاواییّ ئاخاقتنا جوان، قهناعهتیّ بوّ مللهتیّن خوه چیّ بکهن و پهیاما خودیّ بگههیننه وان.

ههر وهسا قورئان گازی دووکه قتییین ئایینین ئهسمانییین دی دکهت ژبو ل سهر هنده کخالین هه قپشک کوم ببن، کو د بنیاتدا ههمی دین و ئایین تیدا هه قپشکن: ((قُلْ یَا أَهْلَ الْکَتَابِ تَعَالُواْ إِلَی كَلَمَة سَوَاء بَیْنَنَا كوم ببن، کو د بنیاتدا ههمی دین و ئایین تیدا هه قپشکن: ((قُلْ یَا أَهْلَ الْکَتَابِ تَعَالُواْ إِلَی كَلَمَة سَوَاء بَیْنَنَا وَبَیْنَکُمْ أَلاَ نَعْبُدَ إِلاَّ اللّهَ وَلاَ نُشْرِكَ بِهِ شَیْنًا وَلاَ یَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضاً أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللّهِ فَإِن تَولُواْ فَقُولُواْ اشْهَدُواْ بِبَانًا مُسْلَمُونَ)) (آل عمران ٦٤). ئانکو: گهلی خودان کتیبان، وهرن دائه م و هوون ل سهر ئاخفتن و گهله ك

مەسەلەينىن ھەقپشك د ناقبەرا مەدا كۆم ببين، كو بۆ مە ھەردو جوونان وەكى ئىكىن، ئەو ژى ئەقەنە: ئەم كەسى بۆ خودى نەكەينە خودى نەكەينى و مەرسوا بكەت، و چىى بقىت بكەيفا خوە بكەت.

ييدڤييين دان و ستاندنا سەركەڤتى

ِ رُ بِوْ كُو گُەنگەشە و دان و ستاندن سەركەڤتى بت، دڤێت ئالييێن پشكدار چەند بنەمايەكان بيننـه بـەر چاڤێن خوه و ژ وان:

١- ئاخفتن ب ئاوايەكى زانستى و بابەتەكى بت:

فهره ئالييين پشكدار بهرى خوه بدان و ستاندنى بكهن، خوه باش بو گارخوه شبكهن، و دقيت ههمى رهخ و روويين بابهتى دان و ستاندنى و ئارمانجين وى ل دهف وان رون و ئاشكهرا بن، و ههر ئالييهك باش ديى دى بگههت، قورئان د فى واريدا دبيرت: ((قُلْ هَاتُواْ بُرْهَانَكُمْ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ)) (البقرة ١١١) ئانكو: ئهگهر هوون د داخوازا خوه دا راست دبيرت: ((وَلاَ تَقَفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولِئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْؤُولاً)) (الإسراء ٣٦) ئانكو: تشتى ته زانيارى ل سهر نهبن و تو باش تيدا شارهزا نهبى و چو ژ راستييا وى نهزانى، ل سهر رانهوهسته و باوهرييى پى نهئينه و پشتا خوه پى گرينهده.

٢ - گههشتنه وي رادهيا تيگههشتني كو جودايي ياسايهكا گهردوونييه:

وهكى مه پيشتر گۆتى، خودايى مەزن مرۆف ب گەلەك رەنگ و زمان و مللەتىن جودا جودا چيكرينه، ئەقە ھەمى ژى وى رامانى ددەت، كو جودايى و گەلەرەنگى رەوشا سروشتىيا ژيانى و بوونەوەرىيە، و دقيت ريز لى بيته گرتن. ھەر كەسەكى ل بەر بگەرت ب دارى زۆرى جودايىيان نەھىلت، ئەو دژى ئىرادە و قيانا خودايى مەزنە، چونكى ھەبوونا قان جودايىيان، ژ چار چۆقى حەزكرنا خودى دەرناكەقت: ((وَمَنْ آيَاتِه خَلْقُ السَّمَاوَات وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَات لَلْمَالِمِينَ)) (الروم ۲۲) ئانكو: ئىك ژ نىشانىن بۆ خودايى مەزن، چىكرنا ئەسمانان و ئەردى و جودايىيا رەنگ و زمانىن ھەوەيە، ئەقە ژى بەلگە و نىشانىن بى كەسىن زىدەزانا. قەرە خالا دەستىدىكرنا دان و ستاندنى ژ بەرى ئالىيىن تىدا پشكدار، ھەقاندنا جودايىيى بت، جودايىيا د ناقبەرا خوە ب خوەدا بهەقىنىن و ل دووڤ كۆمەكا خالىن ھەقپشك بگەرن، دا ل سەر پىك بىن.

٣- زۆرى لينەكرن:

ئيك ژ مەرجين بنياتى يين دان و ستاندنى، ئەوە ھەردو ئالييين تيدا پشكدار، د دەربرينا بير و بۆچوونين خوەدا، د وان تشتاندا ئەوين ل سەر پيك دئين، ئازاد بن. كەسى ژ ھەردو ئالييان ئەو ماف نەبت زۆرى و كۆتەكىيى ل يى بەرانبەر بكەت يان بترسينت. خودايى مەزن دبيرت: ((لاَ إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ ...)) (البقرة كۆتەكىيى ل يى بەرانبەر بكەت يان بترسينت. خودايى مەزن دبيرت: ((د.. وَمَا أَنتَ عَلَيْهم بِجُبَّار فَدَكَرْ بِالْقُرْان مَن يَخَافُ وَعيد)) (ق ٤٥). ئانكو: ھەى

موحهمهد تو نه زورداری ل سهر سهری وان، ههتا تشتی پی رازی ژی نهبن، تو ب کوتهکی ب وان بدهیه کرن، ب قورئانی راستییان بینه سهر هزرا وان کهسان ئهوین ژگهفین خودی و روژا دووماهییی دترسن.

دیار و ئاشکهرایه کو خودی د گهل هندی نینه، خوه بو گرتنا رِیْکا دینی وی ب خوه ژی، زوّری ل خهلکی بیّته کرن، کهسی ماف نینه ب کوّته کی ئیراده و قیانا خوه، ل سهر غهیری خوه بسهپینت.

٤- گرنگيدان ب خالين ههڤيشك و خوه نيزيكي ههڤ كرن:

بی گومان، ههردهم کومهکا خالین هه شهشک هه نه د نافیهرا وان ئالییاندا، ئهوین دان و ستاندنی دکهن. له و به رئاقل نینه، کو جودایی هند مهزن ببن، ببنه ئهگهرین هندی، گهلهک نهلیکی و ئاریشه ژی پهیدا ببن، و نهشین پیکفه بژین. ل دور گیانی دان و ستاندنی و ریزگرتنا بیر و بوچوونین بهرانبهران، ئیمامی شافعی دبیژت: ((بیر و بوچوونا من راسته و تی ههیه خهلهت بت ژی، و بیر و بوچوونا یی نه د گهل من خهلهته، لی دوور نینه راست ژی بت)) و ئیمامی مالک ژی دبیژت: ((جودایییی قوتبر نهکه، و د کیسی خهلکیدا بهیله)) ئانکو: ژ خهلکی فهبن، بلا جوداییین وان د کیسی واندا بمینن، و پیکولا قوتبرگرنا وان جودایییان نهکهن. دیروکا ئیسلامی گهلهک به رپهرین زیرین و ههلویستین ب روومهت تیدانه، پشته فانییا ریزگرتنا جودایییی دکهن.

گەنگەشەكەرى سەركەقتى، ئەوە يى ژ خالىن ھەقىشك دەست بدان و ستاندنى دكەت، و ژ رىقە جودايىيا ھانىمئىخت و نەكەت بە ئاستەنگ، دا دۆزا گەھشتنا چارەسەرىيىيەكا ھەقىشك و كىمكرنا پاناقا جودايى و نەلىكىيى، بېتە ئارمانجا ھەردو ئالىيان يان ھەمى ئالىيىن ھەقىشك ددان و ستاندنىدا. ھەر وەكى پىشتر ھاتىيە گۆتن، قورئانا پىرۆز، گازى دووكەقتىيىن ئايىنىن دى دكەت، دال سەر كۆمەكا خالىن ھەقىشك، ئەوين ھەمى ئايىنىن ئەسمانى تىدا ھەقىشك، بىئىورن و بېنە ئىك.

٥- باش گوهداريكرن:

گەنگەشەكەرى سەركەقتى، دقىن گوھدارەكى سەركەقتى ژى بت، چونكى ب رىنكا جوان گوھدارىكرنى، دىنىت باش د مەرەما يى بەرانبەر بگەھت و بزانت كا چاوا ھزر دكەت، ھەر وەسا دقىن ئاخقتنا وى ژى نەبرت و ب قى چەندى، دى د چاقى يى بەرانبەردا، مەزنتر و ب قەدرتر لى ئىنت، و دى رىكا وى بى تفاق و پىكھاتنى پتر خوەش كەت.

٦- دەستىپكرن ژين گرنگتر بت:

گەنگەشەكەرى سەركەۋتى، ژتشتىن گرنگ دەست بدان و ستاندنى دكەت، و دەمى خوە و يى غەيرى خوە لىسەر حسىبا بابەتىن گرنگ، بتشتى بى مفاقە پووچ ناكەت، بۆ نموونە پىغەمبەرىن خودى (سلاف ل ھەمىيان بن) دەمى بانگ و گازى بۆ مللەتىن خوە ھلادىران، دا رىكا دىنى خودى بگرن، ژباوەريئىنانى دەست پى دكرن، چونكى ئەو بنستر و بناخەيا ھەمى مەسەلە و دۆزىن دىتر بوو، خودايى مەزن دبىر ژت: ((... اعبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِنْ إِلَه غَيْرُهُ ...)) (الأعراف ٥٩) ئانكو: خودى بىپەرىس، ھەوە ژوى پىقەتر چو خودايىن دى يىن ھىرژايى گوھدارى و پەرستنى نىنن.

٧- ريزگرتنا راستيين:

مرؤف دەمى دان و ستاندنى، نەمازە دان و ستاندنا ھزرى، دفىت قەدرى راستىيى بگرت، ئەگەر خوە ژ دەفى ئالىيى بەرانبەر ژى دەركەقت. ئىمامى شافعى د ئاخقتنەكا خوەدا ل دۆر قى چەندى، دېيىژت: ((ھەر دەقى ئالىيى بەرانبەر ۋى دەركەقت. ئىمامى شافعى د ئاخقتنەكا خوەدا ل دۆر قى چەندى، دېيىژت: ((ھەر دەمەكى من گەنگەشە ل دۆر دۆز و مەسەلەيەكا زانستى، د گەل غەيىرى خوە كربت، من ژ خودى خوازتىيە كو ھەقى ل سەر زمانى وى بىتە گۆتن)) ئەقە ۋى ھندى دىار دكەت، كو گەنگەشەكەرى راست و دورست، شكاندنا يى بەرانبەر بۆ خوە ناكەتە ئارمانى، بەلكو مەرەما وى، گەھشتنا راستىيى و رىزگرتنا ويىه.

- دوورکهڤتن ژ جیناڤێن (من/ ئهز) و (ئهم/ مه):

یسیار:

۱ بۆچ پێدڤییه ئهم بهرێ خوه بدهینه دان و ستاندنێ و بکهینه ڕێبازا سروشتییا چارهسهرکرنا نهلێکی و ئارێشهیان؟

۲- باوهریئینانا کهسهکی ب دان و ستاندنی، چ کارلیکرنی ل سهر ریبازا هزرگرن و رهفتاری وی دکهت؟

دان و ستاندن:

ئەرى باوەريئىنان ب دان و ستاندنى د گەل بەرانبەران، رامانا بەرگرى ژ خوە نـەكرنى ددەت، دەمـى وەلات و مللەت تووشى ئىرىدىن؟

وانديا هدردديي

هندهك بۆچوونين دژى بنهمايين دان و ستاندنى

ههر وهکی پیشتر مه گوتی، ههر چهنده دان و ستاندن بهایه کی ئیسلامی و شارستانییه، و ئه و پیکا سهرکه قتنا ملله تین موسلمان و ههمی ملله تین دی یین جیهانییه، به رب کیلك و گوپیتکا شارستانی و پیشکه قتنی، به لی ژبه رخراب تیگه هشتنا ئیسلامی و هنده ك دهقین قورئانی و فهرمودهیان، و ژبه رهنده ك گرفتاری و ئاریشه یین سیاسی و ئابوری و جفاکی و پهوشه نبیری و هزری، گهله ك بیر و بوچوونین غهریب ژگیانی ئیسلامی و بنه مایین دان و ستاندنی، د ناف پشکه کا موسلماناندا به لا قبوون، زیانه کا گهله ك مهزن گههاندنه ئیسلامی و موسلمانان و جفاکین وان، و ئه فبیر و بوچوونه ژی، د بیر و باوه را کافر کرنا خهلی و توندره وی و قاریبوونیدا به رچاف دبت، و ئه م ژی ل خواری و ب کورتی دی ل سهر وان ئاخفین:

ئينك - گاوركرن (كافركرن):

كافركرنا موسلمانان، ئىكە ۋ مەسەلەيىن گەلەك ب تىرس و ھزركرنىەكا ۋ قى تەرزى، ۋ بلى كو د گەل بىنەمايىن دىنى يىرۆزى ئىسلامى ناگونجت، دۋى گيانى دان و ستاندنى ب خوەيە ۋى.

رامانا كافركرني:

كافركرن ئانكو بالقه ليدانا پهسنا (كافر) ب بال موسلمانه كيفه كو شاده يى ب ههقاندنا خودى دابت، ل سهر بناخه و بنياتا بير و باوه رهكي يان ئاخفتن و كرياره كي كو ژئ هاتبته ديتن يان بهيستن.

حوکمی کافرکرنا موسلمانان د ئیسلامیدا:

ههر وهكى مه گۆتى، ئيسلام هزرا كافركرنا موسلمانان قهبوول ناكهت و ئهڤ قهبوولنهكرنه د گهلهك ئايهت و فهرمۆدەيين پيرۆزدا هاتييه، ژ وان:

۱ – خودایی مهزن دبیری ((یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُواْ إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِیلِ اللّهِ فَتَبَیّنُواْ وَلاَ تَقُولُواْ لِمَنْ أَلْقَی إِلَیْکُمُ السَّلاَمَ لَسْتَ مُوْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَیاةِ الدُنْیَا ...)) (النساء عه) ئانکو: گهلی باوهرداران، دهمی هوون د ریکا خودیدا دچنه جیهادی، تشتان ژیک قافیرن و د سهرهدهریکرنا خوهدا چاقفهکری بن، گافا ئیکی د مهیدانا شهریدا سلافی ههوه کر (بهرههفییا خوه بو پیکهاتنی دیارکر)، ب هندی گونههکار نهکهن، کو ئهو و ترساندا وه دکهت و نه یی راستگو و باوهرداره. ئهری ما چافی ههوه ل مال و دهستکه قتییین دنیایییه، یان هوون ل خوهشی و به ختهوهرییا خهلی دگهرن؟

د قى ئايەتىدا، خودايى مەزن بەرى باوەرداران ددەتە ھندى، كو ھەر كەسى خوە ژ موسلمانان دانا و موسلمانبوونا خوە ئاشكەراكر، بكوفرى كافر و گونەھكار نەكەن.

۲ - پێغهمبهر (سلاف لێبن) د فهرموٚدهیه کا پیروٚزدا و ب مهره ما دانه پاشا باوه رداران ژگونه ها کافرکرنا موسلمانه دبێژت: ((مَنْ رَمَى مؤمناً بِكُفْر فَهُوَ كَقَتْله)) ئانكو: ههر که سێ گونه ها کوفرێ ب بال موسلمانه کێڤه

لى بدەت، هەچكو ئەو كوژتى، و ئەقە ژى بەلگە و نىشانەكا ئاشكەرايە كو كافركرنا موسلمانان، گونەهكارىيەكا زيدە مەزنە.

ژ کناری گرتنا ریبازا ئیسلامی و پیگیری ب فهرمان و شیرهتین پیغهمبهری (سلاف لیبن)، هه قال و هوگرین پیغهمبهری (سلاف لیبن)، هه قال و هوگرین پیغهمبهری (سلاف لیبن) خوه ژ کافرکرنا موسلمانان و هه ر که سی که عبه ب قیبله یا خوه ددیت، دوور دئیخستن. ژ (ئهبوو سوفیان) هاتییه قه گوهازتن کو گوتییه: من گوته (جابری کوری عهبدوللا)یی: ئهری ههوه جاره کی گوتییه که سه ک ژ وان ئهوین به ری خوه دده نه قیبله یی و موسلمانن، کافر ؟ گوت: نهری ههوه گوتییه وان: هه قیشکچیکه ر (موشرک) ؟ گوت: ئه ز خوه ب خودی ژی دپاریزم.

ترس و خرابييين كافركرني

كافركرنى گەلەك كارلىكرن و شوونوارىن خراب ھەنە، ژبەر ھندى ئىسلامى رى لى گرتىيە و قەدەغە كرىيە، ژوان كارلىكرن و شوونواران ژى:

۱ – پارچهپارچهکرنا جفاکا موسلمان، برێکا هلێخستنا فتنهیێ و بهلاڤکرنا کهرب و کینێ، کو هندهك جاران بگههته ڕادهیا کوشتن و تیروٚر و خوونڕێتنێ ژی، ههر چهنده ئیسلام بهرێ مه ژ ڤان ههمییان وهردگێړت و داخوازا قهنجی و ڤیانێ ژ مه دکهت.

۲ - لاوازکرن و بهرتهنگکرنا پاناقا ئازادییا هزرکرن و بیر و پایان، نهمازه بۆ زانا و هزرمهندان، ژ ترسا هندی کو گونه ها کافرکرنی بال وانقه بیته لیدان، ئهقه ژی دبته ئهگهری هندی، کو هنده که کهسین نهزان و کیم شارهزا د ئیسلامیدا، داکه قنه مهیدانا فتوه دان و گوم پاکرنا خهلکی.

پسیار:

بۆچ كافركرنا موسلمانان د ئىسلامىدا ھاتىيە قەدەغە كرن؟

دان و ستاندن:

چاوا دێ ب بهلگه و نیشان دیار کهی کو کافرکرنا موسلمانان د گهل بنهماییّن ئیسلامیّ ناگونجت؟

وانهيا نۆزدەيى

جوهيياتي (ئاييني جوهييان)

جوهییاتی وهك ئایین، ژ ئالیین دیر و کیشه، ئایینی دووندهها (بهنی ئیسرائیل)بوو، کو ئیکه ژ سی ئایینین مهزنین ئهسمانی.

دوو که قتی و ناقی وی کرییه (ئیسرائیل دگه هنه ئیبراهیم پیغه مبهر (سلاف لی بن)، ده می کوره ك ب دوو که قتی و ناقی وی کرییه (یه عقووب)، به لی دوو که قتی و ناقی وی کرییه (یه عقووب)، به لی یه عقووب ناقه کی دی ژی هه بوو، کو ئه و ژی (ئیسرائیل) بوو، ژبه رهندی ناقی (به نی ئیسرائیل) یان (ئیسرائیلی) ل دوونده ها وی هاتییه کرن، گه له ك پیشه نه چوو هه ژمارا وان گه له ك بوش بوون، و دبزاف و پیکولا خوه دا بو دیتنا چه ره (چه روان) و ئاقه کا باشتر، قه ستا مسری کرن و ل ویری خوه جه بوون.

كنيشتهكا جوهييان

مسری وی دهمی بتپهرست بوون و گهلهك جوونین خوداوهندان دپهرستن، ترسا بوشبوونا هه ژمارا عیبرییان و جودایییا بیر و باوهر و ئایینا وان که قته دلی وان، فیرعه ونی دهسته لاتداری مسری، روّژه کی پیر و پیشی و کاهنین ئایینی کوّم کرن، ئینا وان ژ بو نه هیلانا ترسا ژیگوتی، پیشنیار کر، کو ئه و عیبرییان بکه ته کوّله، دا وه کی مسرییان لی بین و بینه سهر دینی وان، و فیرعه ون ژی د گافیدا داخوازا وان پهسهند کر. ب فی ئاوایی عیبرییان ژی پچپچه خوه ژ بیر و باوهرین ئیکتاپهریسییی کو ژ ئیبراهیم وهرگرتبوون دانه پاش، و

گەلەك جوون و رەنگین گەلەك خودایی و بتپەرستییی د ناف هلکرن، بەلی د سەر هندیرا ژی، گەلەك تیکلی مسرییان نەدبوون و بەردەوام هەژمارا وان زیده دبوو، ژ بەر هندی و ل دووف شیرەتا پیر و پیشییین ئایینی، بریار دا، کو هەر کورەکی ژ عیبرییان ب سەر دنیایی بکەفت و ببت، بیته کوشتن و تەلافتن، و کچین وان ژی شوو ب مسرییان بکەن و ب فی ئاوایی د ناف مسرییاندا بینه حەلاندن و قوتبر ببن.

بوونا مووسا ييغهمبهر (سلاڤ لي بن)

خودایی مهزن فهرمان دایی کو بچته ده فیرعهون و گازی و بانگی بو بیر و باوهرین ئیکتاپهریسییی هلایرت، وی ژی داخوازکر کو (هاروون)ی برایی وی بده ته دگهل، دا پشته فانییا وی بکهت، مووسا چوو ده فیرعهون و داخوازا پرزگارکرنا ملله تی خوه کر ژ کوله تییی، ههر وه سا داخواز ژی کر کو ئازاد ببن د پهرستنا خودایی خوه دا، ئینا فیرعهون گوتی: خودایی ته کییه ((قَالُ فَمَن رَبُکُمَا یَا مُوسَی)) (طه ٤٩)، وی ژی بهرسفا و یدا و گوت: خودایی ههمی جیهانانه، ((وقال مُوسَی یَا فرْعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ مِّن رَبً الْعَالَمِینَ)) (الأعراف بهرسفا و یدا و گوت: خودایی ههمی جیهانانه، ((وقال مُوسَی یَا فرْعَوْنُ اِنِّی رَسُولٌ مِّن رَبً الْعَالَمِینَ)) (الأعراف بهرسفا و یدا و گوت: من چو خوداوه ند ب فی نافی نه بهیستینه، و ئه ز خوداوه ندی ههمی خوداوه ندی ههمی خوداوه ندی همی خوداوه ندی ناده مه (به نی ئیسرائیل) کو بچن یان ئازاد ببن و دفیت وه کوله ههر د خرمه تا من و ملله تی مندا بمینن.

مووسا پیغهمبهر (سلاف لی بن) موعجیزهیین خوه نیشا وان دان، به لی ههر فیرعهون باوهری نه شینا، و پتر ئیزا و نه خوه شی گههانده ئیسرائیلییان، مووسایی فیرعهون ئاگههداری سهرئه نجامی خرابییا کار و کریارین وی و توله یا پهروهردگاری کر، به لی ههر بی مفا بوو، به لی پشتی گه له ک موعجیزه و گوهورین کارییان، دووم اهیی فیرعهون پازی بوو پیکی بده ته به نی ئیسرائیلییان کو دهربکه فن، ده می بارکرین، خهبهر گههشته فیرعهون کو وان گه له ک زیر و خشرین مسرییان د گه ل خوه برینه. ئینا فیرعهون ب له شکهری خوه فه که فته دوو وان و ل به ر لیفا دهریایا سور گههشته وان، ل ویری خودی د ههوارا به نی ئیسرائیلییان هات و ده ریا بو وان کره هشکاتی، و مووسا ب ملله تی خوه فه ده رباز بوون، و فیرعهون ب له شکهری خوه فه خه ند قین. که له خی مومیا کرییی وی فیرعهونی خه ندقین. که له خی مومیا کرییی وی فیرعهونی خه ندقین ده وی ناه ازی د موزه خانه ییدا هاتی به پارزتن.

ههر دهه شيرهتين مووسا پيغهمبهر (ل دووڤ گۆتنا تهوراتي)

مووسا پێغهمبهر (سلاڤ لێبن) بهرى بمرت، دهه شيرهت ڕابهرى جوهييان كرن، دا ببنه ڕێبازا ژيانا وان، كو ئهو ژى ژ ڤان خالێن خوارێ پێكهاتبوون:

- ۱- ژبلی خودایی (یههوا) چو خوداوهندین دی نهپهریسن.
  - ٢- چو بت و پهيكهران نهپهريسن.
- ٣- ناڤێ (يههوا) نهكهنه جهێ پێياريكرنێ، (بناڤێ يههوايێ پهروهردگار كرێت نمئاخڤه).
- ٤- رۆژا حەفتى ژ ھەر حەفتىيەكى كو شەنبىيە بىنا خوە قەدەن و ب رۆژەكا پىرۆز ببىنن، و بكەنە
   رۆژا پەرستنا خودى.
  - ٥- قەدرى دەيك و بابين خوه بگرن.
    - ٦- خەلكى نەكوژن.
  - V- خوه ژ رێك و رێبازا راستانى نەدەنە پاش (زنايێ نەكەن).
    - ۸- دزییی نهکهن.
    - ٩- ژ درهو سووند نهخون، و شههدهکییا ژ درهو نهدهن.
  - ۱۰ د گهل خهلکی زکرهش نهبن، و خوهزییان بۆ مالی وان ژی نهخوازن.

كتيبا ييرؤزا جوهييان

(تەورات) كتيبا پيرۆزا جوهييانه، كو ل دووڤ باوەرا مه موسلمانان، د بنياتدا پەياما خودييه و بۆ مووسا ييٚغەمبەر ژ ئەسمانى ھاتىيە ھنارتن.

بهليّ پير و پێشييێن دينيّ جوهييان، كتێبا خوه يا پيروٚز ب ڤي ئاوايي پشككرينه:

پهیمانا که قن (العهد القدیم): کو ل ده ف جوهی و فه له یان (مه سیحییان) پیروّزه و پیکهاتییه ژکومهکا شعر و په خشان و په ند و چیروّك و ئه فسانه و فه لسه فه و ته شریع و پیگوتنی، و ئه فه ژی ل سه ر دو پشکان دئیته پشککرن:

۱ – تمورات: كو ژ (۵) سفران پيكهاتييه: چيكرن (التكوين)، دهركهڤتن (الخروج)، (لاوين)، بهحس و خمبهر (الاخبار)، هه ژمار (العدد)، ستايشكرن (التثنية) كو دبيرثنه ڤان سفرين مووسايي.

بهلی تشتی جهی سهرنج راکیشانی ئه وه کو ته وراتا بو مووسا پیغه مبه رهاتییه ره وانه کرن، ده می ویرانکرنا پهیکه ری، سهر ده می ئیریشا پاشایی بابلی (به ختی نه سر) دا نه ما و هندا بوو، و پاشتر سه رژنوو هاته نفیسین، و به هندی ژی وه کی به ری نه ما و گه له ک تشتین دی د ناف هاتنه هلکرن.

- ۲ سفرين پيغهمبهران: کو دو جوونن:
- ئ سفرين پيغهمبهرين پيشين: يهشووع، يووشه عي کوړي نوون، قازييان، مووتيلي ئيکي، ساموئيلي دويي، پاشايين ئيکي، پاشايين دويي.
- ب سفريّن پيّغهمبهريّن پاشين: ئهشقيا، ئرميا، حهزقيال، هووشه ع، يووئيل، عامووس، عوبدييا، يوونس، ميخا، تاحووم، حهبهقهوق، سهفهنيا، حهجي، زهكرييا، مهلاخي.

هندهك كتيبين دى ژى ههنه، كو پيكهاتينه ژ؛

- ١ نڤيسارين مەزن: مەزامير، زەبوور، پەند، پەندين سولەيمان، ئەييووب.
- ٢ ههر پێنج بهرگ: (نشيد الانشاد)، راعوون، پێگۆتن، پێگۆتنێن ئرميا (الجامعه)، (ئستير).
- ٣- كتێب: عـهزرا، نهحـهميا، بـهحس و خهبـهرێن ڕۅٚژگـاران/يا ئێكـێ (اخبـار الايـام/الاول)، بـهحس و خهبـهرێن روٚژگاران/يا دويێ (اخبار الايام/الثاني).

وێنەيێ ديوارێ مەبكا (المبكى) ژ جهێن پيرۆزێن ئاينێ جوهييانه

هندهك بير و باوهرين دي يين جوهييان

- ۱ ل دهڤ وان وهیه کو ئهو زارو کی خودی داخوازا سهرژیکرنا وی ژئیبراهیم پیغهمبهر کری (سلاڤ لی بن)، ئیسحاقی کوری سارایییه نه ئیسماعیله.
- ۲ چو تشتی و هسا به رچاف ل دور ساخبوونا پشتی مرنی و روژا قیامه تی و خه لات و جزایی وی روژی، د دینی واندا نه هاتییه، ژبلی وان ئیشاره تین کیم، ئه وین د بن کارلیکرنا دینی زهر ده شتییاندا هاتینه و درگرتن.
- ۳ خەلات و جزاكرن ل سەر دنيايى دى ئىنە ئەنجامدان، خەلات پشتەڤانى و سەركەڤتنە، و جزاكرن ژى
   خوسارەتى و سەرشۆرى و كۆلەبوونە.
- 3 پێدڤییه ههر جوهییهك، د سالێدا سێ جاران بچته حهجا قودسێ، د جهژنێن (فهسح) و (حهفتییان) و (کهپرهشینان)دا، ئێك ژ ڕێ و نیشانێن حهجا وان ژی پێشکێشکرنا قوربانهکی براشتییه بوٚ پهیکهر (الهیکل)ی.
  - ٥- تابووت: ئەو سندۆقە ئەوا بهاترین سامان و بەلگەنامە و كتيب تيدا دئينه پارزتن.
  - ٦- كوشتارگهه (المذبح): جههكي تايبهته بو سوتنا بخووري، بهرانبهري وي پهردهيا ل بهر تابووتي.
- ٧- پەيكەر (الهيكل): ئەو ئاقاھىيە ئەوى (داود) پىغەمبەر فەرمان ب ئاقاكرنا وى دايى و سولەيمان ئاقاكرى، و ژ ناقدا مىحرابەك چىكر ب ناقى (پىرۆزى پىرۆزان = قدس الاقداس) ھاتە ناقكرن، ھەر وەسا جھەكى تايبەت تىدا بەرھەقكر بۆ دانانا تابووتا پەيمانا پەروەردگارى.
- ۸ کههانه (کهانة): تایبهته ب کورێن (لیفی)ڤه (ئێك ژ کورێن یهعقووبه)، کو تنێوان مافێ شروٚڤهکرن و راڤهکرنا دهقێن پیروٚز و پێشکێشکرنا قوربانان ههیه، و دانا باجان ژ وان ناگرت، و کهسینییا وان، رێك و ئامرازهکه بوٚ نێزیکبوونێ ژ خودێ، ب ڤی ئاوایی ژی، وه لێ هاتن کو ژ ئێکا هێزێڨه ب سهر یاشایان بکهڤن.
- ۹ قوربان (القرابین): قوربانین مروّقان د گهل یین گیانهوهر و بهر و بهرههمین شینکاتی و داروباران، و پاشتر خودی بارچه و پشکه کی ژ لهشی مروّقی قایل بوو، ئه و ژی ئه و پارچه گوشته ئه وا دهمی سونه تکرنی ژ لهشی مروّقی دئیته قه کرن، و جوهی هه تا ئه قروّ د گهل گیانه و هر و به رو به رهه مان، یی گیرییه کا دورست یی دکهن.
- ۱- هزر و باوهرا کراسگوهوٚڕینێ (دوٚناندوٚن) ژی کو د تهلموودیٚدا ههیه، ژ هندوٚکان هاتییه وهرگرتن و هنده که جوهییان کرییه د ناف دینێ خوهدا، و حاخامیٚن بابل ئهو ژی کرییه د ناف بیر و باوهراندا.
- ۱۱ دینیّ وان، دینهکی دائیّخستی و گرتییه، و نابت کهسهکی د بنیاتا خوهدا جوهی نهبت، ببته جوهی.
- ۱۲ کورِی نه خری، میراخوه ری ئیکییه، و بارا وی تهمهت یا دو برایین وییه. د میراتیدا ژی، جودایی د ناقبه را زاروکی شهر عی و یی نه شهر عیدا نینه.

- ۱۳ پشتی ژنئینانی، ژن دبته پشکهك ژ ملك و مالی زهلامی خوه، و مالی وی ژی دبته مالی زهلامی، لی ژ بهر گهلهك ئاریشه و گرفتارییان د قی واریدا، نه چاربوون بهه قینن کو مالی ژنی، ملك و مالی وی ب خوهیه، بهلی مفا و بهر و بهرهه می ژی دئیت، دی بو زهلامی وی بت.
- ۱۵ ههر که سیّ ژیییی وی بگه هته (۲۰) سالییی و ژن نه ئینابت، هیّر ژایی له عنه تا خودییه، و ریّك بو گه له در ناوایه کی سهربه ردایی هاتییه دان، رهبانییان پاشتر کرینه چار ژن، به لی (قهرائوون)ان هه ژمارا وان سهربه ردایی هیّلایییه و چو سینوّر بو قهنه برینه.

یسیار:

ل دووڤ وى تشتى ته د ڤى وانەيىدا خواندى، تو بىرى دىنى جوھىيان ئەوى سەردەمى مووسا پىغەمبەرى (سلاڤ لىربن)، وەكى يى ڤى سەردەمى بت؟

ناڤەرۆك

بەرپەر	بابهت	ڗٛ		
٣	پێۺڲۅٚؾڹ	١		
	وەرزىٰ ئىێكىٰ			
٦	پشکا ئیکی – باوهر (ئیمان)	۲		
٧	وانهیا ئیکیّ — باوهرناسی	٣		
1.	وانهیا دویی – باوهر و بهختموهری	٤		
18	وانهیا سیّییّ – بوونهوهر و ژیان و مروّڤ د دیتن و چاڤیّ ئیسلامیّدا	٥		
14	وانهیا چاری – باوهر و راستییا پشتگریدانی ب خودایی مهزنقه	٦		
71	وانهیا پینجی - پشت ب خودی گریدان و پشت ب خوه گریدان	٧		
٣٠	پشکا دوییّ – رٖهوشت	٨		
**	وانه یا شهشی - پینك و پایه یا رهوشتی جوان و باش د نیسلامیدا	٩		
*7	وانهیا حهفتی – پیغهمبهر (س. ل) سهرمهشقی مهزنی رهوشتباشی و قه نجیخوازییی	١٠		
44	وانهیا ههشتی – هندهك ژسالوْخهتیّن رهوشتی د ئیسلامیّدا	11		
£ Y	وانەيا نەھى – ھۆكارين پەروەردەكرنا رەوشتى	17		
وهرزي دويي				
٤٨	پشکا سێییّ – ئیسلام و مافێن مروٚڤی	18		
٥٠	وانهیا دههیّ - ئیسلام و مافیّن مروّڤی	١٤		
٥٣	وانهيا يازدهييّ - بهردهستكرن و دهمانيّن ئيسلاميّ بوّ مافيّ ئيّمناهييا تهكمروّڤي	10		
٥٥	وانهيا دوازدهيي	17		
٥٩	وانهيا سيّزدهيي	١٧		
71	وانهيا چاردهيي	١٨		
74	وانهيا پازدهيي	19		
٦٨	وانهيا شازدهيي	۲٠		
٧١	پشکا چاری – بهایین ئیسلامی	71		
٧٣	وانهیا ههڤدهیی – بهاییّن ئیسلامی	77		

٧٨	وانهيا ههژدهيي – هندهك بۆچوونين دژي بنهمايين دان و ستاندني	77
۸۱	پشکا پینجی – ئایینین دی	72
٨٣	وانەيا نۆزدەيى – جوھىياتى	70
A9	ناڤەرۆك	77

